editura junimea

Guy de Maupassant

inima noastră

Guy de Maupassant

INIMA NOASTRĂ

Traducere și postfață de :
Rodica Chiriacescu și Adriana Sofian

JUNIMEA
Iași ● 1984

PRIMA PARTE

I

Într-o zi, compozitorul Massival, celebrul autor al *Rebecăi*, cel care de cincisprezece ani era deja supranumit „tînărul şi ilustrul maestru", i se adresă prietenului său André Mariolle :

— De ce n-ai vrut niciodată să fii prezentat doamnei Michèle de Burne ? Te asigur că este una dintre cele mai interesante femei ale Parisului de azi...

— Pentru că nu mă simt născut pentru anturajul ei...

— Dragul meu, te înşeli ! Are un salon original, deosebit de modern, foarte animat şi plin de artişti. Se face muzică foarte bună, se poartă discuţii la fel de interesante ca în cele mai vestite saloane din secolul trecut. Vei fi foarte bine primit, mai întîi deoarece cînţi perfect la vioară, apoi pentru că în această casă se vorbeşte foarte frumos de tine şi, în sfîrşit, pentru că treci drept o persoană deloc banală şi deloc generoasă cu vizitele ei.

Măgulit, dar împotrivindu-se încă, presupunînd de altfel că acest demers insistent nu era necunoscut tinerei femei, Mariolle rosti un „Of ! Nu ţin deloc să merg !", în care nepăsarea simulată se amesteca cu consimţămîntul deja dat.

Massival reluă :

— Vrei să te prezint într-una din aceste zile ? De altfel o cunoşti datorită nouă, tuturor celor care facem parte din cercul său intim, căci vorbim de ea destul de des. Este o femeie foarte drăguţă, de douăzeci şi opt de ani, foarte inteligentă, care nu vrea să se recăsătorească pentru că a fost deosebit de nefericită în prima căsă-

torie. A făcut din locuința ei un loc de întîlnire al unor oameni agreabili. Nu se găsesc acolo prea mulți dintre cei care frecventează cluburi sau înalta societate. Există numai atîția cît trebuie ca să impresioneze. Va fi încîntată să te duc la ea.

Învins, Mariolle răspunse :

— Fie ! Într-una din aceste zile.

Chiar la începutul săptămînii următoare, compozitorul veni la el și-l întrebă :

— Ești liber mîine ?

— Da... da...

— Bine. Te iau la cină la doamna de Burne. M-a însărcinat să te invit. De altfel, iată un bilet de la ea.

După ce s-a mai gîndit, de formă, cîteva secunde, Mariolle răspunse :

— Ne-am înțeles !

Avînd în jur de treizeci și șapte de ani, André Mariolle, celibatar fără profesie, destul de bogat ca să trăiască după bunul său plac, să călătorească și chiar să-și ofere o bogată colecție de tablouri moderne și de bibelouri vechi, era considerat un tînăr spiritual, cam bizar, puțin sălbatic, ușor capricios, puțin îngîmfat, care, mai curînd din orgoliu decît din timiditate, adoptase postura solitarului. Foarte talentat, foarte rafinat, dar indolent, capabil să înțeleagă orice și probabil chiar să facă o mulțime de lucruri, el se mulțumise să se bucure de viață ca simplu spectator sau, mai curînd, ca amator. Dacă ar fi fost sărac, ar fi ajuns, fără îndoială, un om remarcabil, chiar celebru ; născut în bogăție, își reproșa necontenit că n-a fost în stare să facă ceva în viață. Este adevărat că înregistrase cîteva tentative artistice, foarte firave însă : în domeniul literaturii, publicînd povestiri de călătorie, plăcute, pline de viață, scrise într-un stil îngrijit ; în domeniul muzicii, cîntînd la vioară și cîștigîndu-și chiar printre interpreții profesioniști un bun renume de amator și, în sfîrșit, în sculptură, artă în care îndemînarea înnăscută sau abilitatea modelajelor insolite și amăgitoare înlocuiesc pentru necunoscători știința și studiul. Statueta lui din argilă „Maseur tunisian“ obținuse chiar un oarecare succes la Salonul de anul trecut.

Călăreț desăvîrșit, se spunea despre el că este și un spadasin foarte bun, deși nu se manifestase niciodată în public, cedînd poate, în această privință, acelorași temeri care îl făceau să ocolească cercurile mondene în care ar fi trebuit să înfrunte rivalități de temut.

Dar prietenii îl apreciau și îl lăudau la unison, poate pentru că nu-i punea în umbră. În orice caz, se spunea despre el că este un om de încredere, devotat, agreabil în relațiile cu ceilalți și foarte simpatic.

Destul de înalt, purtînd o barbă neagră, tăiată scurt pe obraji și ascuțită elegant spre bărbie, cu părul ușor încărunțit, dar plăcut ondulat, te privea în față, cu ochi negri, luminoși, vioi, neîncrezători și puțin severi.

Printre prietenii lui intimi se numărau mai ales artiști : romancierul Gaston de Lamarthe, compozitorul Massival, pictorii Jobin, Rivollet, de Mandol, care păreau că îi apreciază mult bunul-simț, prietenia, spiritul și chiar judecata, deși, de fapt, cu trufia ce însoțește întotdeauna succesul dobîndit, îl considerau un ratat foarte simpatic și foarte inteligent.

Atitudinea sa rezervată și disprețuitoare părea că spune : „Nu sînt nimic pentru că n-am vrut să fiu". Trăia, așadar, într-un cerc restrîns, disprețuind galanteria elegantă și marile saloane unde alții ar fi strălucit mai mult decît el și l-ar fi aruncat în armata figuranților mondeni. Nu voia să meargă decît în casele în care calitățile sale profunde și discrete erau cu siguranță apreciate ; și dacă acceptase atît de repede să fie condus la doamna Michèle de Burne era pentru că prietenii săi cei mai buni, cei care îi ridicau pretutindeni în slăvi meritele ascunse, făceau parte dintre obișnuiții acestei tinere femei.

Ea ocupa un mezanin drăguț, pe strada Général-Foy, în spatele bisericii Saint-Augustin. Două încăperi dădeau spre stradă : sufrageria și salonul unde primea pe toată lumea ; celelalte două dădeau spre o grădină frumoasă de care beneficia proprietarul casei. Era mai întîi un al doilea salon, foarte mare, mai mult lung decît lat, cu trei ferestre ce se deschideau spre copacii ale căror frunze atingeau streșinile ; era decorat cu obiecte și mobile de un gust pur și sobru, deosebit de rare și de valoroase. Jilțu-

rile, mesele, bufetele sau etajerele, tablourile, evantaiele şi figurinele de porţelan din vitrină, vazele, statuetele, pendula uriaşă aflată la mijlocul unui perete, tot decorul acestui apartament de femeie tînără atrăgea sau reţinea privirea prin formă, vechime sau eleganţă. Ca să realizeze acest interior, de care era aproape la fel de mîndră ca de ea însăşi, folosise competenţa, prietenia, amabilitatea şi instinctul de vînător al tuturor artiştilor pe care îi cunoştea. Pentru ea, care era bogată şi plătea bine, ei găsiseră tot felul de lucruri însufleţite de acea originalitate caracteristică pe care simplul amator de artă n-o observă. Astfel, datorită lor, ea îşi făcuse o locuinţă celebră, în care se pătrundea greu şi unde îşi închipuia că lumea se simţea mai bine şi revenea mai bucuros decît în apartamentele banale ale tuturor celorlalte femei din lumea bună.

Una din teoriile sale preferate pretindea chiar că nuanţa tapetelor, stofelor, comoditatea fotoliilor, farmecul formelor, graţia ansamblului mîngîie, captivează şi obişnuieşte privirea în aceeaşi măsură ca şi zîmbetele plăcute. Apartamentele simpatice sau antipatice, spunea ea, bogate sau sărăcăcioase, atrag, reţin sau resping la fel ca şi fiinţele care le locuiesc. Trezesc sau toropesc inima, înfierbîntă sau îngheaţă sufletul, invită la conversaţie sau la tăcere, întristează sau înveselesc, în sfîrşit, produc fiecărui musafir o dorinţă de a rămîne sau de a pleca.

În mijlocul acestei galerii puţin cam întunecoase, între două jardiniere înflorite, un pian mare cu coadă trona, ocupînd locul principal. Mai încolo, o uşă înaltă cu două canaturi făcea legătura dintre această încăpere şi dormitorul care dădea spre camera de toaletă, şi ea foarte mare şi elegantă, tapisată cu pînze de Persia, ca un salon de vară, în care doamna de Burne avea obiceiul să stea cînd era singură.

Căsătorită cu un derbedeu cu maniere elegante, unul din acei soţi tiranici în faţa cărora totul trebuie să cedeze şi să se încline, ea fusese mai întîi foarte nefericită. Timp de cinci ani, trebuise să suporte pretenţiile, durităţile, gelozia, chiar crizele de violenţă ale acestui stăpîn neîngă-

duitor şi, îngrozită, încremenită de uimire, nu putuse să se revolte în faţa acestei revelaţii privind viaţa conjugală, strivită de voinţa despotică şi chinuitoare a bărbatului brutal a cărui pradă era.

Într-o seară, întorcîndu-se spre casă, el muri datorită unei crize de inimă. Cînd văzu că i se aduce corpul soţului învelit într-o pătură, ea îl privi, neputînd crede în realitatea acestei eliberări, cu un profund sentiment de bucurie ascunsă şi cu o teamă cumplită de a nu se trăda.

Fire independentă, veselă, chiar exuberantă, suplă şi seducătoare, cu acele libertăţi de spirit, încolţite, nu se ştie cum, în mintea unor fetiţe din Paris, ce par să fi respirat încă din copilărie adierea picantă a bulevardelor în care se amestecă, în fiecare seară, curenţii de aer ai aplauzelor sau fluierăturilor ce răzbat prin porţile deschise ale teatrelor, ea păstra totuşi din sclavia ei de cinci ani o timiditate ciudată, împletită cu vechile ei cutezanţe, o teamă puternică de a nu spune prea mult, de a nu întreprinde prea mult, alături de o arzătoare dorinţă de emancipare şi o hotărîre nestrămutată de a nu-şi mai primejdui libertatea.

Soţul ei, om de lume, o dresase să primească ca o sclavă mută, elegantă, politicoasă şi prevenitoare. Printre prietenii acestui despot se numărau artişti pe care ea îi primise curioasă, îi ascultase cu plăcere, fără să îndrăznească vreodată să le arate cît de mult îi înţelege şi îi apreciază.

Într-o seară, după terminarea doliului, ea invită cîţiva dintre ei la cină. Doi s-au scuzat, alţi trei acceptaseră însă şi descoperiseră cu uimire o tînără femeie cu sufletul deschis şi cu o înfăţişare încîntătoare, care i-a făcut să se simtă în largul lor şi le-a declarat într-un mod fermecător cîtă plăcere îi făcuseră odinioară venind în casa ei.

Astfel, încetul cu încetul, ea alese, după gustul ei, din vechile cunoştinţe care o ignoraseră sau nu o cunoscuseră îndeajuns, şi începu să primească, în calitatea ei de văduvă, de femeie liberă, dar care avea să rămînă cinstită, pe cei mai căutaţi bărbaţi ai Parisului, cărora li se adăugau doar cîteva femei.

Primii admiși, devenind intimii gazdei, alcătuiră un grup de bază și, atrăgîndu-i și pe alții, conferiră casei înfățișarea unei mici „curți", în care fiecare dintre obișnuiți reprezenta fie o valoare, fie un nume, titluri alese amestecîndu-se cu inteligențe plebee.

Tatăl ei, domnul de Pradon, care ocupa apartamentul de sus al casei, îi servea drept însoțitor și ocrotitor. Curtezan bătrîn, foarte elegant, spiritual, plin de atenții față de ea, tratînd-o mai mult ca pe o doamnă decît ca pe o fiică, prezida acele atît de căutate cine din fiecare joi, cunoscute curînd și comentate în tot Parisul. Cererile de prezentare și de invitații care se revărsau erau discutate și adeseori respinse după ce fuseseră supuse unui fel de vot al cercului de intimi. Vorbe de duh pronunțate în acest cerc se răspîndiseră în oraș. Debuturile actorilor, artiștilor și tinerilor poeți ce aveau loc aici deveneau un fel de botez al celebrității. Inspirații pletoși aduși de Lamarthe înlocuiră la pian pe violoniștii maghiari prezentați de Massival, iar dansatoare exotice își schițau aici figurile tumultoase înainte să apară în fața publicului de la Eden sau Folies-Bergères.

Doamna de Burne, păzită de altfel cu gelozie de prietenii ei, păstrînd încă o amintire plină de dezgust de pe vremea trecerii ei prin societate sub autoritatea maritală, avea înțelepciunea să nu-și sporească prea mult numărul cunoștințelor. Mulțumită și înspăimîntată în același timp de ce s-ar spune și gîndi despre ea, se lăsa în voia înclinațiilor sale, puțin boeme, cu o mare prudență burgheză. Ținea la renumele ei, se temea de gesturi prea cutezătoare, rămînea corectă în capriciile sale, moderată în îndrăzneli și avea grijă să nu poată fi bănuită de nici o legătură, de nici un flirt, de nici o intrigă.

Toți încercaseră să o seducă; se zicea însă că nici unul nu reușise. Își mărturiseau acest lucru, îl recunoșteau cu surprindere, căci bărbații nu cred deloc, poate pe bună dreptate, în virtutea femeilor independente. Se răspîndise despre ea o legendă. Se spunea că soțul ei, la începutul relațiilor conjugale, se purtase cu o brutalitate atît de revoltătoare și avusese pretenții atît de neașteptate, încît ea se lecuise pentru totdeauna de dragostea

bărbaților. Și intimii, discutînd adeseori despre acest lucru, ajungeau, fără excepție, la concluzia că o tînără crescută în iluzia unor mîngîieri viitoare și în așteptarea unei tulburătoare taine pe care o bănuia indecentă, de o impuritate agreabilă, dar rafinată, a fost probabil adînc tulburată cînd dezvăluirea pretențiilor conjugale i-a fost făcută de un necioplit.

Filozoful modern Georges de Maltry rînjea ușor și adăuga : „Va veni și vremea ei. Vine întotdeauna pentru acest gen de femei. Cu cît mai tîrziu, cu atît mai năvalnic. Cu gesturile ei artistice, prietena noastră se va îndrăgosti în amurgul vieții de un cîntăreț sau de un pianist".

Gaston de Lamarthe avea alte păreri. În calitatea sa de romancier, observator și psiholog, pasionat al studiului oamenilor din lumea bună, cărora le făcea portrete persiflante, ce semănau unele cu altele, pretindea că înțelege și analizează femeile cu o perspicacitate infailibilă și unică. El o clasifica pe doamna de Burne printre detracatele contemporane al căror prototip îl schițase în interesantul său roman *Una dintre ele*. Era primul care descrisese această nouă specie de femei, frămîntate de crize moderate de isterie, solicitate de mii de pofte contradictorii care nu ajung nici măcar să devină dorințe deziluzionate de tot, fără să fi gustat din nimic, datorită evenimentelor, epocii, a vremurilor de azi, a romanului modern și care, fără pasiune, fără elanuri, par să îmbine în comportarea lor capricii de copii răsfățați cu uscăciunea unor bătrîni sceptici.

Eșuase și el la fel ca și ceilalți în tentativele de a o cuceri.

Căci toți membrii credincioși ai grupului fuseseră, rînd pe rînd, îndrăgostiți de doamna de Burne și, după ce criza trecea, rămîneau încă, în măsuri diferite, întristați și tulburați. Încet, încet, ei formară un fel de bisericuță. Ea era madona despre care vorbeau fără încetare, stăpîniți de farmecul ei, chiar atunci cînd erau departe. O omagiau, o lăudau, o criticau și o bîrfeau zile întregi, potrivit aversiunilor, nemulțumirilor sau preferințelor pe care ea le exprimase. Se pizmuiau mereu unii pe alții, se spionau întrucîtva și, mai ales, strîngeau rîndurile în

jurul ei ca să nu lase să se apropie vreun concurent primejdios. Erau şapte fideli : Massival, Gaston de Lamarthe, grăsanul Fresnel, tînărul filozof, om de lume, foarte la modă, domnul Georges de Maltry, celebru prin paradoxurile sale, prin erudiţia complicată, elocventă, întotdeauna la zi, de neînţeles chiar şi pentru cele mai pasionate admiratoare, celebru şi datorită toaletelor la fel de sofisticate ca şi teoriile sale. Ea alăturase acestor oameni aleşi cîţiva bărbaţi obişnuiţi din lumea bună, cunoscuţi prin spiritul lor : contele Marantin, baronul de Gravil şi alţi doi sau trei.

Cei doi privilegiaţi ai acestui batalion de elită păreau să fie Massival şi Lamarthe, care aveau, se pare, talentul de-a o distra întotdeauna pe tînăra femeie, amuzată de lipsa lor de respect, de dezinvoltura lor de artişti, de glumele şi de iscusinţa lor de a-şi bate joc de toată lumea şi, într-o anumită măsură, chiar de ea, atunci cînd le permitea. Dar grija ei firească sau impusă de a nu arăta nici unuia dintre admiratorii săi o preferinţă îndelungată şi evidentă, aerul vesel şi degajat al cochetăriei sale şi modul cu adevărat echitabil în care îşi împărţea favorurile menţinea între ei o prietenie pigmentată de rivalitate şi o înflăcărare a spiritului care îi făcea amuzanţi.

Cîteodată, vreunul dintre ei, pentru a juca celorlalţi un renghi, îi prezenta cîte un prieten. Dar cum acest prieten nu era niciodată un om foarte important sau foarte interesant, nu dura prea mult pînă cînd ceilalţi, aliaţi împotriva lui, îl excludeau din cercul lor.

În aceste împrejurări îl aduse Massival în vizită pe prietenul său, André Mariolle.

Un servitor în frac le strigă numele :

— Domnul Mariolle !

— Domnul Massival !

Sub un nor mare, încreţit, de mătase roz, abajur uriaş care împrăştia asupra unei mese din marmură antică lumina strălucitoare a unei lămpi puternice, ce se sprijinea pe o coloană înaltă de bronz aurit, un cap de femeie şi trei de bărbaţi erau aplecate deasupra unui album pe care tocmai îl adusese Lamarthe. În picioare, între ei, romancierul întorcea paginile, dînd explicaţii.

Unul din capete se întoarse şi Mariolle, care înainta, zări un chip luminos, blond, puţin roşcat, ai cărui zulufi pe tîmple păreau că ard ca nişte vîlvătăi de mărăcini. Nasul delicat şi cîrn dădea acestui chip un aspect surîzător, gura distinct conturată de buze, gropiţele adînci din obraji, bărbia uşor proeminentă îi confereau o înfăţişare ştrengărească, în timp ce, datorită ochilor, printr-un ciudat contrast, chipul îi părea umbrit de melancolie. Ochii îi erau albaştri, de un albastru decolorat, ca şi cum ar fi fost spălaţi, frecaţi, uzaţi, iar la mijloc pupilele negre luceau rotunde şi dilatate. Această privire strălucitoare şi ciudată părea să trădeze halucinările morfinei, sau poate, mai simplu, stratagema cochetă a întrebuinţării mătrăgunei.

Doamna de Burne, în picioare, întinse mîna, făcu urări de bun venit, mulţumi.

— Îi rugasem de mult pe prietenii noştri să vă aducă pe la mine, îi spuse ea lui Mariolle, dar trebuie întotdeauna să repet aceste lucruri de mai multe ori pentru ca ele să se îndeplinească.

Era înaltă, elegantă, puţin cam lentă în mişcări, sobru decoltată, arătîndu-şi numai partea de sus a frumoşilor ei umeri de roşcată, pe care lumina îi făcea incomparabili. Totuşi, părul nu-i era deloc roşu, ci de culoarea, greu de definit, a anumitor frunze veştede, arse de toamnă.

Îl prezentă apoi pe domnul Mariolle tatălui ei, care salută şi-i întinse mîna.

Bărbaţii formînd trei grupuri, discutau cu familiaritate, părînd la ei acasă, într-un fel de cerc de intimi în care prezenţa unei femei aducea un aer de galanterie.

Grăsanul Fresnel discuta cu contele de Martin. Frecvenţa constantă a lui Fresnel în această casă şi preferinţa pe care i-o arăta doamna de Burne îi surprindea şi-i supăra adeseori pe prietenii ei. Încă tînăr, dar gras ca un măcelar, gîfîind, puhav, aproape spîn, cu capul umbrit de puţin păr răvăşit şi deschis la culoare, banal, plictisitor, avea cu siguranţă, în ochii tinerei femei, un singur merit, neplăcut pentru ceilalţi, dar esenţial pentru ea, şi anume de a o iubi orbeşte, mai mult şi mai profund decît oricare altul. Fusese botezat „foca". Căsătorit, nu

vorbise niciodată de o eventuală prezentare a soției sale, care se zicea că era, de departe, foarte geloasă. Îndeosebi Lamarthe și Massival erau indignați de evidenta simpatie a prietenei lor pentru acest Fresnel care sufla din greu și, cînd nu se mai puteau abține să nu-i reproșeze acest gust condamnabil, egoist și vulgar, ea le răspundea surîzînd :

— Îl iubesc ca pe un cățel bun și credincios.

Georges de Maltry discuta cu Gaston de Lamarthe despre cea mai recentă descoperire, încă nesigură, a microbiologilor.

Domnul de Maltry își dezvolta teoria cu nesfîrșite și subtile argumente, iar romancierul Lamarthe o accepta cu entuziasm, cu acea ușurință cu care oamenii de litere îmbrățișează fără să verifice tot ceea ce li se pare original și nou.

Filozoful „high-life"-ului, blond, de un blond de culoarea inului, slab și înalt, era încorsetat într-o haină foarte strînsă pe șolduri. Dintr-un guler alb, răsărea chipu-i delicat, palid sub părul lins și blond ce părea lipit.

Cît despre Lamarthe, Gaston de Lamarthe, căruia particula îi inoculase anumite pretenții de noblețe și mondenitate, era, înainte de toate, un om de litere, un nemilos și cumplit om de litere. Înarmat cu un ochi care culegea imaginile, atitudinile, gesturile cu rapiditatea și precizia unui aparat fotografic și dotat cu o putere de pătrundere, cu un simț de romancier înnăscut precum mirosul unui cîine de vînătoare, el strîngea de dimineață pînă seara informații profesionale. Datorită acestor două simțuri, cu o viziune precisă a formelor și o intuiție instinctivă a dedesubturilor, dădea cărților sale — în care nu apărea nici unul dintre clișeele obișnuite ale scriitorilor psihologi, dar care creau impresia unor felii de viață smulse realității — culoarea, tonul, aspectul, agitația vieții însăși.

Apariția fiecăruia dintre romanele sale stîrnea în societate agitație, supoziții, bucurii și furii, căci de fiecare dată lumea credea că poate recunoaște în ele oameni importanți, abia acoperiți de o mască sfîșiată, iar trece-

rea sa prin saloane lăsa o dîră de nelinişti. Publicase, de altfel, un volum de amintiri intime în care fuseseră portretizaţi mulţi bărbaţi şi femei dintre cunoştinţele sale, fără intenţii evident răuvoitoare, dar cu asemenea exactitate şi severitate, încît aceştia se simţiră jigniţi. Cineva îl poreclise „spaima prietenilor".

Suflet enigmatic şi inimă ferecată, se zicea despre el că iubise cu patimă o femeie care îl făcuse să sufere şi de aceea se răzbunase apoi pe celelalte.

Masival şi cu el se înţelegeau foarte bine, deşi muzicianul avea un temperament cu totul deosebit, mai deschis, mai expansiv, poate mai puţin zbuciumat, dar în mod evident mai sensibil. După două mari succese, o piesă jucată la Bruxelles şi apoi la Paris, unde fusese aclamată la Opera-Comică, şi apoi o a doua lucrare primită şi interpretată de la bun început la Grand-Opéra şi socotită ca vestitoarea unui talent deosebit, el suferise acel gen de inhibiţie ce par să lovească cea mai mare parte a artiştilor contemporani, ca un fel de paralizie precoce. Ei nu îmbătrînesc în glorie şi succes asemenea părinţilor lor, ci par ameninţaţi de neputinţă în floarea vîrstei. Lamarthe spunea: „În Franţa nu mai există astăzi decît personalităţi avortate".

În acel moment Massival părea foarte îndrăgostit de doamna de Burne şi prietenii cam bîrfeau pe tema asta: de aceea toţi ochii se întorseseră spre el cînd îi sărută mîna cu adoraţie.

El întrebă:

— Am întîrziat?

Doamna de Burne răspunse:

— Nu, îl mai aştept pe baronul de Gravil şi pe marchiza de Bratiane.

— Ah! Pe marchiză, ce noroc! Deci vom face muzică în seara asta.

— Sper.

Intrară cei doi întîrziaţi. Marchiza, o femeie poate puţin prea scundă, destul de plinuţă, de origine italiană, vioaie, cu ochi negri, cu sprîncene negre şi păr tot negru şi atît de des şi bogat, încît îi făcea fruntea foarte în-

gustă și îi amenința ochii, trecea drept cea mai remarcabilă voce cunoscută printre femeile din societate.

Baronul, bărbat distins, cu pieptul scofîlcit și cu un cap mare, nu era cu adevărat el însuși decît cu violoncelul în mînă. Meloman pasionat, nu mergea decît în casele unde muzica era la mare preț.

Cina a fost anunțată și doamna de Burne, luînd brațul lui André Mariolle, lăsă să treacă invitații. Apoi, cum rămăseseră ei doi ultimii în salon, ochii ei spălăciți cu pupilele negre îi aruncă, pieziș, în clipa plecării, o privire rapidă, în care el crezu că percepe o intenție mai complexă și un interes mai scrutător decît acela pe care își dau osteneala de obicei să-l aibă femeile drăguțe care primesc pentru prima dată la masă un domn oarecare.

Cina a fost puțin tristă și monotonă. Lamarthe, nervos, părea să dușmănească pe toată lumea, nu pe față, căci ţinea să pară binecrescut, dar se înarmase cu acea aproape imperceptibilă proastă dispoziție care îngheață cheful de discuții. Massival concentrat, preocupat, mînca puțin și o privea, din cînd în cînd, pe sub sprîncene, pe stăpîna casei, care părea să fie cu gîndul în altă parte. Neatentă, surîzînd în loc să răspundă, apoi încremenind deodată, probabil că se gîndea la ceva care nu o preocupa din cale-afară, dar care o interesa, în seara aceea, mai mult decît prietenii ei. Totuși, făcea onorurile casei, onorurile necesare, cu foarte multe atenții pentru marchiză și pentru Mariolle ; le făcea însă din datorie, din obișnuință, evident absentă. Fresnel și domnul de Maltry se certară în privința poeziei contemporane. Fresnel avea despre poezie ideile obișnuite ale oamenilor de lume, iar domnul Maltry înțelegerea, de nepătruns pentru omul simplu, a celor mai sofisticați făuritori de versuri.

De multe ori în timpul cinei, Mariolle întîlnise din nou privirea scrutătoare a tinerei femei, dar mai vagă, mai puțin fixă, mai puțin curioasă. Numai marchiza de Bratiane, contele de Marantin și baronul de Gravil discutau fără întrerupere și își spuneau o mulțime de lucruri.

Apoi, mai tîrziu, Massival, din ce în ce mai melancolic, se așeză la pian și făcu să răsune cîteva note. Doamna de Burne păru că renaște și organiză foarte repede un mic concert compus din bucățile care îi plăceau cel mai mult.

Marchiza era în voce și, înfierbîntată de prezența lui Massival, cîntă ca o adevărată artistă. Maestrul o acompania cu acea înfățișare melancolică pe care și-o lua atunci cînd începea să cînte. Părul, pe care și-l purta lung, îi atingea gulerul hainei, amestecîndu-se cu barba ondulată, lucitoare și mătăsoasă. Îl iubiseră multe femei și se spunea că încă îl mai urmăreau. Doamna de Burne, așezată lîngă pian și ascultîndu-l cu toată atenția, părea că îl privea fără să-l vadă, iar Mariolle deveni puțin gelos. Nu era gelos în mod special din cauza ei și a lui, ci în fața acestei priviri de femeie ațintită asupra unei celebrități, simțindu-se umilit în orgoliul său de mascul de clasificarea pe care femeile o fac în privința bărbaților, potrivit renumelui cucerit. Suferise adesea în secret de pe urma acestui contact cu oamenii cunoscuți, pe care-i frecventa, atunci cînd se afla în prezența acelor femei care își dăruiau favorurile în mare măsură ca supremă recompensă a succesului.

Pe la ora zece sosiră, una după alta, baroana de Frémines și două doamne din lumea finanțelor. Se discuta despre o căsătorie anunțată și despre un divorț previzibil.

Mariolle o privea pe doamna de Burne care stătea acum sub coloana ce susținea imensul lampadar.

Nasul ei delicat, în vînt, gropițele din obraji și cuta drăguță care îi marca bărbia îi dădeau o figură de copil poznaș, deși se apropia de treizeci de ani, iar privirea ei de floare trecută îi însuflețea chipul cu un fel de mister tulburător.

Sub lumina ce o scălda, pielea ei căpăta nuanțe de catifea gălbuie, în timp ce părul i se aprindea, cînd își înclina capul, de sclipiri sălbatice.

Doamna de Burne simți această privire de bărbat ce se îndrepta spre ea din celălalt capăt al salonului și, ridicîndu-se repede, se dusese spre el, surîzătoare, ca și cînd ar fi răspuns unei chemări.

— Probabil că vă plictisiți puțin, domnule, zise ea. Cînd nu ești obișnuit într-o casă, te plictisești întotdeauna.

El protestă.

Ea luă un scaun și se așeză alături. Începură pe dată să discute. A fost ceva instantaneu și pentru unul și pentru celălalt, la fel ca un foc care se aprinde îndată ce scaperi un chibrit. Părea că își știau dinainte părerile, senzațiile, și că fuseseră predispuși să se înțeleagă și destinați să se întîlnească, avînd același temperament, aceeași educație, aceleași înclinații, aceleași gusturi.

Poate că aceasta se datora și abilității tinerei femei, dar bucuria resimțită atunci cînd găsești pe cineva care te ascultă, te ghicește, îți oferă răspunsuri prompte prin replicile sale, îl însuflețea pe Mariolle. De altfel, măgulit de modul în care ea îl primise, cucerit de farmecul provocator pe care-l etala pentru el și de vraja cu care știa să-i învăluie pe bărbați, el se străduia să-i dezvăluie acel aspect al spiritului său, ascuns întrucîtva, dar original și delicat, care îi atrăgea, atunci cînd era bine cunoscut, rare, dar puternice simpatii.

Brusc, ea îi declară :

— E într-adevăr deosebit de plăcut să vorbești cu dumneata, domnule. Am fost, de altfel, prevenită.

Mariolle simți că se înroșește și spuse cu îndrăzneală :

— Și eu, doamnă, am fost prevenit că ați fi...

Doamna de Burne îl întrerupse :

— Spuneți, o cochetă. Așa sînt cu oamenii care-mi plac. Toată lumea o știe, nu mă ascund, dar veți vedea că această cochetărie a mea este imparțială, ceea ce-mi permite să păstrez... sau să-mi recapăt prietenii, fără să-i pierd vreodată, și să-i rețin pe toți în jurul meu.

Avea un aer viclean care voia să spună : „Fiți calm și dominați-vă orgoliul ; nu vă înșelați singur, căci nu veți obține nimic mai mult decît ceilalți“.

El răspunse :

— Asta se numește prevenirea prietenilor asupra tuturor pericolelor pe care le pot întîlni aici. Mulțumesc, doamnă, apreciez mult acest mod de a proceda.

Doamna de Burne îi deschise astfel calea de a vorbi despre ea, și el profită. Îi făcu mai întîi complimente și

constată că îi plăceau, apoi îi trezi curiozitatea de femeie, istorisindu-i ce se spunea despre ea în diferite cercuri pe care le frecventa. Uşor neliniştită, ea nu putu să-şi mascheze dorinţa de a şti, deşi simula o mare indiferenţă faţă de ce se putea gîndi despre modul ei de viaţă şi despre gusturile ei.

El îi făcu un portret măgulitor de femeie independentă, inteligentă, superioară şi seducătoare, care se înconjurase de bărbaţi remarcabili, rămînînd, totuşi, o desăvîrşită femeie de lume.

Ea protestă cu surîsuri, cu uşoare negări de egoism satisfăcut, amuzată mult de toate amănuntele pe care el i le oferea şi, pe un ton glumeţ, îi cerea fără încetare altele, interogîndu-l cu subtilitate, cu o evidentă poftă de a fi măgulită.

Privind-o, el se gîndi : „La urma urmei, nu e decît o copilă, la fel ca toate celelalte". Şi sfîrşi de rostit o frază frumoasă, în care îi lăuda dragostea reală pentru artă, atît de rară la o femeie.

Atunci ea îşi luă pe neaşteptate o înfăţişare ironică, plină de acea zeflemea franţuzească, ce pare esenţa rasei noastre.

Mariolle o elogiase, forţînd nota. Ea îi arătă că nu era proastă.

— Dumnezeule, zise ea, vă voi mărturisi că nu ştiu exact dacă iubesc arta sau artiştii.

El replică :

— Cum ar fi posibil să iubiţi artiştii fără să iubiţi arta ?

— Pentru că, uneori, ei sînt mai simpatici decît oamenii de lume.

— Da, dar au cusururi mai supărătoare.

— E adevărat.

— Atunci nu vă place muzica ?

Ea redeveni, dintr-o dată, serioasă.

— O, nu ! ador muzica. Cred că-mi place mai mult decît orice. Cu toate astea, Massival este convins că nu înţeleg nimic.

— V-a spus-o el ?

— Nu, o gîndeşte.

— De unde știți ?

— Ah ! Noi, femeile, ghicim aproape tot ceea ce nu aflăm.

— Deci Massival crede că nu înțelegeți deloc muzica ?

— Sînt sigură. Văd asta chiar numai din felul în care îmi explică muzica, în care subliniază nuanțele, avînd în același timp aerul că gîndește : „N-ajută la nimic ; fac asta numai pentru că ești drăguță".

— Și totuși mi-a spus că la dumneavoastră se ascultă cea mai bună muzică, mai bună decît oriunde în altă casă din Paris.

— Da, datorită lui.

— Dar literatura vă place ?

— Îmi place mult și am chiar pretenția că o înțeleg foarte bine, în pofida părerii lui Lamarthe.

— Care consideră și el că nu înțelegeți nimic ?

— Bineînțeles.

— Dar care nici el nu v-a spus-o.

— Pardon ! El mi-a spus-o. Pretinde că anumite femei pot avea o intuiție fină și exactă a sentimentelor exprimate, a veridicității personajelor, a psihologiei în general, dar că ele sînt complet incapabile să discearnă ce este superior în meseria sa, arta. Cînd a pronunțat acest cuvînt, arta, nu mai rămînea decît să-l dai pe ușă afară.

Mariolle întrebă surîzînd :

— Și dumneavoastră ce credeți, doamnă ?

Ea se gîndi cîteva secunde, apoi îl privi drept în față, ca să vadă dacă era dispus s-o asculte și s-o înțeleagă :

— Eu am părerile mele în această privință. Cred că sentimentele, — ascultați-mă bine — sentimentele pot face să pătrundă orice în mintea unei femei, numai că adeseori nu rămîne nimic. Mă înțelegeți ?

— Nu tocmai, doamnă.

— Vreau să spun că, pentru a deveni receptive în aceeași măsură ca bărbații, trebuie totdeauna să se apeleze mai întîi la temperamentul nostru feminin și apoi la inteligența noastră. Nu ne interesează deloc ceea ce nu ne e prezentat în mod plăcut, căci noi privim totul prin prisma sentimentelor. Nu zic prin pris-

ma iubirii, nu, ci prin prisma sentimentelor care îmbracă cele mai diverse forme, manifestări şi nuanţe. Sentimentul este ceva care ne aparţine, un lucru pe care voi, bărbaţii, nu-l înţelegeţi bine, căci vă tulbură, în timp ce pe noi ne limpezeşte. O! Simt că toate astea sînt foarte neclare pentru dumneavoastră, dar nu-i nimic! În sfîrşit, dacă un bărbat ne iubeşte şi ne este simpatic, căci este neapărat nevoie să ne simţim iubite pentru a deveni capabile de acest efort, şi dacă acel bărbat este o fiinţă superioară, el poate, dîndu-şi osteneala, să ne facă să simţim totul, să întrezărim, să înţelegem totul, absolut totul, şi să ne transmită, în timp, şi pe fragmente, toată inteligenţa lui. O! Adeseori asta se şterge, apoi dispare, se stinge, căci noi uităm, o, noi uităm, aşa cum melodia face să se uite textul. Sîntem intuitive şi inspirate, dar schimbătoare, impresionabile, influenţabile la ceea ce ne înconjoară. Dacă aţi şti prin cîte stări de spirit trec, care fac din mine mai multe femei, foarte diferite, în funcţie de timp, sănătate, de ceea ce am citit, de ceea ce mi s-a spus. Într-adevăr, sînt zile cînd am sufletul unei excelente mame de familie, fără copii, şi altele, altele cînd am sufletul unei femei de stradă... fără amanţi.

El întrebă, fermecat :

— Credeţi că aproape toate femeile inteligente sînt capabile să gîndească astfel ?

— Da, zise ea. Numai că ele lîncezesc şi apoi duc o existenţă care le este stabilită dinainte, care le tîrăşte într-o parte sau în alta.

Mariolle o întrebă din nou :

— Atunci, de fapt, preferaţi muzica oricărei alte arte ?

— Da. Dar ceea ce vă spuneam adineauri este adevărul-adevărat. Cu siguranţă că n-aş fi gustat muzica aşa cum o gust, că n-aş fi adorat-o aşa cum o ador fără acest înger de Massival. Ei bine, cîntîndu-mi toate lucrările marilor compozitori pe care le iubeam deja cu pasiune, el mi-a inoculat sufletul lor. Ce păcat că este căsătorit !

Rosti ultimele cuvinte cu un aer hazliu, dar şi cu un regret profund, conferindu-le parcă o importanţă mai

mare decît ceea ce spusese, decît teoriile despre femei și admirația pentru artă.

Într-adevăr, Massival era căsătorit. Contractase, înainte de a avea succes, una din acele legături de artiști pe care o tîrîi după tine, pînă la moarte.

De altfel, nu vorbea niciodată despre soția sa, nu o prezenta niciodată în lume, unde ieșea foarte des, și abia dacă se știa că avea și trei copii.

Mariolle începu să rîdă. Hotărît lucru, era nostimă femeia asta imprevizibilă, de un gen aparte și foarte drăguță. Privea fără să poată să se sature, cu o insistență ce nu părea s-o deranjeze, chipul ei vesel, un pic ironic, cu un nas obraznic și o carnație senzuală, de un blond cald și blînd, aprins de vara strălucitoare a unei maturități atît de echilibrate, de gingașă, de plăcută, încît părea că înflorise complet chiar în acel an, în acea lună, în acel minut. Se întreba : „Se vopsește, oare ?“ și căuta să distingă firele mici mai palide sau mai închise de la rădăcina părului, fără să le poată descoperi.

Pași înăbușiți de covor, în spatele lui, îl făcură să tresară și să întoarcă ușor capul. Doi servitori aduceau masa pentru servit ceaiul. Mica lampă cu flăcăruie albastră făcea ca apa să susure ușor într-un aparat mare, argintat, strălucitor și complicat ca un instrument de chimist.

— Doriți o ceașcă de ceai ? îl întrebă ea.

După ce el acceptă, ea se ridică și se îndreptă cu un mers drept, fără legănări, distins, chiar datorită acestei rigidități, spre masa unde aburii clocotitori cîntau în pîntecele acelei mașinării, în mijlocul unui morman de prăjituri, de fursecuri, de fructe zaharisite și de bomboane.

În clipa aceea, silueta doamnei de Burne se contură cu precizie pe tapetul salonului și Mariolle remarcă delicatețea taliei și finețea șoldurilor, sub umerii puternici și pieptul plin pe care îl admirase adineauri. Cum rochia deschisă la culoare se tîra, răsucită, în spatele ei, părînd că-i prelungește pe covor corpul la nesfîrșit, el se gîndi fără menajamente : „Ia te uită ! O sirenă. Exact ce pare a fi“.

Mergea acum de la unul la altul, oferindu-le răcoritoare, cu gesturi de o grație desăvîrșită.

Mariolle o urmărea cu privirea, dar Lamarthe, care se plimba cu ceașca în mînă, îl abordă și-i spuse :

— Plecăm împreună ?

— Desigur.

— Cît mai repede, nu-i așa ? Sînt obosit.

— Acum. Să mergem !

Plecară.

Pe stradă, romancierul îl întrebă :

— Te duci acasă sau la club ?

— Mă duc la club pentru o oră.

— La Tambourins ?

— Da.

— Te conduc pînă la intrare. Pe mine astfel de locuri mă plictisesc. Nu intru niciodată acolo. Sînt membru numai ca să am trăsuri la dispoziție.

Porniră la braț și coborîră spre Saint-Augustin.

Făcură cîțiva pași, apoi Mariolle întrebă :

— Ce femeie ciudată ! Ce părere ai despre ea ?

Lamarthe începu să rîdă cu poftă :

— Începe criza, zise el. Vei trece prin ea la fel ca noi toți : eu sînt vindecat, căci am suferit și eu de această boală. Dragul meu, pentru prietenii ei, criza înseamnă să nu vorbească decît despre ea atunci cînd sînt împreună, pretutindeni unde se întîlnesc.

— În orice caz, în ceea ce mă privește, este pentru prima dată și este foarte normal de vreme ce abia am cunoscut-o.

— Fie ! Hai să vorbim despre ea. Ei bine ! Te vei îndrăgosti de ea. Este inevitabil, toată lumea trece prin asta.

— Va să zică este foarte seducătoare ?

— Da și nu. Cei cărora le plac femeile de altădată, femeile cu suflet, generoase, sensibile, femeile din vechile romane, nu o simpatizează, ba chiar o detestă în asemenea măsură, încît sfîrșesc prin a spune infamii pe seama ei. Noi, ceilalți, care apreciem farmecul modern, sîntem obligați să mărturisim că este încîntătoare, cu condiția să nu te îndrăgostești de ea. Și tocmai asta li

se întîmplă tuturor. De altfel nu se moare din cauza asta şi nici măcar nu se suferă prea mult; dar turbezi de furie că ea nu e altfel. Vei trece şi tu prin asta, dacă ea va dori acest lucru; de fapt este deja pe punctul să te prindă în mreje.

Mariolle exclamă, ca un ecou al gîndului său ascuns:

— Oh! Eu nu sînt pentru ea decît primul venit şi cred că ţine mai curînd la titlurile de orice fel.

— Da, ţine, şi încă cum! Dar în acelaşi timp îşi bate joc de ele. Bărbatul cel mai strălucit, cel mai căutat şi chiar cel mai distins nu va intra de zece ori în casa ei dacă nu-i e simpatic; în schimb s-a ataşat într-un mod stupid de acest idiot de Fresnel şi de acest îmbîcsit de Maltry. Se împrieteneşte, fără să aibă vreo scuză, cu cretini, poate pentru că ei o distrează mai mult decît noi, poate pentru că, în fond, o iubesc mai mult şi toate femeile sînt mai sensibile la acest lucru decît la orice altceva.

Şi, chestionat de Mariolle, Lamarthe vorbi despre ea, analizînd, discutînd, luînd-o de la capăt pentru a se contrazice, răspunzînd, cu o înflăcărare sinceră, de un om interesat, antrenat de subiect, şi puţin derutat avînd mintea plină de observaţii exacte şi de deducţii false.

Spunea: „De altfel, nu e singura; sînt vreo cincizeci acum, dacă nu şi mai multe, care sînt la fel. Uite, micuţa Frémines, care intra la ea adineauri, îi seamănă întru totul, dar e mai îndrăzneaţă în comportări, este, de altfel, căsătorită cu un domn ciudat, ceea ce face din casa ei unul din cele mai interesante aziluri de nebuni din Paris. Merg de multe ori şi în casa aceea".

Fără să-şi dea seama, o luaseră pe bulevardul Malesherbes, apoi pe strada Royale, pe bulevardul Champs-Elysées, şi ajunseră la Arcul de Triumf, cînd, deodată, Lamarthe îşi scoase ceasul.

— Dragul meu, zise el, iată că a trecut o oră şi zece minute de cînd vorbim despre ea; ajunge pentru astăzi. Te voi conduce altădată la club. Du-te la culcare, iar eu voi face la fel.

II

Era o încăpere mare, bine luminată, cu plafonul și pereții tapisați cu minunate țesături persane, aduse de un prieten diplomat. Aveau fondul galben, de parcă ar fi fost înmuiate într-o cremă aurie, iar desenele, în toate nuanțele, predominînd verdele persan, reprezentau construcții bizare cu acoperișurile țuguiate, în jurul cărora alergau lei cu coame, antilope cu coarne uriașe și zburau păsări paradisiace.

Mobila era puțină. Trei mese lungi, acoperite cu plăci de marmură verde, erau încărcate cu tot ce e necesar pentru toaleta unei femei. Pe una dintre ele, cea din mijloc, se aflau vase de cristal gros. Pe a doua era etalată o armată de flacoane, cutii și sticle de toate mărimile, îmbrăcate în partea de sus cu argint și împodobite cu monogramă. Pe a treia se aflau toate uneltele și instrumentele cochetăriei moderne, nenumărate, cu întrebuințări complicate, misterioase și delicate. În acest cabinet de toaletă nu se mai afla nimic altceva decît două canapele și cîteva jilțuri joase, capitonate și moi, făcute anume pentru odihna picioarelor obosite și a trupului dezbrăcat. De-a lungul unui perete întreg, o oglindă imensă se deschidea ca un orizont luminos ! Era formată din trei panouri, cu două părți laterale, prinse în balamale, ce permiteau tinerei femei să se vadă în același timp din față, din profil și din spate, să se închidă în propria-i imagine. La dreapta, într-o nișă ce era mascată de obicei de o draperie, se afla cada, sau mai curînd un bazin adînc, tot din marmură verde, în care se cobora pe două trepte. Un Cupidon din bronz, statuetă elegantă aparținînd sculptorului Prédolé, așezată pe marginea bazinului, vărsa apa caldă și rece din cochiliile cu care se juca. În spatele acestui colț retras, o oglindă venețiană, înălțîndu-se ca o boltă rotunjită, adăpostea, închidea și reflecta în toate detaliile baia și pe cea care se îmbăia.

Puțin mai departe, biroul pentru corespondență, o mobilă englezească modernă, simplă și frumoasă, acoperit de hîrtii împrăștiate, scrisori împăturite, mici plicuri desfăcute, pe care străluceau inițiale aurite. Căci aici scria și stătea doamna de Burne cînd era singură.

După baie, întinsă pe o canapea, într-o rochie de casă din mătase chinezească, cu brațele goale, niște brațe frumoase, mlădioase și robuste, ieșind cu îndrăzneală din amplele falduri ale materialului, cu părul ridicat, îngreunînd capul cu bogăția lui blondă și cîrlionțată, doamna de Burne visa cu ochii deschiși.

Camerista bătu la ușa, apoi intră aducînd o scrisoare.

Doamna de Burne o luă, privi scrisul, rupse plicul, citi primele rînduri, apoi spuse calmă servitoarei : „Te voi chema într-o oră".

Rămasă singură, surîse cu o bucurie triumfătoare. Îi fuseseră suficiente primele cuvinte ca să înțeleagă că scrisoarea reprezenta, în sfîrșit, declarația de dragoste a lui Mariolle. Acesta rezistase mai mult decît crezuse ea, căci de trei luni încerca să-l cucerească cu o amplă desfășurare de grații, atenții și risipă de farmec. El părea neîncrezător, prevenit, pus în gardă împotrivă-i, ghicind capcana întinsă mereu de cochetăria ei nesățioasă. Fusese nevoie de multe discuții între patru ochi, în care doamna de Burne folosise toată puterea seducătoare a ființei ei, întregul efort captivant al spiritului, precum și de multe serate muzicale în care, lîngă pianul răsunînd încă, în fața filelor de partituri, pline de sufletul vibrînd al maeștrilor, tresăriră, tulburați de aceeași emoție, pentru ca ea să zărească, în sfîrșit, în ochii lui acea mărturisire de bărbat învins, implorarea umilă a tandreții. Și ea, șireata, cunoștea atît de bine acest lucru. Cu o iscusință de felină și o curiozitate inepuizabilă, făcuse în atîtea rînduri să se nască în ochii tuturor bărbaților pe care-i putuse seduce acel rău secret și chinuitor. O amuza atît de mult să-i simtă copleșiți încetul cu încetul, cuceriți, dominați de puterea ei invincibilă de femeie, devenită pentru ei Unica, Idolul capricios și suveran. Această dorință crescuse în ea pe nesimțite, ca un instinct ascuns ce se dezvoltă : instinctul luptei și a izbînzii. În timpul anilor de căsătorie, o nevoie de răzbunare încolțise pesemne în inima ei, o dorință tulbure să plătească bărbaților ceea ce suferise din cauza unuia dintre ei, să fie, la rîndul ei, cea puternică, să înconvoaie voințele, să înfrîngă rezistențele și să-i facă să sufere. Dar, mai ales,

cum era cochetă din naștere, de îndată ce se simți liberă în viață începu să-i urmărească și să-i supună pe îndrăgostiți, așa cum vînătorul urmărește vînatul, numai ca să-i vadă învinși. Totuși, inima ei nu era avidă de emoții ca aceea a femeilor delicate și sentimentale ; nu căuta nici dragostea unică a unui bărbat, nici fericirea în iubire. Simțea doar nevoia să fie înconjurată de admirația tuturor, de omagii, supuneri, de proslăvire tandră. Oricine devenea un obișnuit al casei trebuia să devină și sclavul frumuseții sale și nici un interes spiritual nu putea s-o lege prea mult de cei care rezistau puterii ei de seducție, fie pentru că nu se sinchiseau de problemele amorului, fie că erau îndrăgostiți de alte femei. Trebuia s-o iubești ca să-i rămîi prieten, dar atunci se purta și ea cu o delicatețe inimaginabilă, cu o atenție fermecătoare, cu o drăgălășenie infinită, pentru a păstra în jurul ei pe toți aceia pe care-i subjugase. O dată înrolați în trupa ei de admiratori, păreau să-i aparțină cu totul în virtutea dreptului de cucerire. Ea îi conducea cu o îndemînare savantă, în funcție de defectele și calitățile lor, de felul geloziei lor. Pe cei care cereau prea mult îi izgonea atunci cînd voia și îi primea înapoi, supuși, impunîndu-le condiții severe și, ca o copilă perversă, se distra atît de mult cu acest joc al seducerii, încît i se părea tot atît de încîntător să-i înnebunească pe bătrîni sau să sucească mintea tinerilor.

S-ar fi putut spune chiar că își privea afecțiunea după gradul de înflăcărare pe care-l inspira ; și grăsanul Fresnel, figurant inutil și greoi, rămînea unul din favoriții ei, datorită pasiunii înflăcărate de care ea îl simțea stăpînit.

Nu era chiar cu totul indiferentă la calitățile bărbaților ; simțise uneori începuturile pasiunii, — lucrul știut numai de ea — cărora le pusese capăt în momentul în care ar fi putut deveni periculoase.

Fiecare nou-venit aducea cu sine nota nouă a cîntecului său de dragoste și necunoscutul personalității sale ; artiștii mai ales, în care ea presimțea rafinamente, nuanțe, finețea unei trăiri mai puternice și mai subtile, o tulburaseră de mai multe ori, treziseră în ea visul intermitent al

marilor iubiri şi al legăturilor de durată. Dar, pradă temerilor prudente, nehotărîtă, chinuită de gînduri, neîncrezătoare s-a ferit mereu pînă în clipa cînd ultimul îndrăgostit a încetat s-o mai tulbure. Şi avea, apoi, privirea sceptică a femeii moderne care, în cîteva săptămîni, despoaie de orice prestigiu pe cei mai de seamă bărbaţi. De îndată ce se îndrăgosteau de ea şi renunţau, datorită haosului din inima lor, la poze şi la obiceiuri de paradă, îi vedea pe toţi la fel, nişte sărmane fiinţe pe care le domina cu puterea ei seducătoare.

În sfîrşit, pentru ca o femeie ca ea, atît de desăvîrşită, să se îndrăgostească de un bărbat, ar fi trebuit ca acesta să aibă merite nepreţuite!

Cu toate acestea, se plictisea foarte tare. Fără să fie atrasă de societatea pe care o frecventa din prejudecată, ale cărei serate prelungite le suporta reţinîndu-şi căscatul şi cu somnul pe pleoape, amuzată numai de limbajul galant, de capriciile ei agresive, de curiozitatea schimbătoare pentru anumite lucruri sau persoane, interesată numai atît cît trebuie ca să nu se plictisească prea repede de ceea ce apreciase sau admirase, dar nu îndeajuns ca să descopere frumuseţea reală, a unei iubiri sau a unei plăceri oarecare, chinuită de nevricale şi nu de dorinţe, lipsită de toate preocupările captivante ale sufletelor simple sau înflăcărate, ea trăia într-un plictis vesel, fără încrederea obişnuită în fericire, urmărind numai să se distreze, istovită de pe acum, deşi se considera mulţumită.

I se părea că este mulţumită pentru că se considera cea mai seducătoare şi cea mai înzestrată dintre femei. Mîndră de farmecul ei, a cărui putere o experimenta adeseori, îndrăgostită de frumuseţea ei aparte, ciudată şi atrăgătoare, sigură de subtilitatea minţii ei, care o făcea să ghicească, să presimtă, să înţeleagă mii de lucruri de care ceilalţi nu-şi dădeau seama, orgolioasă din pricina spiritului său apreciat de atîţia oameni superiori şi ignorînd barierele ce-i îngrădeau inteligenţa, doamna de Burne se considera o fiinţă aproape unică, o perlă rară, ivită în această lume mediocră, care i se părea destul de neinteresantă şi monotonă şi faţă de care ea preţuia cu mult mai mult.

N-ar fi bănuit niciodată că ea însăşi este cauza inconştientă a acestui plictis continuu de care suferea, ci îi învinuia pe ceilalţi şi îi făcea răspunzători de tristeţea ei. Dacă nu ştiau s-o distreze îndeajuns, s-o amuze şi chiar s-o entuziasmeze, însemna că erau lipsiţi de farmec şi de veritabile calităţi. „Toată lumea, spunea ea rîzînd, este îngrozitor de plictisitoare. Sînt suportabili numai oamenii care îmi plac şi asta numai pentru că-mi plac". Şi îi erai pe plac mai ales dacă o considerai neasemuită. Ştiind foarte bine că nimic nu se poate realiza fără osteneală, ea îşi dădea toată silinţa să cucerească şi nu găsea altceva mai plăcut decît să savureze omagiul privirii care se umple de tandreţe şi al inimii, acest muşchi care palpită violent la auzul unui singur cuvînt.

Fusese deosebit de uimită de dificultatea ce-o întîmpinase pentru a-l cuceri pe André Mariolle, deşi simţise lămurit din prima zi că o plăcea. Apoi, puţin cîte puţin, ghicise firea lui neîncrezătoare, cu dorinţe ascunse, foarte subtilă şi puţin comunicativă şi, pentru a-i învinge această slăbiciune, l-a înconjurat cu atîtea atenţii, arătîndu-i o evidentă preferinţă şi simpatie firească, încît el sfîrşi prin a se da bătut.

De o lună îndeosebi, îl simţea înrobit, neliniştit în preajma ei, taciturn şi înfierbîntat, dar refuza să facă vreo mărturisire. O ! Mărturisirile ! De fapt, nu-i plăceau prea mult, căci atunci cînd erau prea directe, prea elocvente, se vedea obligată să le pedepsească cu asprime ; de două ori fusese nevoită chiar să se supere şi să interzică accesul în casa ei. Ceea ce adora erau manifestările delicate, mărturisirile rostite pe jumătate, aluziile discrete, îngenuncherea morală, şi ea dădea dovadă într-adevăr de un tact şi de o îndemînare excepţională ca să obţină de la admiratorii ei această rezervă în exprimarea sentimentelor.

De o lună aştepta şi pîndea pe buzele lui Mariolle fraza explicită sau voalată care alină o inimă chinuită.

El nu spusese nimic, dar scrisese. Era o scrisoare lungă, pe patru pagini. O ţinea în mînă înfiorată de plăcere. Se întinse pe canapea ca să se simtă mai în largul ei şi lăsă să-i cadă pe covor papucii din picioare, apoi citi. Rămase

surprinsă. El îi declara în termeni gravi, că nu voia să sufere din cauza ei şi că o cunoştea prea bine ca să consimtă să-i fie victimă. În fraze foarte politicoase, încărcate de complimente, care dezvăluiau toată dragostea lui reţinută, o informa că-i cunoaşte maniera de a se comporta faţă de bărbaţi, că şi el era îndrăgostit, dar că se elibera de acest început de servitute, plecînd. Va reîncepe pur şi simplu viaţa lui hoinară de altădată.

Era un rămas bun convingător şi hotărît.

Fireşte că rămăsese uimită citind, recitind, luînd de la capăt aceste pagini de proză, de tandreţe iritată şi pasionată. Se ridică, îşi puse din nou papucii şi începu să se plimbe, cu braţele goale, ieşind din mînecile date pe spate, cu mîinile băgate pe jumătate în micile buzunare ale rochiei de casă şi ţinînd într-una din ele scrisoarea mototolită.

Buimăcită de această declaraţie neprevăzută, se gîndea : „Scrie foarte frumos băiatul ăsta, este sincer, emoţionant, tulburător. Scrie mai bine decît Lamartine : nu seamănă a literatură".

I se făcu poftă să fumeze ; se apropie de masa pe care erau aşezate parfumurile, luă o ţigară dintr-o cutie de porţelan de Saxa, apoi, după ce o aprinse, se îndreptă spre oglindă, în ale cărei trei panouri, orientate diferit, se vedeau venind trei tinere femei. Cînd ajunsese foarte aproape, se opri, îşi adresă un mic salut, un surîs, înclină capul prieteneşte, ca şi cînd ar fi spus : „Sînt foarte drăguţă, foarte drăguţă". Îşi cercetă ochii, îşi arătă dinţii ridică braţele, îşi pusese mîinile în şolduri şi se întoarse în profil, înclinîndu-şi puţin capul, pentru a se vedea bine, în întregime, în cele trei oglinzi.

Apoi rămase în picioare, îndrăgostită de propria-i imagine, învăluită de tripla reflectare a făpturii ei, pe care o găsea fermecătoare, încîntată să se admire, cuprinsă de o plăcere egoistă şi fizică în faţa frumuseţii sale pe care o savura cu o mulţumire tandră, aproape la fel de senzuală ca aceea a bărbaţilor.

Se contempla astfel în fiecare zi şi camerista, care o surprindea adeseori, spunea cu viclenie : „Tot privindu-se atît, doamna va ajunge să tocească toate oglinzile din casă".

Dar această dragoste față de propria-i persoană era secretul farmecului și al puterii ei asupra bărbaților. Admirîndu-și și îndrăgindu-și mereu delicatețea chipului și eleganța întregii făpturi, căutînd și găsind tot ceea ce putea să le pună mai bine în valoare, descoperind imperceptibile nuanțe care confereau mai multă vioiciune farmecului ei și îi făceau privirea mai stranie, căutînd în continuu, cu orice preț, diferite stratageme ca să se împodobească pentru propria-i plăcere, descoperise, bineînțeles, tot ce putea să placă mai mult celorlalți.

Dacă ar fi fost mai frumoasă, dar mai indiferentă față de frumusețea ei, n-ar fi avut acest farmec ce-i mîna spre dragoste pe aproape toți cei care nu se răzvrăteau de la început împotriva firii ei atotputernice.

Curînd, obosită puțin de atîta stat în picioare, se adresă propriei imagini care-i zîmbea mereu (și imaginea, în tripla oglindă, mișcă buzele ca să repete) : „Vom mai vedea noi, domnule". Apoi traversînd camera, se duse să se așeze la birou.

Iată ce a scris :

„Dragă domnule Mariolle, veniți să mă vedeți mîine la ora patru. Voi fi singură și nădăjduiesc să vă liniștesc în privința pericolului imaginar care vă înspăimîntă. Mă consider prietena dumneavoastră și vă voi dovedi că sînt cu adevărat.

Michèle de Burne"

Ce rochie simplă și-a pus ca să primească a doua zi vizita lui André Mariolle ! O rochiță gri, de un gri pal, puțin spre lila ca melancolia unui amurg, cu un guler în jurul gîtului, cu mîneci care îi strîngeau brațele, cu corsajul care-i îmbrățișa bustul și talia și o fustă care-i înfășura șoldurile și picioarele.

Cînd el intră cu un aer solemn, ea se îndreptă spre el, întinzîndu-i mîinile. El le sărută și apoi se așezară ; ea păstră tăcere cîteva minute, pentru a fi sigură de stînjeneala lui.

André nu știa ce să spună și aștepta ca ea să vorbească.

În cele din urmă, doamna de Burne se decise :

— Ei bine! Să începem direct cu marea problemă. Ce se întîmplă? Ştiţi că mi-aţi scris o scrisoare foarte neobrăzată?

El răspunse:

— O ştiu foarte bine şi vă rog să mă scuzaţi. Sînt şi am fost întotdeauna, cu toată lumea, de o sinceritate exagerată, brutală. Aş fi putut să plec fără explicaţiile deplasate şi jignitoare pe care vi le-am dat. Am considerat însă că este mai cinstit să mă comport potrivit firii mele şi să mă bazez pe inteligenţa dumneavoastră.

Ea reluă, pe un ton de milă satisfăcută:

— Ia să vedem! Ce-i cu nebunia asta?

El o întrerupse:

— Prefer să nu vorbim despre asta.

Ea replică la rîndul ei, cu ardoare, fără să-l lase să continuie:

— Eu v-am chemat ca să vorbim despre asta; şi vom discuta pînă cînd vă veţi convinge cu adevărat că nu vă ameninţă nici un pericol.

Începu să rîdă ca o fetiţă şi rochia ei de elevă de pension făcea ca rîsul să-i pară mai copilăresc.

El bîigui:

— V-am scris adevărul, adevărul sincer, cumplitul adevăr de care mă tem!

Redevenind serioasă, ea reluă:

— Fie, ştiu, toţi prietenii mei trec prin asta. Mi-aţi mai scris, de asemenea, că sînt de o cochetărie înspăimîntătoare; o recunosc, dar nimeni nu moare din asta; cred chiar că nici măcar nu suferă. Se întîmplă, într-adevăr, ceea ce Lamarthe numeşte „criza". În această situaţie eşti dumneata, dar trece, şi vei ajunge... cum să numesc asta... la iubirea cronică, iubirea care nu mai face nici un rău şi pe care o întreţin într-o oarecare măsură la toţi prietenii mei ca să-mi fie devotaţi, ataşaţi, fideli. Ei? Nu sînt şi eu sinceră, deschisă şi curajoasă? Aţi mai văzut multe femei care ar îndrăzni să spună unui bărbat ceea ce v-am spus eu?

Avea un aer atît de nostim şi de hotărît, atît de simplu şi de provocant în acelaşi timp, încît, la rîndul lui, nu se putu stăpîni să nu zîmbească.

— Toţi prietenii dumneavoastră, zise el, sînt bărbaţi care au fost adeseori mistuiţi de acest foc, chiar înainte de a-l fi aprins dumneavoastră. Arşi şi mistuiţi deja, ei suportă uşor cuptorul în care îi ţineţi, dar eu, doamnă, n-am trecut niciodată prin asta. Şi simt de cîtăva vreme că va fi cumplit dacă mă las în voia sentimentelor ce cresc în sufletul meu.

Ea deveni brusc familiară şi aplecîndu-se puţin spre el, cu mîinile încrucişate pe genunchi, spuse :

— Ascultă-mă, vorbesc serios. Aş fi mîhnită să pierd un prieten din cauza unei temeri pe care o consider închipuită. Mă vei iubi, fie, dar bărbaţii din zilele noastre nu le iubesc pe femeile de acum pînă într-atît încît să sufere cu adevărat. Crede-mă, îi cunosc şi pe unii şi pe alţii.

Doamna de Burne tăcu, apoi adăugă cu un zîmbet ciudat de femeie care spune adevărul atunci cînd crezi că minte :

— Uite, nu am ceea ce-mi trebuie pentru a fi iubită nebuneşte. Sînt modernă. Vă voi fi o prietenă agreabilă, pe care o veţi îndrăgi cu adevărat, dar nimic mai mult, pentru că voi avea grijă de asta.

Şi adăugă pe un ton mai serios :

— Te previn însă că sînt incapabilă să mă îndrăgostesc de oricine ar fi, că te voi trata la fel ca pe ceilalţi, ca pe cei care sînt bine trataţi, dar niciodată mai bine. Am oroare de tirani şi de geloşi. De la soţul meu am fost nevoită să suport totul, de la un prieten, de la un simplu prieten, nu vreau să accept nici una din acele tiranii sentimentale care sînt o calamitate pentru relaţiile prieteneşti. Vezi că sînt foarte drăguţă, că îţi vorbesc ca o prietenă, că nu-ţi ascund nimic. Accepţi să faci această încercare loială pe care ţi-o propun ? Dacă nu vei reuşi, vei putea oricînd să pleci, oricît de gravă ar fi situaţia. Îndrăgostitul care pleacă este îndrăgostit vindecat.

Mariolle o privea, cucerit de vocea, de gesturile, de întreaga vrajă a făpturii ei, complet resemnat, vibrînd pentru că o simţea atît de aproape, murmură :

— Accept, doamnă, cu atît mai rău dacă voi suferi : Meritaţi într-adevăr să sufere cineva din cauza dumneavoastră.

Ea îl opri :

— Acum, să nu mai vorbim despre asta, să nu mai discutăm niciodată despre acest lucru.

Şi îndreptă conversaţia spre subiecte care nu-l mai tulburau.

După o oră Mariolle ieşi, chinuit, căci o iubea, şi fericit, deoarece ea îi ceruse, iar el îi promisese că nu va pleca.

III

Se chinuia, căci o iubea. Altfel decît îndrăgostiţii obişnuiţi, pentru care femeia aleasă de inima lor li se pare aureolată de perfecţiune ; el se îndrăgostise de ea privind-o cu ochi clarvăzători, de mascul bănuitor şi suspicios care nu a fost niciodată cucerit pe deplin. Spiritul lui neliniştit, pătrunzător, dar leneş, mereu în gardă în viaţa de toate zilele, îl ferise întotdeauna de pasiuni. Cîteva intrigi amoroase, două scurte legături, sfîrşite din plictis, şi iubiri plătite, pe care, dezgustat, le întrerupsese, nimic altceva nu era de menţionat în istoria sufletului său. Considera femeia drept un obiect util pentru cei care îşi doresc o casă bine îngrijită şi copii, sau drept obiect de relativă plăcere pentru cei ce-şi petrec timpul în istorii amoroase.

Cînd a fost prezentat doamnei de Burne, era deja prevenit în privinţa ei datorită relatărilor făcute de prieteni. Ceea ce aflase despre ea îi stîrnise interesul, îl intrigase, îi plăcuse, dar îi produsese o uşoară repulsie. În principiu, nu agrea acei jucători care nu plătesc niciodată. După primele întîlniri, o găsise deosebit de amuzantă şi însufleţită de un farmec aparte şi molipsitor. Frumuseţea naturală şi rafinată a acestei fiinţe zvelte, delicate, blonde, care părea în acelaşi timp planturoasă şi firavă, cu braţe făcute să atragă, să îmbrăţişeze, să strîngă, şi cu picioare ce se ghiceau a fi lungi şi subţiri, făcute să alerge, ca acelea ale gazelelor, cu laba piciorului atît de mică încît trebuie că nu lăsa nici o urmă, i se părea că este un fel de simbol al speranţelor deşarte. Mai mult încă, în discuţiile purtate cu ea gustase o plăcere pe care nu credea s-o poată găsi într-o conversaţie modernă.

Inzestrată cu un spirit plin de vervă familiară, spontan, zeflemitor, cu o ironie mîngîietoare, ea se lăsa totuşi, cîteodată, în voia unor înclinaţii sentimentale, intelectuale sau artistice, ca şi cum sub masca veseliei ei batjocoritoare mai persista încă umbra seculară a sensibilităţii generaţiilor de dinainte. Şi asta o făcea încîntătoare.

Îl răsfăţa, dornică să-l cucerească ca şi pe ceilalţi; şi el venea la ea cît putea de des, atras de nevoia crescîndă de a o vedea din ce în ce mai mult. Era ca şi cum o forţă ce emana din ea îl subjuga, o forţă a farmecului, a privirii, a zîmbetului, o forţă irezistibilă, deşi adeseori se despărţea supărat de comportarea sau vorbele ei.

Cu cît se simţea mai subjugat de acest inexplicabil fluid, prin care o femeie ne copleşeşte şi ne domină, cu atît mai mult o intuia, o înţelegea şi suferea din cauza caracterului ei pe care, cu ardoare, l-ar fi dorit astfel. Dar tocmai ceea ce dezaproba la ea îl cucerise şi îl dezmeticise fără voia lui, în pofida raţiunii, mai mult poate decît adevăratele ei calităţi.

Cochetăria, de care se folosea în joacă ca un evantai, pe care o etala sau o retrăgea în faţa tuturor, în funcţie de bărbaţii care îi plăceau şi îi vorbeau; felul ei de a nu lua nimic în serios, pe care îl găsise amuzant la început, dar care îl înspăimînta acum; preocuparea ei constantă pentru distracţii, pentru schimbare, nereuşind, în fond, să-şi alunge plictiseala din suflet, toate astea îl exasperau cîteodată în aşa măsură, încît, ajungînd acasă, lua hotărîrea să-şi rărească vizitele pînă în ziua cînd le va întrerupe complet.

A doua zi căuta un pretext oarecare ca să se ducă din nou la ea. Pe măsură ce se îndrăgostea tot mai mult, simţea că se accentuează nesiguranţa acestei iubiri şi certitudinea suferinţei.

O! Nu era orb; se cufunda încetul cu încetul în acest sentiment, aşa cum un om se îneacă din cauza oboselii, pentru că barca i s-a scufundat şi este prea departe de ţărm. O cunoştea atît cît putea cineva s-o cunoască, presentimentul pasiunii ascuţindu-i perspicacitatea, şi nu se mai putea stăpîni să nu se gîndească tot timpul la ea. Cu o încăpăţînare neobosită, căuta mereu s-o analizeze,

să lumineze adîncul întunecat al acestui suflet de femeie, acest amestec inexplicabil de inteligență vioaie și de dezamăgire, de maturitate și copilărie, de aparentă afecțiune și nestatornicie, toate aceste înclinații contradictorii reunite și orînduite pentru a alcătui o ființă neobișnuită, seducătoare și derutantă.

Dar ce îl atrăgea într-o asemenea măsură ? Se întreba necontenit și nu înțelegea, căci datorită firii sale meditative, pătrunzătoare, disimulîndu-și orgoliul sub o aparentă modestie, ar fi trebuit, logic, să caute într-o femeie vechile și liniștitoarele calități ale unui farmec afectuos și ale unui atașament constant, calități care sînt în măsură să asigure întotdeauna fericirea unui bărbat.

Întîlnise însă în ea ceva neașteptat, o specie aparte a rasei omenești, stimulatoare prin noutatea ei, una din acele creaturi care reprezintă începutul unei generații, care nu seamănă cu nimic cunoscut și care răspîndesc în jur, prin chiar imperfecțiunile lor, atracția de temut a unei treziri.

După visătoarele pătimașe și romantice ale Restaurației, își făcuseră apariția femeile voioase ale epocii imperiale, convinse de existența reală a plăcerii ; și iată că se ivea o nouă transformare a acestui etern feminin : o ființă rafinată, de o sensibilitate nesigură, cu sufletul neliniștit, agitată, șovăitoare, părînd să fi folosit deja toate drogurile care calmează sau irită nervii, cloroformul care doboară, eterul și morfina care stîrnesc visul, toropesc simțurile și domolesc emoțiile.

Gusta în ea savoarea unei creaturi factice, croită și obișnuită să farmece. Era un obiect de lux, rar, atrăgător, încîntător și delicat, pe care ți se opreau ochii și în fața căruia inima bătea făcînd să crească dorința, așa cum ți se face poftă în fața unor mîncăruri alese, pregătite și expuse ca să stimuleze foamea, dar de care ne desparte o vitrină.

Cînd se convinse într-adevăr că aluneca pe panta unei prăpăstii, începu să se gîndească cu groază la pericolele pe care le implica iubirea lui. Ce se va întîmpla cu el ? Ce va face ea ? Va proceda, desigur, așa cum a făcut cu toți ceilalți ; îl va aduce în acea stare în care un bărbat

se supune capriciilor femeii, așa cum un cîine urmează pașii stăpînului, iar ea îl va înregimenta în colecția ei de favoriți mai mult sau mai puțin iluștri. Dar, la urma urmei, jucase într-adevăr acest joc cu toți ceilalți ? Nu se găsise printre ei nici unul, nici măcar unul pe care să-l fi iubit, să-l fi iubit cu adevărat, o lună, o zi, o oră, într-unul din acele elanuri, imediat înăbușite, în care se avîntase inima ei ?

Vorbea la nesfîrșit cu prietenii despre doamna de Burne, cînd ieșeau de la dineurile unde prezența ei îi înflăcărase. Îi simțea pe toți tulburați încă, nemulțumiți, iritați, lipsiți de satisfacția vreunei certitudini.

Nu, ea nu iubise pe nici unul dintre acești campioni ai interesului lumii moderne, dar el, care nu era nimic pe lîngă ei, el, pentru care nu se întorceau capetele și spre care nu se îndreptau privirile cînd i se pronunța numele într-o mulțime sau într-un salon, ce ar prezenta pentru ea ? Nimic, nimic, un personaj fără importanță, un domn oarecare, devenit, pentru aceste femei de succes, prietenul banal, util și fără savoare, la fel ca vinul pe care-l bei îndoit cu apă.

Dacă ar fi fost celebru, ar fi acceptat, poate, acest rol pe care faima l-ar fi făcut mai puțin umilitor. Necunoscut fiind, nu și-l dorea. Și îi scrisese pentru a-și lua rămas bun.

Cînd primise răspunsul ei lapidar, fusese emoționat ca de o fericire ce dăduse peste el, iar cînd ea îl făcu să-i promită că nu va pleca, se bucurase ca de-o eliberare.

Trecură cîteva zile fără să aducă nimic nou între ei ; iar cînd alinarea care urmează momentelor de criză trecu, simți cum îl mistuie din nou dorința după făptura ei. Luase hotărîrea să nu-i mai spună niciodată nimic, dar nu promisese să nu-i scrie ; și într-o seară, cum nu putea să adoarmă, cum îl obseda insomnia agitată a iubirii, el se așeză, aproape fără voia lui, la masa de scris și începu să aștearnă pe hîrtia albă ceea ce simțea. Nu era o scrisoare, ci note, fraze, gînduri, fiori ai suferinței care se preschimbau în cuvinte.

Asta îl liniști ; i se părea că își astîmpără puțin chinul și, culcîndu-se, izbuti în sfîrșit, să adoarmă.

A doua zi, de îndată ce se trezi, reciti cele cîteva pagini ; găsindu-le tulburătoare, le puse în plic, scrise adresa, le păstră pînă seara şi le trimise la poştă foarte tîrziu, pentru ca ea să le primească de îndată ce se va scula. Era convins că doamna de Burne nu se va speria de aceste foi de hîrtie. Cele mai timide femei manifestă o nemărginită indulgenţă pentru scrisoarea care vorbeşte cu sinceritate despre dragoste. Şi aceste scrisori, atunci cînd sînt scrise cu o mînă tremurătoare, cu ochi ce păstrează rătăciţi chipul iubit, au la rîndul lor, o putere de neînvins asupra inimilor.

Spre seară se duse la ea, ca să vadă cum îl va primi şi ce-i va spune. Acolo îl găsi pe domnul de Pradon, care fuma, discutînd cu fiica sa. Petrecea adeseori, alături de ea, ore întregi, comportîndu-se mai curînd ca un bărbat decît ca un tată. Ea pusese în relaţiile şi afecţiunea lor o nuanţă din omagiul de dragoste pe care şi-l aducea ei însăşi şi pe care îl pretindea tuturor.

Cînd îl văzu sosind pe Mariolle, chipul ei avu o străfulgerare de plăcere ; îi întinse mîna cu vioiciune, iar zîmbetul spunea : „Îmi placi mult".

Mariolle sperase că tatăl ei va pleca curînd. Dar domnul de Pradon nu plecă. Deşi îşi cunoştea fiica şi pierduse de mult timp orice bănuială, în aşa măsură o credea asexuată, o supraveghea, totuşi, cu o atenţie curioasă, neliniştită, aproape maritală. Voia să ştie ce şanse de succes durabil putea să aibă acest nou prieten, cine era el, cît valora. Va fi o simplă cunoştinţă trecătoare ca atîţia alţii sau un membru al cercului de intimi ?

Deci, se instală, şi Mariolle înţelese imediat că nimic nu-l va putea urni. Se resemnă şi se hotărî chiar să-l cucerească dacă putea, socotind că bunăvoinţa sau, cel puţin, neutralitatea valorau mai mult decît ostilitatea. Discută, fu vesel, amuză pe toată lumea, fără să se comporte ca un curtezan.

Ea se gîndea, mulţumită : „Nu-i prost şi joacă bine teatru".

Iar domnul de Pradon îşi zise : „Iată un om plăcut, căruia fiica mea nu i-a sucit capul ca tuturor celorlalţi neghiobi".

Cînd Mariolle hotărî că venise momentul să plece, îi lăsă pe amîndoi fermecați.

El pleca însă din această casă cu disperarea în suflet. Lîngă această femeie el suferea de pe-acum din pricina prizonieratului în care era ținut, dîndu-și seama că ar bate în zadar la ușa inimii ei, la fel cum un bărbat întemnițat ar lovi cu pumnii o ușă de fier.

Avînd certitudinea că e subjugat, nu mai încerca să se elibereze ; așa că, neputînd să scape de această fatalitate, se hotărî să devină viclean, răbdător, tenace, prefăcut, să o captiveze prin îndemînare, prin omagiile pe care ea le dorea cu aviditate, prin adulația care o îmbăta, prin aservirea voluntară căreia el i se supunea.

Scrisoarea lui avusese succes. De aceea va mai scrie. Și scrise. Aproape în fiecare noapte, întorcîndu-se acasă la ora cînd spiritul înaripat de toată agitația zilei revede, ca într-o dilatare halucinantă, ceea ce îl interesează sau îl emoționează, el se așeza la masa de scris, sub lampa de birou, și se înflăcăra gîndindu-se la ea. Germenele de lirism pe care atîția oameni nepăsători îl lasă să moară, din comoditate, cresc datorită acestei exaltări. Obligat să scrie despre aceleași lucruri, despre același subiect — dragostea lui — în feluri mereu înnoite, prin dorința sa de fiecare zi, el se înflăcăra compunînd această literatură de iubire. Căuta, cît era ziua de lungă, să găsească pentru ea acele expresii irezistibile pe care emoția surescitată le face să țîșnească din minte ca niște scîntei. Sufla astfel în focul propriei sale inimi, transformîndu-l în văpaie, căci scrisorile de dragoste cu adevărat pătimașe sînt adeseori mai periculoase pentru cel care le scrie decît pentru cea care le primește.

Întreținîndu-și această stare de efervescență, înfierbîntîndu-și sîngele prin cuvinte și populîndu-și sufletul cu un singur gînd, pierdu încet, încet, noțiunea realității în ceea ce o privea pe EA. Pur și simplu n-o mai judeca așa ca la-nceput ; acum o vedea doar prin lirismul frazelor sale ; și tot ceea ce îi scria în fiecare noapte se transforma în inima lui în tot atîtea adevăruri. Acest efort zilnic de idealizare i-o arăta aproape așa cum o

visase. De altfel, rezistența sa de odinioară se năruia în fața afecțiunii de netăgăduit pe care o nutrea doamna de Burne pentru el. Deși nu își făcuseră nici o mărturisire, ea îl prefera în acel moment tuturor celorlalți și îi arăta asta deschis. Se gîndea deci, cu o speranță nebună, că va sfîrși prin a-l iubi.

Ea resimțea, într-adevăr, cu o bucurie complicată și naivă, puterea de seducție a acestor scrisori. Nimeni niciodată nu o idolatrizase și nu o iubise în acest fel, cu această discreție tăcută. Nimeni niciodată nu avusese această idee fermecătoare să facă să-i parvină la pat, în fiecare dimineață, pe mica tavă de argint pe care i-o aducea camerista, această ofrandă de iubire așternută pe hîrtie. Și gestul era cu atît mai prețuit, cu cît el nu vorbea niciodată despre acest lucru, părînd să-l ignore, rămînînd în salonul ei cel mai distant dintre prieteni, nefăcînd nici o aluzie la toată această revărsare de tandrețe cu care o copleșea în secret.

Bineînțeles, ea mai primise scrisori de dragoste, dar pe un alt ton, mai puțin rezervate, mai insistente, ce semănau mai curînd cu niște somații. Timp de trei luni, în timpul celor trei luni ale crizei sale, Lamarthe îi consacrase o plăcută corespondență de romancier îndrăgostit care filtrează prin intermediul literaturii.

Ea păstra în birou, într-un sertar special, aceste epistole delicate și seducătoare ale unui scriitor tulburat cu-adevărat, adresate unei femei pe care o dezmierdase cu scrisul său pînă în ziua în care își pierduse orice speranță de izbîndă.

Scrisorile lui Mariolle erau însă cu totul altfel, de o atît de puternică acumulare a dorinței, de o sinceritate atît de veridică a exprimării, de o supunere atît de totală, de un devotament ce promitea să devină atît de durabil, încît ea le primea, le deschidea și le savura cu o plăcere pe care nici o scrisoare nu i-o dăduse încă.

Afecțiunea pentru el crescu și ea îl invită să vină să o vadă, cu atît mai mult cu cît manifesta în relațiile dintre ei o discreție absolută și părea, atunci cînd îi vorbea, să ignore că ar fi așternut vreodată, pe hîrtie, mărturisirea

iubirii lui. Ea considera, de altfel, situaţia inedită, demnă de un roman, şi găsea, în chiar satisfacţia profundă de a avea alături pe cineva care s-o iubească atît, un fel de stimulent activ al afecţiunii care-o determina să-l vadă într-o lumină deosebită.

Pînă acum, în toate inimile pe care le tulburase, ea presimţise, în pofida vanităţii cochetăriei sale, zone care îi rămîneau străine ; nu le stăpînea singură ; găsea, observa în ele puteri care nu aveau nici o legătură cu ea. În prezenţa lui Massival, era geloasă din pricina muzicii, în prezenţa lui Lamarthe, din pricina literaturii, şi întotdeauna exista cîte ceva. Nemulţumită de jumătăţile de izbîndă pe care le obţinea, neputincioasă să înlocuiască totul în aceste suflete de bărbaţi ambiţioşi, de bărbaţi renumiţi sau de artişti pentru care profesiunea e o iubită de care nimic şi nimeni nu-i putea despărţi, întîlnea pentru prima dată un bărbat pentru care ea reprezenta totul. Cel puţin aşa-i jura el. Desigur, şi grăsanul Fresnel o iubea la fel de mult. Dar era grăsanul Fresnel ! Ghicise că nimeni, niciodată, nu fusese îndrăgostit de ea în felul acesta ; şi recunoştinţa ei egoistă pentru tînărul care-i oferea acest triumf lua aspectul afecţiunii. Avea acum nevoie de el, de prezenţa, de privirea, de ascultarea lui, de această supunere a iubirii. Dacă îi măgulea mai puţin decît ceilalţi, orgoliul, îi măgulea mai mult acele pretenţii supreme care guvernează sufletul şi trupul femeilor cochete, mîndria şi instinctul lor feroce de dominare.

Ea îi acaparase viaţa încet, încet, aşa cum se cucereşte o ţară, printr-o succesiune de mici invazii, din zi în zi mai numeroase.

Ca să se bucure de prezenţa lui, organiza petreceri, ieşiri la teatru, dineuri la restaurante ; îl purta după ea cu o satisfacţie de învingătoare, nemaiputîndu-se lipsi de el sau, mai bine-zis, de starea de sclavie la care îl constrînsese.

El o urma fericit să se simtă răsfăţat astfel, mîngîiat de ochii, de vocea, de capriciile ei, şi nu mai trăia decît într-un elan de dorinţă şi dragoste, înnebunitor şi încins ca o febră dogoritoare.

PARTEA A DOUA

I

Mariolle tocmai sosise la doamna de Burne. O aștepta, căci ea nu se reîntorsese încă, deși, chiar în acea dimineață, îi dăduse întîlnire printr-un mesaj.

În acest salon în care se simțea atît de bine, în care totul îi plăcea, încerca totuși, de fiecare dată cînd era singur, o apăsare pe inimă, o ușoară senzație de sufocare, o iritare care îl împiedica să rămînă pe scaun atita timp cît ea nu-și făcea apariția. Se plimba, așteptînd-o fericit, cu teama că vreun obstacol neprevăzut o va împiedica să se reîntoarcă și va amîna întîlnirea lor pentru ziua următoare.

Cînd auzi o trăsură oprindu-se în fața intrării, avu o tresărire de speranță, și cînd clopoțelul sună în apartament, nu mai avu nici un dubiu.

Doamna de Burne intră, cu pălăria pe cap, ceea ce nu făcea niciodată, cu un aer grăbit și mulțumit.

— Am o veste pentru dumneata, îi spuse.

— Care anume, doamnă ?

Ea începu să rîdă privindu-l.

— Ei bine ! Voi sta cîtva timp la țară.

El fu cuprins de o tristețe neașteptată și puternică, ce i se reflectă pe chip.

— Vai ! Și-mi dai vestea asta pe un ton satisfăcut.

— Da. Stai jos, îți voi povesti totul. Știi sau nu că domnul Valsaci, fratele sărmanei mele mame, inginerul șef de poduri, are o moșie la Avranches, unde își petrece mare parte din timp cu soția și copiii lui, practicîndu-și acolo meseria. Noi mergem să-i vedem în fiecare vară. Anul acesta nu voiam, dar el s-a supărat și i-a făcut tatii o scenă neplăcută. Apropo de asta, îți mărturisesc că tata este gelos pe dumneata și, din această cauză, și el îmi face scene, pretinzînd că mă compromit. Va trebui să vii

mai rar. Dar nu te necăji, voi aranja eu lucrurile. Deci, tata m-a certat şi m-a făcut să-i făgăduiesc că voi merge să petrecem zece, poate douăsprezece zile la Avranches. Plecăm marţi dimineaţă. Ce părere ai ?

— Mărturisesc că mă întristezi profund.

— Asta-i tot ?

— Ce vrei ? Nu te pot împiedica să pleci !

— Nu vezi nici o soluţie ?

— Nu... nu... nu ştiu ! Dar dumneata ?

— Eu am o idee, iat-o : Avranches este foarte aproape de Mont-Saint-Michel. Cunoşti localitatea ?

— Nu, doamnă.

— Ei bine ! Vinerea viitoare vei avea inspiraţia să mergi să vezi această minune. Te vei opri la Avranches, te vei plimba sîmbătă seara, de exemplu, la apusul soarelui, în grădina publică ce domină golful. Ne vom întîlni acolo ca din întîmplare. Tata va face mutre, dar nu-mi pasă. Voi organiza în ziua următoare o vizită la mănăstire, cu toată familia. Arată-te entuziasmat şi fii fermecător, aşa cum ştii să fii cînd vrei. Cucereşte-o pe mătuşa mea şi invită-ne pe toţi să cinăm la hanul unde vom poposi. Vom dormi acolo şi astfel nu ne vom despărţi decît a doua zi. Te vei întoarce prin Saint-Malo şi, opt zile mai tîrziu, voi reveni la Paris. M-am gîndit bine ? Sînt drăguţă ?

El murmură, într-un avînt de recunoştinţă :

— Eşti tot ceea ce iubesc mai mult pe lume.

— Taci ! spuse ea.

Şi se priviră cîteva secunde. Ea zîmbea, trimiţîndu-i în acest surîs toată recunoştinţa, mulţumirea inimii, simpatia ei sinceră, vie şi tandră. El o contempla cu ochi care o devorau. Ar fi vrut să îngenuncheze în faţa ei, să i se tăvălească la picioare, să-i atingă rochia, să-i strige şi, mai ales, s-o facă să vadă ceea ce nu ştia să-i spună, ceea ce era în el, în trupul şi în sufletul său, nespus de dureros, pentru că n-o putea arăta — iubirea sa, cumplita şi fermecătoarea lui iubire.

Ea îl înţelegea însă fără cuvinte, aşa cum un trăgător ghiceşte că glonţul lui a nimerit ţinta neagră, desenată pe carton. În sufletul lui nu mai exista nimic, nimic în

afara Ei. Îi aparținea mai mult decît își aparținea ea însăși. Iar ea era mulțumită și îl găsea încîntător.

Îi spuse veselă :

— Atunci ne-am înțeles, vom face această ieșire.

El se bîlbîi, cu vocea sugrumată de emoție.

— Dar, desigur, doamnă, ne-am înțeles.

Apoi, după o nouă tăcere, ea reluă fără altă scuză :

— Astăzi nu pot să rămîn mai mult cu tine. M-am întors acasă numai ca să-ți spun toate astea, pentru că poimîine plec. Mîine sînt ocupată toată ziua și mai am încă patru sau cinci drumuri de făcut înainte de cină.

El, care n-ar fi dorit decît un singur lucru — să n-o mai părăsească — se ridică imediat, cuprins de întristare. Sărutîndu-i mîinile, plecă cu inima mîhnită, dar plină de speranță.

A trebuit să treacă cele patru zile lungi. Lîncezi în Paris fără să vadă pe nimeni, preferînd tăcerea oricăror glasuri și singurătatea oricăror prieteni.

Vineri dimineața luă, așadar, rapidul de la ora opt. Nu dormise deloc, așteptînd înflăcărat această călătorie. Se chinuise toată noaptea ca într-o închisoare în camera lui plină de întuneric, tăcută, unde pătrundea numai uruitul trăsurilor întîrziate, trezind dorința de plecare. De îndată ce, printre perdelele trase, se ivi o rază de lumină, lumina cenușie și tristă a zorilor, el sări din pat, deschise fereastra și privi cerul. Teama de vreme proastă îl obseda. Era frumos. Plutea o ceață ușoară, prevestitoare de vreme caldă. Se îmbrăcă mai repede decît trebuia, fu gata cu două ore mai devreme, plin de nerăbdare să plece, să fie, în sfîrșit, pe drum ; de teamă că nu va găsi o trăsură, valetul său, care abia apucase să se-mbrace, trebui să plece să caute una.

Primele zdruncinături ale trăsurii au fost pentru el legănări de fericire ; dar, ajungînd în gara Montparnasse, se enervă văzînd că-l mai despărțeau încă cincizeci de minute de plecarea trenului.

Un compartiment era liber și cumpără toate locurile ca să fie singur și să poată visa în liniște. Cînd simți că trenul s-a pus în mișcare, alunecînd spre ea, purtat de mersul lin și rapid al expresului, înflăcărarea lui, în loc

să se domolească, crescu, şi îi venea o dorinţă prostească, de copil, să împingă din răsputeri, cu ambele mîini, peretele capitonat al compartimentului pentru a mări viteza trenului.

Rămase mult timp — pînă la amiază — încremenit în aşteptare şi speranţă ; apoi, încetul cu încetul, după ce trecu de Argentan, privirile îi fură atrase spre geam de vegetaţia specific normandă.

Trenul traversa un ţinut întins, unduitor, întretăiat de vîlcelele, unde ogoarele ţăranilor, păşunile şi livezile de meri erau înconjurate de copaci înalţi, ale căror vîrfuri stufoase păreau că lucesc sub razele soarelui. Era spre sfîrşitul lui iulie, anotimp viguros, în care acest pămînt, al abundenţei, îşi revărsa seva şi viaţa. Pe toate proprietăţile împrejmuite, separate şi legate prin aceste garduri înalte de frunziş, marii boi bălani, vaci cu coastele pătate de bizare desene, tauri roşcaţi cu frunţi puternice, cu grumazuri cărnoase, cu aerul provocator şi mîndru, în picioare, lîngă garduri, sau culcaţi pe păşunile mănoase, se succedau la infinit prin ţinutul răcoros al cărui sol părea că musteşte de cidru şi carne.

Pretutindeni, printe rădăcinile plopilor, pe sub voalul diafan al sălciilor, se furişau mici pîrîiaşe ; străluceau o clipă în iarbă, dispărînd, pentru a reapare mai departe, scăldînd toată cîmpia într-o prospeţime fecundă.

Şi Mariolle, încîntat, îşi plimba şi îşi fermeca iubirea cu rapida şi continua defilare a acestui superb ţinut al livezilor de meri şi al cirezilor.

Dar, după ce schimbă trenul la Folligny, deveni din nou nerăbdător să sosească şi, în ultimile patruzeci de minute de drum, îşi scoase de douăzeci de ori ceasul din buzunar. Se apleca mereu pe geam şi, în sfîrşit, zări, pe o colină destul de înaltă, oraşul unde îl aştepta EA. Trenul avusese întîrziere şi numai o oră îl despărţea de clipa în care trebuia să o reîntîlnească întîmplător, în în grădina publică.

Urcă, singurul călător, într-o trăsură de hotel, care începu să suie în pasul domol al cailor, drumul abrupt spre Avranches, ale cărui case, înconjurînd şi dominînd

colina, îi dădeau un aspect de cetate fortificată. Văzut de aproape, era o frumoasă şi bătrînă aşezare normandă, cu mici locuinţe simetrice şi aproape identice, îngrămădite unele în altele, cu un aer de străvechi orgoliu şi bunăstare simplă, de ev mediu ţărănesc.

De îndată ce îşi aruncă valiza într-o cameră, Mariolle ceru să i se arate strada pe unde se ajungea la Grădina botanică şi, cu toate că era devreme, se îndreptă într-acolo cu paşi mari, sperînd că şi ea va sosi, poate, înainte de ora întîlnirii.

Ajungînd la grilaj, îşi dădu seama, dintr-o privire, că parcul era gol sau aproape gol. Nu se plimbau decît trei bătrîni, burghezi localnici care, probabil, îşi petreceau zilnic aici ultimele momente de tihnă, şi o familie de tineri englezi, băieţi şi fete, cu picioare subţiri, jucîndu-se în jurul unei guvernante blonde cu privirea distrată, ce părea că visează.

Mariolle, cu inima zvîcnind, mergea drept înainte, cercetînd aleile. Ajunse la o alee de ulmi, de un verde intens, care tăia grădina în două, de-a curmezişul, formînd deasupra o boltă deasă de frunze; trecu apoi mai departe şi, apropiindu-se de o terasă ce domina orizontul, uită brusc, pentru un moment, de motivul venirii sale aici.

De la poalele falezei, pe culmea căreia se afla, se desfăşura o întindere uimitoare de nisip care se contopea în depărtare cu marea şi cerul. Un rîu îşi plimba undele pe acest întins, împestriţat, sub azurul înflăcărat de soare, de ochiuri de apă ca nişte pete luminoase ce păreau deschideri spre un cer interior.

În mijlocul acestui deşert auriu, umed încă datorită marei în retragere, la vreo doisprezece sau cincisprezece kilometri de mal, răsărea un profil monumental de stîncă ascuţită, o piramidă fantastică, cu o catedrală în vîrf. Şirul de dune imense nu avea în vecinătate decît o stîncă golaşă, cu spatele rotunjit, ghemuită în mîlul mişcător : Tombelaine.

Şi mai departe, pe linia vineţie a valurilor care de-abia se zăreau, alte stînci ce se ridicau din apă îşi arătau crestele întunecate. Continuîndu-şi turul de orizont spre

dreapta, privirea descoperea, alături de această pustietate nisipoasă, vasta întindere verde a ținutului normand acoperit de arbori care îi dădeau aspectul unei păduri fără sfîrșit. Natura întreagă se oferea aici plenar, în toată măreția, vigoarea, prospețimea și grația ei; și privirea fugea de la această imagine a pădurilor la cea a muntelui de granit, solitară apariție în mijlocul nisipurilor, ce-și ridica, pe plaja nesfîrșită, bizara siluetă gotică.

Plăcerea stranie care îl făcuse adeseori pe Mariolle să tresară odinioară, în fața surprizelor pe care locurile necunoscute le păstrează pentru ochii călătorilor, îl cuprinse atît de brusc, încît rămase încremenit, cu spiritul tulburat și înduioșat, uitînd de inima lui chinuită. Dar, auzind vibrînd un dangăt de clopot, se reîntoarse și speranța fierbinte că o va întîlni puse deodată stăpînire pe el. Grădina continua să fie aproape pustie. Copiii englezi dispăruseră. Numai cei trei bătrîni continuau încă plimbarea monotonă. Începu și el să se plimbe la fel ca ei.

Ea va sosi imediat, într-o clipă. O va vedea la capătul aleilor ce se terminau în fața acestei minunate terase. Îi va recunoaște silueta, mersul, apoi chipul, zîmbetul, și îi va auzi vocea. Ce fericire! Ce fericire! O simțea în apropiere, undeva, invizibilă încă, dar gîndindu-se la el, știind la rîndul ei că îl va revedea.

Fu cît pe ce să scoată un strigăt ușor. O umbrelă de soare albastră, numai un vîrf de umbrelă, aluneca deasupra unui rond de flori. Era ea, fără nici o îndoială. Apăru un băiețel împingînd în fața lui un cerc, apoi două doamne — o recunoscu —, apoi doi bărbați: tatăl ei și un alt domn. Ea era îmbrăcată toată în albastru, ca un cer de primăvară. A! Da! O recunoștea fără să-i distingă încă trăsăturile; dar nu îndrăznea să meargă direct spre ea, simțind că se va bîlbîi, că se va înroși, că nu ar ști cum să explice această întîmplare sub privirea bănuitoare a domnului Pradon.

Totuși se îndreptă spre ei, ținînd tot timpul binoclul la ochi, părînd foarte ocupat să contemple orizontul. Ea îl strigă prima, fără măcar să-și dea osteneala să mimeze surpriza.

— Bună ziua, domnule Mariolle, îi spuse. E minunat, nu-i așa ?

Surprins de această primire, el nu știu pe ce ton să răspundă și se bîlbîi :

— A ! Dumneata, doamnă, ce noroc să vă întîlnesc ! Am vrut să cunosc acest ținut fermecător.

Ea reluă zîmbind :

— Și ați ales tocmai momentul cînd sînt eu aici. Este foarte amabil din partea dumitale.

Apoi făcu prezentările :

— Unul dintre prietenii mei cei mai buni, domnul Mariolle ; mătușa mea, doamna Valsaci, unchiul meu, care construiește poduri.

După ce toți se salutară, domnul de Pradon și tînărul strîngîndu-și cu răceală mîna, își continuară împreună plimbarea.

Îl așezase între ea și mătușa ei, aruncîndu-i o privire rapidă, una din acele priviri care par un semn de slăbiciune. Reluă :

— Ce părere ai de acest ținut ?

— Cred, răspunse Mariolle, că nu am mai văzut niciodată ceva mai frumos.

Atunci ea zise :

— Ah ! Dacă ai fi petrecut aici cîteva zile, așa cum am făcut eu, ai fi simțit cum te acaparează. Îți produce o impresie de nespus. Acest du-te-vino al mării pe nisip, această mișcare amplă care nu se oprește niciodată, care scaldă totul, și atît de repede, încît un cal în galop ar putea fugi din fața ei, acest spectacol extraordinar pe care ni-l oferă gratuit cerul, îți jur că toate astea mă scot din minți. Nu mă mai recunosc. Nu-i așa, mătușă ?

Doamna Valsaci, o femeie deja în vîrstă, cu părul cărunt, o distinsă doamnă de provincie, soție respectabilă de inginer șef, funcționar plin de el, ce nu se putea elibera de morga Școlii Politehnice, mărturisi că n-o văzuse niciodată pe nepoata ei atît de entuziasmată. Apoi, după ce se gîndi, adăugă :

— De altfel, nu-i de mirare cînd nu ai privit și admirat decît decoruri de teatru, așa cum a făcut ea.

— Dar merg la Dieppe şi la Trouville aproape în fiecare an.

Bătrîna doamnă începu să rîdă.

— Toată lumea merge la Dieppe şi la Trouville doar pentru a-şi reîntîlni prietenii. Marea e acolo numai un pretext pentru a scălda întîlnirile.

Spuse asta foarte firesc, poate chiar fără ironie.

Se întoarseră spre terasa care le atrăgea paşii în mod irezistibil. Toţi se îndreptau într-acolo, fără să vrea, din toate colţurile grădinii aşa cum bilele se rostogolesc pe o pantă. Soarele la apus părea că întinde un cearşaf de aur fin, transparent şi uşor, în spatele siluetei înalte a Mănăstirii, care se întuneca din ce în ce mai mult, asemenea unei racle gigantice aşezate pe un voal strălucitor. Dar Mariolle nu mai privea decît adorata figură blondă care păşea alături de el, învăluită într-un nor albastru. N-o văzuse niciodată atît de fermecătoare. I se părea schimbată fără să ştie cum anume, proaspătă, de o prospeţime neaşteptată, răspîndită în trupul ei, în ochi, în păr şi pătrunzîndu-i chiar şi în suflet ; de o prospeţime ce izvora din acel ţinut, acel cer, de la acea lumină şi verdeaţă. Niciodată n-o cunoscuse şi n-o iubise astfel.

Mergea alături de ea, negăsind nimic să-i spună ; şi atingerea uşoară a rochiei, cîteodată a braţului, întîlnirea atît de grăitoare a privirilor lor îl ameţeau, ca şi cum i-ar fi suprimat toată personalitatea sa de bărbat. Se simţi deodată anihilat de apropierea ei, absorbit de ea pînă la a nu mai fi nimic, decît o dorinţă, o chemare, un sentiment de veneraţie. Datorită ei, personalitatea lui de altădată dispăruse.

Ea văzu clar, înţelese această victorie absolută şi, tulburată şi emoţionată, mai plină încă de viaţă în acest aer de ţară şi de mare, plin de soare şi sevă, îi spuse, fără să-l privească :

— Sînt atît de mulţumită să te întîlnesc. Şi adăugă imediat :

— Cît timp vei rămîne aici ?

El răspunse :

— Două zile, dacă poate fi socotită şi ziua de azi.

Apoi întorcîndu-se spre mătuşa ei :
— Oare doamna Valsaci va consimţi să-mi facă onoarea să petreacă ziua de mîine la Mont-Saint-Michel, împreună cu soţul ei ?
Doamna de Burne răspunse în locul rudei sale :
— Deoarece am avut norocul să te întîlnesc aici, nu-i voi da voie să te refuze.
Soţia inginerului adăugă :
— Da, domnule, accept cu bucurie, cu condiţia ca în seara asta să cinaţi la mine.
El acceptă, inclinîndu-se.
Simţi deodată o bucurie ameţitoare, una din acele bucurii care te cuprind cînd primeşti o veste mult dorită. Ce obţinuse ? Ce lucru nou i se întîmplase în viaţă ? Nimic, şi totuşi se simţea răvăşit de beţia unui presentiment greu de definit.
Se plimbară mult timp pe această terasă, aşteptînd ca soarele să dispară pentru a vedea pînă la sfîrşit cum se profilează pe orizontul de foc umbra neagră şi dantelată a Muntelul.
Discutau despre lucruri obişnuite, privindu-se din cînd în cînd, repetînd tot ce se poate spune în prezenţa unei persoane străine.
Apoi intrară în vila construită la ieşirea din Avranches, în mijlocul unei frumoase grădini care domina golful.
Vrînd să fie discret, de altfel şi puţin neliniştit de atitudinea rece şi aproape ostilă a domnului de Pradon, Mariolle plecă devreme. Cînd luă degetele doamnei de Burne ca să le ducă la buze, ea îi repetă de două ori, cu un accent ciudat :
— Pe mîine, pe mîine.
De îndată ce tînărul plecă, domnul şi doamna Valsaci, care de multă vreme căpătaseră obiceiuri provinciale, propuseră să se meargă la culcare.
— Duceţi-vă, spuse doamna de Burne, eu voi face o plimbare prin grădină.
Tatăl ei adăugă :
— Şi eu.
Ea ieşi, înfăşurată într-un şal, şi începură să se plimbe, unul lîngă altul, pe nisipul alb al aleilor pe care luna

le lumina ca pe nişte pîrîiaşe sinuoase ce străbăteau peluzele înfiebîntate şi straturile de flori.

După o tăcere destul de lungă, domnul de Pradon i se adresă aproape în şoaptă :

— Copilă dragă, îmi dai dreptate cînd afirm că nu ţi-am dat niciodată sfaturi ?

Ea ştia unde voia el să ajungă şi, pregătită să facă faţă acestui atac, răspunse :

— Scuză-mă, tată, mi-ai dat cel puţin unul.

— Eu ?

— Da, da !

— Un sfat privind... viaţa ta ?

— Da, şi încă unul foarte prost. Aşa că sînt foarte hotărîtă ca, dacă o să-mi dai şi altele, să nu le urmez.

— Ce sfat ţi-am dat ?

— Pe acela de a mă căsători cu domnul de Burne. Ceea ce dovedeşte că îţi lipseşte puterea de judecată, clarviziunea, că nu cunoşti oamenii, în general, şi pe fiica ta în special.

El tăcu cîteva clipe, puţin surprins şi stînjenit, apoi spuse încet :

— Da, m-am înşelat în ziua aceea. Dar sînt sigur că nu mă înşel în privinţa sfatului părintesc pe care ţi-l datorez azi.

— Spune, totuşi. Voi lua din el ceea ce trebuie.

— Eşti pe punctul să te compromiţi.

— Cu domnul Mariolle, fără îndoială ?

— Cu domnul Mariolle.

— Uiţi, reluă ea, că m-am compromis deja cu domnul Georges de Maltry, cu domnul de Massival, cu domnul de Lamarthe, cu alţi zece pe care ai fost gelos, pentru că nu pot să găsesc un bărbat drăguţ şi devotat fără ca întregul meu grup să nu se înfurie, tu în primul rînd, tu, pe care destinul mi te-a dăruit drept tată nobil şi protector.

El răspunse cu voiciune :

— Nu, nu, nu te-ai compromis niciodată cu nimeni. Dimpotrivă, în relaţiile cu prietenii dai dovadă de mult tact.

Ea continuă cu multă îndrăzneală :

— Tată dragă, nu mai sînt o fetiță și îți promit că nu mă voi compromite cu domnul Mariolle mai mult decît cu ceilalți, nu-ți fie teamă ! Mărturisesc, totuși, că eu l-am rugat să vină aici. Îl găsesc încîntător, la fel de inteligent și mult mai puțin egoist decît vechii mei prieteni. Asta era și părerea ta pînă în ziua în care ai crezut că descoperi o anumită preferință pe care aș avea-o pentru el. O ! Nu ești chiar atît de viclean pe cît crezi ! Și eu te cunosc bine și, dacă aș vrea, ți-aș spune multe povești. Deci, cum domnul Mariolle îmi place, mi-am zis că ar fi agreabil să fac cu el, ca din întîmplare, o încîntătoare excursie, că este absurd să renunțăm la toate ce ne poate distra, cît timp nu există nici o primejdie. Și nu e nici o primejdie să mă compromit, pentru că tu ești aici.

Ea rîdea acum deschis, știind bine că fiecare vorbă își atingea ținta, că îl ținea în șah, datorită acestei umbre de suspectă gelozie pe care o intuise la el de mult timp, și o cochetărie ascunsă, îndrăzneață și de nemărturisit o făcea să se amuze de această descoperire.

Domnul de Pradon tăcea stînjenit, nemulțumit, iritat, simțind că ea ghicea în spatele grijii lui paterne un straniu sentiment de neplăcere, a cărui origine nu dorea nici chiar el s-o cunoască.

Ea adăugă :

— Nu-ți fie teamă. Este foarte normal să fac în acest sezon o plimbare la Mont-Saint-Michel cu unchiul, cu mătușa, cu tine, tată, și cu un prieten. De altfel, nu se va afla. Și chiar dacă se va afla, nimeni nu poate găsi în asta nimic reprobabil. Cînd ne vom întoarce la Paris, îl voi face pe acest prieten să intre din nou în rînd cu ceilalți.

— Fie, zise el din nou, să zicem că nici n-am pomenit despre asta.

Mai făcură cîțiva pași. Domnul de Pradon o întrebă :

— Nu ne întoarcem în casă ? Sînt obosit, mă duc să mă culc.

— Nu, eu mă mai plimb puțin. E o noapte atît de frumoasă !

El murmură cu subînțeles :

— Nu te îndepărta. Nu știi niciodată cu ce fel de oameni te poți întîlni.

— A, nu ! Rămîn pe aproape.

— Atunci, la revedere, copilă dragă.

O sărută repede pe frunte și intră în casă.

Ea se duse să se așeze ceva mai departe, pe o băncuță rustică, fixată în pămînt la rădăcina unui stejar. Noaptea era caldă, plină de miresmele cîmpurilor, de efluviile mării și de o lumină lăptoasă, deoarece, sub clarul de lună, deasupra golfului se ridicase ceața.

Vălurile albe se tîrau, ascunzînd duna, pe care, probabil, fluxul începea de-acum s-o acopere.

Michèle de Burne, cu mîinile pe genunchi, cu privirea în gol, încerca să privească în propriul ei suflet, printr-o ceață la fel de impenetrabilă și lăptoasă ca aceea ce se ridica peste nisipuri.

De cîte ori deja, în cabinetul ei de toaletă, la Paris, așezată în fața oglinzii, nu se întrebase la fel ca acum : Ce-mi place ? Ce doresc ? Ce sper ? Ce vreau ? Ce sînt ?

Pe lîngă mulțumirea de a fi așa cum era și dorința profundă de a place, care îi producea într-adevăr o mare satisfacție, ea nu simțise niciodată în sufletul ei altceva decît vagi curiozități, repede stinse. De altfel, se cunoștea bine și, obișnuită să-și privească și să-și studieze mereu chipul și întreaga făptură, nu putea să nu-și analizeze în aceeași măsură și sufletul. Pînă atunci simțise doar un vag interes pentru tot ceea ce îi tulbura pe ceilalți, prea slab ca să se transforme în pasiune, capabil cel mult s-o distreze.

Și totuși, de fiecare dată cînd simțise nascîndu-se în ea interesul pentru cineva, de fiecare dată cînd o rivală, disputîndu-i un bărbat la care ținea și stimulîndu-i astfel instinctele de femeie, făcea să i se înfierbînte sîngele de o vagă febră sentimentală, ea găsea în aceste false începuturi de iubire o emoție mult mai arzătoare decît în simpla plăcere a succesului. Dar asta nu dura multă vreme niciodată. De ce ? Obosea, se plictisea, vedea, poate, prea limpede. Tot ceea ce îi plăcuse mai întîi la un bărbat, tot ceea ce o însuflețise, o tulburase, o emoționase, o

cucerise, îi părea în scurt timp cunoscut, neinteresant, banal. Se asemănau prea mult între ei, fără să fie, totuşi, identici ; şi încă nici unul nu i se păruse înzestrat cu caracterul şi calităţile necesare să-i trezească interesul un timp mai îndelungat şi să-i prindă inima în mrejele iubirii.

De ce se întîmpla asta ? Era vina lor sau a ei ? Le lipsea ceea ce aştepta de la ei sau ea însăşi nu putea să iubească ? Iubeşti pentru că întîlneşti, la un moment dat, o fiinţă pe care o consideri făcută într-adevăr pentru tine sau iubeşti pur şi simplu doar pentru că te-ai născut cu capacitatea de a iubi ? I se părea uneori că inima altor oameni ar avea, la fel ca şi trupul, braţe tandre, braţe care atrag, strîng, înlănţuie, în timp ce inima ei era infirmă. Inima ei avea numai ochi.

Vedea adeseori bărbaţi, oameni deosebiţi, ce se îndrăgosteau nebuneşte de tinere cu mult mai prejos decît ei, lipsite de spirit, de valoare, uneori chiar de frumuseţe. De ce ? Cum ? Care era misterul ? Deci această criză existenţială nu se datora numai unei întîlniri providenţiale, ci şi unui fel de germene pe care îl porţi în tine şi care se dezvoltă dintr-o dată. Ea ascultase atîtea confidenţe, surprinsese secrete, văzuse ea însăşi transfigurarea bruscă produsă de această beţie ce răbufnea în suflet şi se gîndise mult la toate astea.

Cîteodată, cu uimire invidioasă, geloasă şi aproape incredibilă, descoperise în societate, în rutina obişnuită a vizitelor, a bîrfelor, a micilor prostii care amuză şi care înlocuiesc lipsa de activitate, femei şi bărbaţi cu care, fără nici o îndoială, se petrecuse ceva extraordinar. Nu era un lucru evident, care să-ţi sară în ochi, dar ea îl ghicea datorită intuiţiei sale pătrunzătoare. Pe chipuri, în zîmbetul lor, dar mai ales în ochi apărea ceva inexplicabil, încîntător, o extraordinară fericire, o bucurie a sufletului, răspîndită în tot corpul, iluminînd întreaga fiinţă şi privirea.

Fără să ştie de ce, îi invidia. Îndrăgostiţii o enervaseră întotdeauna şi în sinea ei socotea drept dispreţ această iritare surdă şi profundă pe care i-o inspirau. Îi recunoştea, credea ea, cu o exactitate şi o siguranţă a

intuiției ieșite din comun. Într-adevăr, adeseori ea ghicise și descoperise relații amoroase înainte chiar ca lumea să le bănuiască.

Cînd se gîndea la această rătăcire dulce în care te poate arunca existența unei ființe apropiate, privirea, glasul, gîndurile sale, acel ceva lăuntric ce ne tulbură inima nebunește, se considera incapabilă s-o trăiască vreodată. Și totuși, de atîtea ori, plictisită de tot, simțind dorințe nedefinite, chinuită de nevoia sîcîitoare de schimbare și de necunoscut, care nu era, poate, decît căutarea obscură și nedefinită a iubirii, ea dorise cu o umilință secretă, născută chiar din mîndria ei, să întîlnească un bărbat care s-o arunce măcar pentru cîtva timp, cîteva luni, în acel zbucium vrăjit al gîndurilor și al trupului; pentru că, în aceste perioade de răscolire a sentimentelor, viața trebuia să capete o atracție ciudată de extaz și beție.

Nu numai că își dorise o asemenea întîlnire, dar chiar o căutase întrucîtva, nu mult, cu acel interes apatic care nu se poate fixa îndelung asupra unui lucru.

În toate aceste începuturi de afecțiune față de bărbați a căror superioritate reușise s-o orbească timp de cîteva săptămîni, scurta efervescență a inimii ei murea în decepții fără leac. Se aștepta la prea mult în privința meritelor, firii, caracterului, tandreții, a calităților lor. Cu fiecare dintre ei fusese mereu nevoită să constate că defectele bărbaților eminenți sînt adeseori mai evidente decît meritele lor, că talentul este un dar special, la fel ca o vedere bună și un stomac sănătos, un dar ce privește doar munca, un dar izolat, fără nici o legătură cu acel farmec personal care determină relații de cordialitate, de afecțiune.

Dar, de cînd îl cunoscuse pe Mariolle, altceva o legase de el. Oare, totuși îl iubea, îl iubea cu-adevărat? Fără prestigiu, fără faimă, o cucerise prin afecțiune, tandrețe, inteligență, prin toate însușirile adevărate și simple ale persoanei sale. O cucerise pentru că se gîndea la el fără încetare; îi dorea tot timpul prezența; nici o ființă din

lume nu-i era mai dragă, mai simpatică, mai necesară. Asta era, oare, dragostea ?

Nu simțea deloc în suflet acea văpaie de care vorbește toată lumea, dar simțea, pentru prima dată, o dorință sinceră de a deveni pentru acest bărbat ceva mai mult decît o prietenă încîntătoare. Îl iubea ? Pentru a iubi celălalt trebuie, oare, să apară împodobit cu calități excepționale, deosebit și deasupra tuturor, în aureola cu care inima își înconjoară aleșii, sau e de-ajuns ca el să-ți placă mult, să-ți placă atît încît să nu te mai poți lipsi de prezența lui ?

În acest caz, ea iubea sau era foarte aproape de iubire. După ce reflectă profund, cu o atenție pătrunzătoare, ea își răspunse în fine : „Da, îl iubesc, dar fără elan : e vina firii mele“.

Simțise, totuși, o ușoară exaltare, adineauri, văzîndu-l că se îndreaptă spre ea pe terasa Grădinii din Avranches. Pentru prima dată trăise acel ceva inexprimabil care ne poartă, ne mînă, ne împinge spre cineva ; încercase o plăcere imensă mergînd alături de el, avîndu-l aproape, înflăcărat de dragoste, privind cum soarele cobora în spatele Muntelui Saint-Michel, asemeni unei imagini de basm. Chiar dragostea nu e, oare, un fel de basm al sufletelor, în care unii cred din instinct, iar alții, tot gîndindu-se la el, ajung și ei să creadă uneori ? Va sfîrși, în cele din urmă, și ea prin a crede în iubire ? Încercase o vagă și ciudată dorință să-și sprijine capul pe umărul acestui bărbat, să fie mai aproape de el, să caute acea „contopire“ care nu se atinge niciodată, să-i dăruiască ceea ce se oferă zadarnic și se păstrează întotdeauna : ascunsa intimitate a propriului eu.

Da, în acel moment simțise o atracție pentru el și o mai simțea încă, în adîncul inimii. Ar fi fost, poate, de ajuns să cedeze acestei atracții pentru ca ea să se transforme în dragoste. Rezista însă prea mult, se împotrivea prea mult farmecului bărbaților. N-ar fi fost plăcut să se plimbe cu el într-o seară ca asta pe sub sălciile de pe malul rîului și, răsplătindu-i pasiunea, să-i ofere din cînd în cînd buzele ?

O fereastră a vilei se deschise. Întoarse capul. Era tatăl ei care, fără îndoială, o căuta.

Ea îi strigă :

— Nu dormi ?

El îi răspunse :

— O să răcești dacă nu intri în casă.

Atunci se ridică și se întoarse spre casă. Apoi, ajunsă în cameră, ridică perdelele ca să privească din nou ceţurile golfului, din ce în ce mai alburii în lumina lunii, și i se păru că, la fel, și ceţurile din sufletul ei se luminaseră sub un val de tandreţe.

Dormi bine și camerista trebui s-o trezească ; plecau devreme pentru a putea lua prînzul la Mont-Saint-Michel.

Un brec încăpător veni să-i ia. Auzind zgomotul roţilor pe nisipul din faţa peronului, ea se aplecă pe fereastră și privirea-i întîlni pe dată ochii lui André Mariolle, care o căutau. Inima începu să-i bată ușor. Surprinsă și neliniștită, înregistră senzaţia nouă și stranie dată de inima care zvîcnește și accelerează sîngele prin vine atunci cînd zărim pe cineva anume. Ea își repetă aceeași întrebare ca și în seara precedentă, înainte de a dormi : „Oare îl voi iubi ?"

Apoi, cînd se găsi în faţa lui, îl ghici atît de îndrăgostit, atît de dureros îndrăgostit, încît îi venea într-adevăr să-și deschidă braţele și să-i ofere buzele.

Privirea pe care o schimbară îl făcu să pălească de fericire.

Trăsura se puse în mișcare. Era o dimineaţă limpede de vară, plină de cîntecul păsărilor și de prospeţime revărsată. Coborîră coasta, trecură rîul, traversară satele pe un drumeag bolovănos, care-i zdruncina pe călătorii așezaţi pe banchetele brecului. După o lungă tăcere, doamna de Burne începu să glumească pe seama unchiului ei din cauza stării drumului ; a fost de ajuns ca să se spargă gheaţa, iar veselia care plutea în aer părea să-i contamineze pe toţi.

Deodată, la ieșirea dintr-un cătun, revăzură golful, nu auriu ca în seara precedentă, ci strălucind sub undele limpezi ce acopereau totul : nisipurile, pajiștile și, spusele birjarului, chiar drumul, ceva mai departe.

Astfel că, timp de o oră, merseră la pas, aşteptînd ca această revărsare de ape să se retragă în larg.

Şirurile de ulmi sau de stejari ale fermelor printre care treceau ascundeau intermitent priviri silueta din ce în ce mai mare a Mănăstirii, înălţată pe stînca ei, aflată acum în plină mare. Reapărea apoi, la încrucişarea a două drumuri, din ce în ce mai aproape, mai surprinzătoare. Soarele lumina în tonuri roşietice biserica dantelată în granit, aşezată pe temelia ei stîncoasă.

Michèle de Burne şi André Mariolle o contemplau, apoi se priveau, amestecînd amîndoi neliniştea ce se năştea cu violenţă în inimile lor cu poezia acestei apariţii în dimineaţa trandafirie de iulie.

Discutau cu o dezinvoltură prietenească. Doamna Valsaci povestea istorii tragice, drame cu înnămoliri nocturne în nisipul mocirlos care înghite oameni. Domnul Valsaci luă apărarea construcţiei digului, atacată de esteţi, şi îi lăuda avantajele, referindu-se la posibilitatea unei comunicaţii neîntrerupte cu Muntele şi la dunele redate, deocamdată, păşunilor şi, mai tîrziu, culturilor.

Deodată, brecul se opri. Marea îneca drumul. Nu era cine ştie ce, doar o peliculă pe drumul pietros; dar puteai bănui că pe alocuri erau mlaştini, gropi, din care nu s-ar fi putut ieşi. Trebuiră să aştepte.

„O! Va scădea repede!“ afirmă domnul Valsaci şi arătă cu degetul drumul de pe care pelicula subţire de apă se scurgea, părînd absorbită de pămînt sau atrasă către larg de o forţă viguroasă şi misterioasă.

Coborîră să privească mai îndeaproape această alunecare ciudată, rapidă şi mută a mării, şi o urmăriră pas cu pas. Uşoarele ridicături apăreau deja ca nişte pete verzi din fîneţele acoperite cu apă. Şi aceste pete creşteau, se rotunjeau, deveneau insule. Curînd, insulele luară aspectul de continente despărţite de oceane minuscule; şi apoi în sfîrşit, toată întinderea golfului fu cuprinsă de fuga dezordonată a mareei ce se reîntorcea în larg. S-ar fi zis că era un lung văl argintiu, care se retrăgea de pe pămînt, un văl imens, zdrenţuit, sfîşiat, care se îndepărta dezgolind pajiştile cu iarbă cosită fără să descopere încă nisipurile aurii.

Se urcară din nou în trăsură și stăteau cu toții în picioare ca să vadă mai bine. Deoarece în fața lor drumul se zvînta, caii se puseră iarăși în mișcare, dar tot la pas; și cum zdruncinăturile îi făceau uneori să-și piardă echilibru, André Mariolle simți, deodată, umărul doamnei de Burne sprijinindu-se de al său. Crezu mai întîi că această atingere se datora vreunei zdruncinături întîmplătoare, dar umărul doamnei de Burne continua să-l atingă și, la fiecare zdruncinătură a roților, în locul în care ea se sprijinea, simțea un fior care îi făcea trupul să fremete, inima să-i bată nebunește. Paralizat de fericire, datorită acestei nesperate intimități, nu mai îndrăznea s-o privească pe tînăra femeie și se întreba cu gîndul răvășit, ca într-o beție: „E posibil? Ar fi posibil? Ne pierdem, oare, amîndoi capul?"

Cînd trăsura începu să meargă mai repede, fură nevoiți să se așeze. Atunci Mariolle simți nevoia subtilă, imperioasă, inexplicabilă, să fie amabil cu domnul de Pradon, și începu să-i acorde o atenție măgulitoare. Sensibil la complimente, aproape la fel ca fiica sa, tatăl se lăsă cucerit și-și reluă repede figura surîzătoare.

În sfîrșit, ajunseră la dig și se îndepărtară grăbiți spre Muntele ce se înălța la capătul acestui drum construit în mijlocul nisipurilor. Rîul Pontorson îi scălda taluzul din stînga; în dreapta, pășunile acoperite de ierburi pitice, despre care birjarul zicea că se numesc criste marine, făcuseră loc dunelor ce musteau încă, înmuiate de apa mării.

Și înaltul monument se ridica spre cerul albastru, pe care își profila, foarte clar acum, în toate detaliile, vîrful împodobit de ornamente piramidale și turnulețe, acoperișul de mănăstire cu numeroase mici burlane reprezentînd acei monștri cu figuri hidoase, pe care credința înfricoșată a străbunilor noștri i-a așezat deasupra sanctuarelor gotice.

Era aproape ora unu cînd ajunseră la hotelul unde fusese comandat dejunul. Patroana nu era gata cu masa; au fost obligați să mai aștepte. Se așezară, deci, la masă foarte tîrziu; erau flămînzi. Șampania înveseli imediat spiritele.

Toată lumea era mulțumită. Și două inimi se simțeau foarte aproape de fericire. Către desert, cînd însuflețirea ce se datora vinului și plăcerii conversației invadase trupurile cu acea bucurie de a trăi care ne animă cîteodată la sfîrșitul unei mese bogate și se face să aprobăm totul, să acceptăm totul, Mariolle întrebă :

— Vreți să rămînem aici pînă mîine ? Ar fi atît de frumos să vedem toate astea la lumina lunii și atît de plăcut să cinăm împreună și în această seară...

Doamna de Burne acceptă imediat ; cei doi bărbați încuviințară.

Numai doamna de Valsaci ezita din cauza băiețelului rămas acasă, dar soțul ei o liniști, amintindu-i că mai lipsise și altă dată. Scrisese, chiar, pe loc, o depeșă pentru guvernantă. Îl găsea fermecător pe André Mariolle care, măgulindu-i orgoliul, lăuda construirea digului, considerîndu-l mult mai puțin dăunător frumuseții Muntelui decît se spunea îndeobște.

Ridicîndu-se de la masă, plecară să viziteze monumentul. O luară de-a lungul zidurilor de apărare. Așezarea, o îngrămădire de case medievale, așezate unele deasupra altora pe un bloc enorm de granit, în vîrful căruia se află Mănăstirea, este despărțită de nisipuri printr-un zid înalt, crenelat. Zidul urcă, înconjurînd vechea cetate, cu meandre, unghiuri, platforme, turnuri de observație, tot atîtea prilejuri de uimire pentru privirea care descoperă de fiecare dată o nouă dimensiune a orizontului. Tăceau, gîfîind puțin după acel prînz prelungit, surprinși să vadă sau să revadă acest uluitor edificiu. Deasupra lor se profila un amestec uimitor de turle ascuțite, flori de granit, de arcade aruncate de la un turn la altul, incredibilă, enormă și delicată dantelărie arhitecturală, brodată în ajur pe albastru cerului, de unde se ivea, părînd ce se înalță ca pentru a-și lua zborul, armata amenințătoare și fantastică a micilor burlane cu chipuri de monștri. Între mare și Mănăstire, pe versantul nordic al Muntelui, o pantă sălbatică și abruptă, numită Pădurea, deoarece era acoperită de copaci bătrîni, începea acolo unde se sfîrșeau casele, formînd o pată verde închis pe galbenul fără sfîrșit al nisipului. Doamna de

Burne și André Mariolle, care mergeau în față, se opriră să privească. Ea se sprijinea de brațul lui, toropită, într-o stare de vrajă, pe care nu o mai simțise niciodată. Urca, ușoară, gata să pășească mereu alături de el, oriunde, ca spre monumentul acesta de vis. Ar fi vrut ca drumul povîrnit să nu se sfîrșească niciodată, căci, pentru prima oară în viață, se simțea aproape complet mulțumită.

Murmură :

— Dumnezeule ! Cît este de frumos !

Privind-o, el îi răspunse :

—Nu mi-e gîndul decît la dumneata.

Cu un surîs ea reluă :

— Deși nu sînt o fire foarte poetică, găsesc că este atît de frumos aici încît sînt cu adevărat emoționată.

El șopti :

— Eu te iubesc ca un nebun !

Simți ca răspuns o ușoară strîngere de braț și porniră din nou la drum.

La poarta Mănăstirii îi aștepta un paznic ; urcară pe o splendidă scară, aflată între două turnuri enorme, care îi conduse în sala gărzilor. Apoi merseră din sală în sală, din curte în curte, din chilie în chilie, ascultînd, mirîndu-se, încîntați de tot, admirînd totul, cripta cu stîlpi masivi, de o frumusețe atît de viguroasă, care susținea pe imensele sale coloane întreaga strană superioară a bisericii și întregul edificiu, o construcție extraordinară, alcătuită din trei etaje de monumente gotice, ridicate unele deasupra celorlalte, cea mai grandioasă capodoperă a arhitecturii religioase și militare din evul mediu.

Ajunseră apoi la incinta interioară. Atît de mare le-a fost uimirea, încît rămaseră încremeniți în fața vastei curți interioare, pătrate, închisă de cea mai delicată, cea mai grațioasă, cea mai încîntătoare dintre colonadele tuturor mănăstirilor din lume. Pe două rînduri, de-a lungul celor patru galerii, delicatele siluete subțiratice ale coloanelor, terminate de fermecătoare capiteluri, susțineau o ghirlandă neîntreruptă de ornamente și flori gotice de o varietate infinită, de o inventivitate nesecată, fantezie elegantă și simplă a vechilor artiști naivi, al căror vis și gînd cioplisera piatra cu dalta lor.

Michèle de Burne şi André Mariolle îi dădură ocol, la braţ, cu paşi mici, pe cîtă vreme ceilalţi, puţin obosiţi, se mulţumeau s-o admire de departe, din faţa porţii de la intrare.

— Dumnezeule, ce mult îmi place ! zise ea oprindu-se.

El îi răspunse :

— Eu nu mai ştiu unde sînt, nici unde trăiesc, nici ce văd. Simt doar că eşti lîngă mine, asta-i tot !

Atunci ea îl privi în ochi zîmbitoare şi murmură :

— André.

El înţelese că i se dăruia. Fără să-şi mai spună nimic porniră din nou.

Continuară să viziteze monumentul, dar de-abia dacă îl mai priveau.

Pentru un minut, totuşi, scara dantelată le atrase atenţia ; închisă într-o arcadă aruncată spre înaltul cerului, între două clopotniţe, părea că escaladează norii ; rămăseseră din nou uimiţi ajungînd la „Calea Nebunilor", ameţitoare potecă de granit ce şerpuieşte fără parapet, aproape pînă în vîrful ultimului turn.

— Se poate urca ? întrebă Michèle ?

— E interzis, răspunse ghidul.

Ea îi arătă douăzeci de franci. Omul ezită. Întreaga familie, ameţită deja în faţa prăpastiei şi a imensităţii orizontului, se opuse acestei imprudenţe.

Ea îl întrebă pe Mariolle :

— Tu mergi, nu-i aşa ?

El începu să rîdă :

— Am traversat locuri şi mai dificile.

Şi porniră fără să le mai pese de ceilalţi.

El mergea înainte pe cornişa îngustă, chiar pe marginea prăpastiei şi ea îl urma, alunecînd pe lîngă zid, cu ochii plecaţi, ca să nu vadă genunea căscată sub ei, emoţionată acum, aproape leşinată de frică, strîngînd mîna pe care el i-o întindea ; îl simţea puternic, neînfricat, sigur de mintea şi pasul său, şi, în pofida spaimei, se gîndea : „Este într-adevăr un bărbat". Erau singuri în spaţiu, la înălţimea la care planează păsările mării, dominînd acelaşi orizont pe care zburătoarele cu aripi albe

îl străbat fără încetare în zborul lor, scurtîndu-l cu ochișorii lor galbeni.

Simțind-o că tremură, Mariolle întrebă :

— Ai amețit ?

Ea îi răspunse în șoaptă :

— Puțin, dar cînd sînt cu tine nu mi-e teamă de nimic.

Atunci, apropiindu-se de ea, el o cuprinse cu brațul ca s-o sprijine și ea se lăsă în voia lui, simțindu-se atît de ocrotită de acest viguros sprijin, încît ridică ochii ca să privească depărtarea. El o purta aproape pe sus și ea se lăsa dusă, bucurîndu-se de această ocrotire robustă, care o făcea să traverseze văzduhul și îi era recunoscătoare pentru că nu umbrea cu sărutări acest zbor de pescăruși.

Cînd se alăturase în sfîrșit celor ce-i așteptau, plini de neliniște, domnul de Pradon, exasperat, îi spusese fiicei sale :

— Dumnezeule ! e o neghiobie ce-ai făcut !

Ea îi răspunse cu convingere :

— Nu, pentru că am reușit. Nimic din ceea ce reușește nu-i prostie, tată !

El ridică din umeri și coborîră. Se opriră din nou la paznic, să cumpere fotografii, și cînd reveniră la hotel era aproape ora cinci. Patroana îi sfătui să facă o scurtă plimbare pe nisip, spre larg, ca să admire Muntele dinspre mare, de unde, zicea ea, avea cea mai splendidă priveliște.

Deși obosit, întregul grup porni din nou, ocoli zidurile de apărare și se îndepărtară puțin, înaintînd pe duna nesigură, moale, sub aspectul ferm în aparență, unde piciorul, o dată pus pe frumosul covor galben, întins sub el, se cufunda pe neașteptate pînă la gleznă în nămolul înșelător și auriu.

Din acea parte, Mănăstirea, pierzîndu-și deodată înfățișarea de catedrală a mării, cu care uimea din depărtare continentul, lua, ca să amenințe oceanul, un aspect războinic de castel feudal, ce se datora marelui său zid crenelat, străpuns de ambrazuri pitorești și susținut de contraforturi gigantice, a căror zidărie de ciclopi făcea corp comun cu temelia ciudatului munte. Dar pe doamna de Burne și pe André Mariolle nu-i mai preocupau toate

astea. Nu se gîndeau decît la ei înşişi, prinşi în plasa pe care şi-o întinseseră unul altuia, izolaţi în acea închisoare în care nu mai ştii nimic de restul lumii, în care nu mai vezi nimic altceva decît o singură fiinţă.

Cînd se aşezară în faţa farfuriilor pline, sub lumina veselă a lămpilor, părură că se trezesc şi simţiră că totuşi le era foame.

Rămaseră multă vreme la masă şi, cînd cina luă sfîrşit, plăcerea conversaţiei îi făcu să uite de clarul de lună. Nimeni, de altfel, nu mai avea chef să iasă şi nimeni nu pomeni despre asta. Luna plină n-avea decît să dea reflexe de moar cu sclipiri poetice micilor valuri ale fluxului alunecînd deja peste nisipuri, cu zgomotul caracteristic de apă ce curge imperceptibil şi terifiant ; putea să lumineze sinuoasele ziduri de apărare din jurul Muntelui şi umbra romantică a clopotniţelor Mănăstirii în decorul fără seamăn al golfului nesfîrşit — ei nu aveau chef să vadă nimic !

Nu era nici măcar ora zece cînd doamna Valsaci, toropită de somn, propuse să se meargă la culcare. Şi această propunere a fost acceptată fără cea mai mică împotrivire. După ce-şi urară cu multă afecţiune noapte bună, se duse fiecare în camera sa.

André Mariolle ştia bine că nu va putea dormi ; aprinse cele două lumînări de pe şemineu, deschise fereastra şi privi în noapte.

Se simţea sfîrşit, torturat de o zadarnică speranţă. O ştia acolo, în preajmă, despărţită de el numai prin două uşi, şi era aproape tot la fel de imposibil să o întîlnească cum i-ar fi fost de imposibil să oprească acest talaz al mării acoperind întinderi întregi. Simţea nevoia să urle şi nervii îi erau încordaţi de aşteptarea neliniştită şi inutilă, încît se întreba ce va face nemaiputînd suporta singurătatea acestei seri de fericire stearpă.

Încetul cu încetul, în hotel şi pe unica străduţă întortocheată a aşezării se stinseră toate zgomotele. Mariolle rămase în continuare la fereastră, sprijinit în coate, conştient doar de trecerea timpului, privind suprafaţa argintată a mareei şi amînînd mereu ora culcării, ca şi cînd ar fi presimţit nu se ştie ce fericire providenţială.

Deodată i se păru că o mînă atingea clanța ușii. Se întoarse cu o mișcare bruscă. Ușa se deschidea încet. O femeie, avînd capul acoperit de o dantelă albă și înveșmîntată într-unul din acele capoate largi care par făcute din mătase, puf și zăpadă, își făcu apariția. Ea închise cu grijă ușa în urma ei ; apoi, ca și cînd nu l-ar fi văzut, în picioare, în cadrul luminos al ferestrei, împietrit de bucurie, se îndreptă direct spre șemineu și stinse cele două lumînări.

II

A doua zi, de dimineață, urmau să se întîlnească în fața hotelului pentru a-și lua rămas bun. André Mariolle coborîse primul și aștepta, cu un sentiment sfîșietor de neliniște și de fericire, ca ea să-și facă apariția. Cum va proceda ? Cum va fi ? Ce se va întîmpla cu ei ? În ce aventură fericită sau cumplită intrase ? Putea să facă din el tot ce va dori, un obsedat asemeni fumătorilor de opium sau un martir, după cum îi va fi voia. Mergea pe lîngă cele două trăsuri, pentru că se despărțeau, el întorcîndu-se la Avranches.

Cînd o va reîntîlni ? Își va scurta vizita la rude sau își va amîna întoarcerea ? Și îi era cumplit de frică de prima ei privire și de primele ei cuvinte, căci nu o văzuse și nu-și mai spuseseră aproape nimic în timpul scurtei lor îmbrățișări din noaptea trecută. I se oferise hotărîtă, dar cu o rezervă pudică, fără să întîrzie, fără să găsească plăcere în mîngîierile lui ; apoi plecase, cu pași ușori, murmurînd : „Pe mîine, dragul meu !"

Lui André Mariolle îi rămăsese din această grăbită și ciudată întîlnire ușoara decepție a bărbatului care n-a putut culege toate roadele iubirii pe care le credea pîrguite și, în același timp, beția triumfului, speranța, aproape certitudinea că va învinge în curînd și ultimele ei rețineri.

Îi auzi glasul și tresări. Michèle vorbea tare, enervată desigur de vreo dorință a tatălui ei, și, cînd el o zări pe ultimele trepte ale scării, avea în colțul gurii un mic rictus de mînie, care lăsa să i se vadă nerăbdarea.

Mariolle făcu doi pași ; ea îl văzu și începu să surîdă. În privirea ei, ce se calmase dintr-o dată, trecu o undă de mulțumire care i se răspîndi pe tot chipul. Apoi, în mîna întinsă brusc cu afecțiune, el găsi confirmarea darului care i-l făcuse, fără constrîngere și fără regret.

— Deci ne despărțim ? i se adresă ea.

— Vai !, doamnă, sufăr din această cauză mai mult decît pot s-o arăt.

Ea șopti :

— Nu va fi pentru mult timp.

Cum domnul de Pradon se apropia de ei, ea adăugă încet :

— Spune că vei face o plimbare de vreo zece zile prin Bretania, dar nu te duce.

Doamna de Valsaci, foarte impresionată, veni în fugă :

— Ce-mi spune tatăl tău ? că vrei să pleci poimîine ? Dar trebuie să rămîi cel puțin pînă lunea viitoare.

Doamna de Burne răspunse puțin posomorîtă :

— Tata este un nepriceput care nu știe să țină un secret. Marea, ca în fiecare an, îmi dă niște dureri de cap foarte neplăcute și într-adevăr am adus vorba de plecare ca să nu fiu nevoită să mă îngrijesc după aceea o lună de zile. Dar nu este deloc momentul să ne ocupăm de toate astea.

Birjarul lui Mariolle îl grăbea să urce în trăsură ca să nu piardă trenul de Pontorson.

Doamna de Burne îl întrebă :

— Și dumneata, cînd te întorci la Paris ?

El se făcu că ezită :

— Nu prea știu, vreau să vizitez Saint-Malo, Brest, Douarrenez, golful Trépassés, capul Raz, Audierne, Penmarch, Morbihan, în sfîrșit toată această peninsulă celebră a ținutului breton. Asta îmi va lua desigur...

După o tăcere plină de calcule fictive, el zise exagerînd :

— Cincisprezece sau douăzeci de zile.

— E mult, reluă ea rîzînd. Dacă voi mai fi bolnavă de nervi ca în noaptea asta, eu mă voi întoarce înainte de două zile.

Sufocat de emoție, lui îi veni să strige : Mulțumesc ! Se mulțumi să-i sărute cu un sărut de îndrăgostit mîna pe care i-o întindea pentru ultima dată.

Şi, după o mie de complimente, mulțumiri şi afirmații de simpatie, schimbate cu familia Valsaci şi cu domnul de Pradon, liniştit într-o oarecare măsură de vestea acestei călătorii, se urcă în trăsură și se îndepărtă privind înapoi, spre ea.

El se întoarse la Paris fără să se oprească şi fără să vadă nimic tot drumul. Noaptea, ghemuit într-un colț al compartimentului, cu ochii pe jumătate închiși, cu brațele încrucişate, cu sufletul cufundat în amintiri, nu se gîndea decît la visul său realizat. Din prima clipă după ce ajunsese acasă, în tihna bibliotecii, unde stătea de obicei, unde lucra, unde scria, unde aproape întotdeauna se simțea liniştit, în vecinătatea prietenoasă a cărților, a pianului şi a viorii, începu pentru el acel chin continuu al nerăbdării care tulbură ca o febră inimile nesățioase. Uimit că nu-l interesa nimic, că nu putea face nimic, că preocupările sale obişnuite, lectura şi muzica, cu care îşi petrecea momentele de singurătate, erau insuficiente pentru a-i stăpîni mintea și trupul, se întreba ce va face pentru a-şi potoli acest nou zbucium. I se părea că simte nevoia să iasă, să se plimbe, să se mişte, o nevoie fizică inexplicabilă, inoculată în trup de agitația gîndurilor, reprezentînd pur și simplu o dorință instinctivă și neostenită de a căuta şi de a regăsi ființa dorită.

Îşi puse pardesiul, îşi luă pălăria, deschise uşa și, coborînd scara, se întrebă : „Unde să mă duc ?" Atunci îi veni o idee la care nu se gîndise pînă în acel moment. Ca să adăpostească întîlnirile lor avea nevoie de o locuință secretă, discretă şi plăcută.

Căută, merse, străbătu bulevarde după bulevarde, străzi după străzi, examină cu nelinişte portarii cu zîmbete serviabile, proprietăresele cu figuri suspecte, apartamentele cu tapiserii îndoielnice şi spre seară se întoarse acasă descurajat. A doua zi la ora nouă, începu din nou să caute şi sfîrşi prin a descoperi, la sfîrşitul zilei, într-o străduță din Auteuil, la capătul unei grădini cu trei ieşiri, o căsuță singuratică pe care un tapițer din vecini

îi promise să o mobileze în două zile. El alese stofele, pretinse mobile simple, din lemn de pin lăcuit și covoare foarte moi. Grădina era păzită de un brutar care locuia în apropierea uneia dintre ieșiri. Aranjă cu soția acestui negustor să se ocupe de toate îngrijirile necesare locuinței. Un grădinar din cartier se obligă să umple răzoarele cu flori.

Fu reținut acolo pînă la ora opt seara de toate măsurile pe care a trebuit să le ia și cînd se întoarse acasă, doborît de oboseală, văzu, cu emoție, un mesaj pe birou. Îl deschise ;

„Voi fi acasă mîine seară, scria ea. Vei primi instrucțiuni.

Michèle".

El nu-i scrisese încă, de frică să nu i se rătăcească scrisoarea, pentru că ea urma să plece din Avranches. Imediat după cină se așeză la masă ca să-i scrie tot ce avea pe suflet. I-a fost foarte greu și i-a luat mult timp pentru că toate expresiile, frazele și chiar ideile i se păreau lipsite de forță, mediocre, ridicole, incapabile să exprime o atît de delicată și înflăcărată stare de fericire.

Scrisoarea pe care o primi a doua zi de la ea, cînd se sculă, îi confirma reîntoarcerea ei chiar în seara aceea și îl ruga să nu se întîlnească cu nimeni cîteva zile ca să se creadă că era într-adevăr plecat în călătorie. Îl invită, de asemenea, a doua zi la o plimbare, pe la ora zece dimineața, pe terasa grădinii Tuilleries, care domină Sena.

Ajunse acolo cu o oră mai devreme și hoinări prin marea grădină traversată numai de trecătorii matinali, funcționari întîrziați ce se îndreptau spre ministerele de pe malul stîng al Senei, slujbași, lucrători de tot felul. Savura o plăcere aparte privindu-i pe acești oameni cu pasul grăbit pe care nevoia pîinii de fiecare zi îi împingea spre munci abrutizate și, comparîndu-se cu ei, în acel moment în care își aștepta iubita, una dintre alesele înaltei societăți, se simțea o persoană norocoasă, privilegiată, în afara luptei, încît îi venea să mulțumească cerului albastru pentru că Providența nu era pentru el

decît o alternanță de senin și de înnorări, datorată Hazardului, stăpîn perfid al vremurilor și al oamenilor.

Cîteva minute înainte de ora zece, urcă pe terasă și pîndi sosirea ei.

„Va întîrzia!“ se gîndi el. De abia auzise orologiul unui monument învecinat bătînd ora zece, cînd crezu că o zărește în depărtare, traversînd grădina cu pași repezi, ca o lucrătoare grăbită, care se îndreaptă spre magazinul ei. Ezită. „Oare e chiar ea ?“ Îi recunoscu mersul, dar se miră de înfățișarea ei schimbată, atît de modestă, într-o rochie simplă, închisă la culoare. Venea drept către scara care urca spre terasă, ca și cînd ar fi cunoscut drumul de multă vreme.

„Ia te uită! își zise, se pare că îi place acest loc și că se plimbă pe aici cîteodată“. O privi ridicîndu-și rochia ca să pună piciorul pe prima treaptă de piatră, apoi urcîndu-le și pe celelalte în grabă și, cum el i se repezi în întîmpinare, ea i se adresă cu un surîs cordial, ce ascundea o umbră de neliniște :

— Ești foarte imprudent. Nu trebuie să fii văzut astfel! Te-am observat încă din strada Rivoli... Vino să ne așezăm pe o bancă, acolo, jos, în spatele serei de portocali. Acolo să mă aștepți data viitoare.

El nu se putu stăpîni să nu întrebe :

— Așadar, vii des pe aici ?

— Da, îmi place mult acest loc și, cum prefer să mă plimb dimineața, vin să fac puțină mișcare admirînd peisajul acesta atît de frumos. Și apoi aici nu întîlnești pe nimeni niciodată, pe cînd în Pădure lucru ăsta e imposibil. Dar să nu dezvăluim nimănui acest secret.

El rîse :

— Voi avea grijă !

Luîndu-i, discret mîna mică ascunsă între cutele hainei, el suspină :

— Cît de mult te iubesc. Sînt bolnav de atîta așteptare. Ai primit scrisoarea mea ?

— Da, mulțumesc, am fost foarte impresionată.

— Așadar nu ești supărată pe mine ?

— Nu. De ce aș fi ? Ești foarte drăguț.

El căuta cuvinte fierbinți, vibrînd de recunoștință și emoție. Negăsindu-le, și prea tulburat ca să poată să le aleagă, repetă :

— Cît de mult te iubesc !

Ea îi spuse :

— Te-am făcut să vii aici din pricina apei și a vapoarelor. Nu-i chiar ca acolo, pe malul mării ; totuși nu este urît.

Se așezară pe o bancă, lîngă balustrada de piatră care se întindea de-a lungul fluviului, aproape singuri, ascunși privirilor din toate părțile. Doi grădinari și trei guvernante erau la ora aceea singurele ființe de pe întreaga terasă.

Trăsurile treceau pe chei, la picioarele lor, fără ca ei să le vadă. Pași răsunau pe trotuarul din apropiere și, negăsind încă ce să-și spună, priveau împreună acest frumos peisaj parizian care se întinde de la insula Saint-Louis și turnurile Catedralei Notre-Dame pînă la dealurile din Meudon. Ea repetă :

— Totuși, și aici e frumos.

Brusc, el fu cuprins de amintirea înflăcărată a călătoriei lor spre înălțimi, pînă în vîrful turnului Mănăstirii și mistuit de nostalgia emoției trecute, zise :

— O ! Doamnă, îți amintești de drumul nostru spre înălțimi, pe „Calea Nebunilor“ ?

— Da. Dar mi-e puțin teamă acum cînd mă gîndesc, de departe. Dumnezeule ! Ce amețeală m-ar cuprinde dacă ar trebui s-o iau de la capăt ! Eram complet îmbătată de aerul tare, de soare, de mare. Privește însă, dragul meu, cît e de frumos și ceea ce avem în fața noastră. Mie îmi place foarte mult Parisul.

Fu surprins, avînd presimțirea tulbure că acea trăire ce se născuse în ea acolo, departe, nu mai exista acum. Murmură :

— Ce importanță are locul, dacă sînt cu tine.

Ea îi strînse mîna fără să-i răspundă. Atunci, cum această strîngere de mînă îl făcea fericit, îi aducea mai multă bucurie decît orice vorbe de dragoste, ușurîndu-și inima de stînjeneala care-l apăsase, el putu în fine să-i vorbească.

Îi declară încet, în cuvinte aproape solemne, că îi dăruia pentru totdeauna viața lui.

Recunoscătoare, dar formată în spiritul suspicios al vremii sale și stăpînită mai curînd de un mușcător spirit ironic, ea surîse răspunzîndu-i :

— Nu te angaja pentru atîta amar de vreme !

El se întoarse cu totul spre ea și privind-o în adîncul ochilor, cu acea privire pătrunzătoare care seamănă aproape cu o atingere, îi repetă totul mai pe larg, mai poetic. Tot ce-i scrisese în atîtea scrisori exaltate îi spunea acum cu o asemenea patimă și convingere, încît ea îl asculta amețită. Își simțea întreaga făptură mîngîiată de aceste cuvinte de adorație mai mult ca niciodată pînă atunci.

Cînd el tăcu, ea îi răspunse simplu :

— Și eu te iubesc mult !

Se țineau de mînă la fel ca adolescenții care merg unul lîngă altul pe drumurile de țară și priveau cu ochi pierduți vaporașele cu aburi alunecînd pe apă. Erau singuri în Paris, în zgomotul nedefinit, imens, apropiat, și îndepărtat, care plutea deasupra lor în acest oraș în care pulsa viața întregii lumi, mai singuri decît fuseseră în vîrful acelui turn ce domina văzduhul, și timp de cîteva clipe uitară cu totul că mai exista și altceva pe pămînt în afara lor.

Ea reveni prima la realitatea timpului care se scurge.

— Vrei să ne revedem mîine tot aici ? îl întrebă.

El se gîndi cîteva secunde și, tulburat de ceea ce dorea să-i ceară, răspunse :

— Da... da... desigur... Dar... n-o să ne vedem niciodată în altă parte ? E un loc singuratic... Totuși... oricine ar putea veni aici.

Ea ezită.

— E-adevărat... Totuși, cincisprezece zile n-ar trebui să te întîlnești cu nimeni pentru ca lumea să te creadă plecat în călătorie. Va fi foarte amuzant și foarte misterios să ne întîlnim fără să se știe că ești la Paris. Dar eu nu te pot primi acum la mine. Așa că... nu văd cum...

El simți că roșește și spuse :

— Nici eu nu pot să te rog să vii la mine. Nu există alte posibilități, alte locuri ?

Fiind o femeie practică, logică, lipsită de falsă pudoare, ea nu fu nici surprinsă, nici șocată.

— Desigur, zise. Numai că trebuie timp să ne gîndim.

— M-am gîndit.

— Deja ?

— Da, doamnă.

— Ei bine ?

— Știi strada Vieux-Champs din Auteuil ?

— Nu.

— Dă în strada Tournemine și în strada Jean-de-Saulege.

— Mai departe !

Pe această stradă, sau mai bine-zis pe această străduță, se află o grădină ; în această grădină se găsește o căsuță care are ieșiri în celelalte două străzi pe care le-am numit.

— Mai departe !

— Această căsuță te așteaptă.

Ea căzu pe gînduri, apoi, continuînd să rămînă netulburată, îi mai pusese, din prudență feminină, două-trei întrebări. El îi dădu explicații, se pare mulțumitoare, căci ea îi șopti ridicîndu-se :

— Ei bine ! voi veni mîine.

— La ce oră ?

— La trei.

— Te voi aștepta în spatele porții, la numărul 7. Nu uita. Este de ajuns să bați ușor.

— Bine. La revedere, dragul meu, pe mîine.

— Pe mîine. La revedere. Mulțumesc. Te ador.

Se ridicară.

— Nu mă însoți, îi spuse ea ; rămîi aici zece minute, apoi du-te spre chei.

— La revedere.

— La revedere.

Se îndepărtă atît de repede, părînd atît de ștearsă, de modestă, de grăbită, încît într-adevăr semăna foarte bine cu una dintre acele delicate și harnice fiice ale

Parisului care se grăbesc dimineața pe străzi îndreptîndu-se spre treburile lor de femei cumsecade.

Mariolle se duse la Auteuil, chinuit de teama că locuința nu va fi gata a doua zi.

O găsi însă plină de muncitori. Pereții erau tapisați, covoarele întinse pe parchet. Peste tot se ciocănea, se băteau cuie, se spăla. În grădina destul de mare și plăcută, rămășiță dintr-un vechi parc, avînd cîțiva arbori înalți și bătrîni, boschete dese, imitînd o pădure, două luminișuri verzi, două gazoane și poteci ce șerpuiau printre flori, grădinarul din vecini plantase deja trandafiri, garoafe, mușcate, rezedă și vreo douăzeci de alte soiuri din acele plante a căror înflorire este grăbită sau întîrziată prin îngrijiri atente, putîndu-se astfel transforma într-o singură zi un pămînt necultivat într-o pajiște înflorită.

Mariolle era vesel ca și cînd ar fi repurtat un nou succes în fața ei și, obținînd promisiunea fermă a tapițerului că a doua zi, înainte de amiază, toate mobilele vor fi la locul lor, se duse prin diferite magazine ca să cumpere bibelouri, pentru a înfrumuseța interiorul acestei locuințe. Alese pentru pereți cîteva dintre acele admirabile reproduceri ce se fac astăzi după tablouri celebre, obiecte din faianță de Deck pentru șemineuri și mese și alte cîteva mărunțișuri pe care femeilor le place întotdeauna să le aibă la îndemînă.

Cheltui în acea zi venitul său pe două luni și făcu asta cu o mare satisfacție, gîndindu-se că de zece ani economisise mereu, un fapt ce-i permitea acum să risipească în stil mare.

A doua zi, dis-de-dimineață, se reîntoarse, supraveghe sosirea mobilelor, aranjarea lor, agăță el însuși tablourile, urcă pe scări, arse parfumuri, le pulveriză pe tapete, le răspîndi pe covoare. În înfrigurarea lui, în paroxismul încîntării ce-i cuprinsese întreaga ființă, avea impresia că face lucrul cel mai amuzant, cel mai plăcut pe care îl făcuse vreodată. Din minut în minut se uita la ceas, calculînd cît timp îl mai despărțea încă de momentul în care urma ea să sosească și grăbea muncitorii, se

agita să găsească soluții mai bune, să aranjeze și să așeze obiectele în locurile cele mai potrivite.

Din prudență, expedie pe toată lumea cu două ore mai devreme și apoi, în liniștea acestei căsuțe unde aștepta cea mai mare fericire la care sperase vreodată, singur cu visul său, într-un continuu du-te vino între cameră și salon, vorbind singur, dînd frîu imaginației, aiurînd, în timp ce acele ceasornicului parcurgeau încet ultimul tur pe cadran, gusta dinainte cea mai înnebunitoare plăcere a iubirii pe care o va resimți vreodată.

Ieși apoi în grădină. Razele soarelui cădeau pe iarbă, printre frunze, luminînd încîntător mai ales un rond de trandafiri. Chiar și cerul consimțea să înfrumusețeze această întîlnire. Se așeză apoi la pîndă în spatele porții pe care o întredeschidea din cînd în cînd, de teamă ca ea nu cumva să greșească.

Bătu ora trei, bătaie repetată imediat de zece alte ceasuri de la mănăstiri sau de la fabrici. O aștepta acum, cu ceasul în mînă și tresări tulburat cînd două mici ciocănituri, ușoare, se auziră în lemnul de care își lipise urechea, căci nu remarcase nici un zgomot de pași pe străduță.

Deschise ; era ea ! Se uită în jur, surprinsă. Examină mai întîi, cu o privire cercetătoare, casele cele mai apropiate și se liniști ; desigur, nu cunoștea pe nimeni printre burghezii modești care locuiau probabil acolo. Privi atent grădina, cu o curiozitate mulțumită și, în fine, scoțîndu-și mănușile își întinse mîinile spre gura iubitului ei, apoi îl luă de braț.

Repeta la fiecare pas :

— Dumnezeule ! cît e de frumos ! cît este de neașteptat și de încîntător !

Zărind rondul de trandafiri, luminat de soare printr-o deschizătură de crengi, ea strigă :

— Dar este o feerie, dragul meu !

Culese un trandafir, îl sărută și-l prinse la corsaj. Pe urmă intrară în casă ; părea atît de mulțumită, încît lui Mariolle îi venea să îngenuncheze în fața ei, deși în fundul inimii simțea că ar fi trebuit poate să se ocupe mai mult de el și mai puțin de locuință. Privea în jurul

ei, agitată de o plăcere de copil care găseşte şi mînuieşte o jucărie nouă şi, netulburată în acest frumos mormînt al virtuţii ei de femeie, îi aprecia eleganţa cu o satisfacţie de cunoscătoare ale cărei gusturi sînt măgulite. În timp ce venea îi fusese teamă că va găsi o locuinţă banală, cu tapetul uzat, murdărită de alte întîlniri. Totul, dimpotrivă, era nou, neprevăzut, cochet, făcut anume pentru ea şi costase probabil destul de scump. Acest om era într-adevăr perfect.

Întorcîndu-se spre el, îşi ridică braţele cu un gest încîntător de chemare şi se sărutară într-una din acele îmbrăţişări, cu ochii închişi, care dau ciudata senzaţie a fericirii şi a contopirii în neant.

Avură, în tăcerea de nepătruns a acestui refugiu, trei ore de priviri, de îmbrăţişări, de sărutări care, în sfîrşit, pentru André Mariolle, contopeau beţia simţurilor cu cea a sufletului.

Înainte de a se despărţi, făcură un ocol prin grădină şi se aşezară într-unul din luminişurile verzi, unde nu puteau fi zăriţi de nicăieri. André, plin de entuziasm, îi vorbea ca unui idol care tocmai coborîse pentru el de pe piedestalul său sacru şi ea îl asculta cuprinsă de o moleşeală pe care el o văzuse adesea reflectîndu-se în ochii ei după vizitele prea lungi, care o istoveau. Rămînea totuşi plină de afecţiune, cu chipul luminat de un surîs tandru, puţin forţat şi, ţinîndu-l de mînă, îl strîngea tot timpul, aproape fără să-şi dea seama.

Probabil că nici nu-l asculta, căci îl întrerupse în mijlocul unei fraze ca să-i spună :

— Trebuie să plec neapărat. La ora şase trebuie să fiu la marchiza de Bratiane şi am să ajung foarte tîrziu.

O conduse încet pînă la uşa pe care i-o deschisese la venire. Se sărutară şi, după o privire furişă pe stradă, plecă strecurîndu-se pe lîngă zid.

De îndată ce rămase singur, Mariolle simţi acel gol neaşteptat ce urmează îmbrăţişărilor, pe care îl lasă iubita plecată, şi ciudata sfîşiere a inimii provocată de fuga paşilor ce se îndepărtează. I se părea că e părăsit şi singur, ca şi cum nu i-ar fi rămas nimic de la ea ; şi începu

să se plimbe pe aleile presărate cu nisip, meditînd la eterna contradicţie dintre speranţă şi realitate.

Rămase acolo pînă seara, regăsindu-şi încetul cu încetul calmul, dăruindu-se iubitei, de departe, mai mult decît se abandonase ea braţelor lui ; apoi reveni acasă, cină, fără să observe ce mănîncă, şi începu să-i scrie.

Ziua următoare i se păru lungă, iar seara fără sfîrşit. Îi scrise din nou. De ce ea nu i-a răspuns nimic, nu i-a transmis nimic ? În dimineaţa celei de-a doua zile, primi o scurtă telegramă care îi fixa o nouă întîlnire pentru ziua următoare, la aceeaşi oră. Această mică hîrtiuţă albastră îl elibera dintr-o dată de durerea aşteptării pe care începuse s-o resimtă.

Veni, ca şi prima dată, punctuală, tandră şi zîmbitoare ; această întîlnire a lor în căsuţa din Auteuil se asemănă întru totul cu cealaltă. Surprins şi uşor tulburat că nu simţea înflorind între ei pasiunea exaltată a cărei apropiere o aşteptase, dar prins de beţia simţurilor, André Mariolle uită treptat visul mîngîierilor sperate sub vraja fericirii întrucîtva diferită, a mîngîierilor pe care le trăia. Dezmierdările îl legau mai tare de ea cu acea legătură redutabilă, cea mai puternică dintre toate, singura de care nu te poţi elibera niciodată atunci cînd te-a înlănţuit bine, strîngînd pînă la sînge.

Trecură douăzeci de zile, atît de plăcute şi atît de liniştite. I se părea că toate astea nu se vor sfîrşi niciodată, că el va rămîne mereu astfel, dispărut pentru toţi şi trăind numai pentru ea şi, în mintea lui înflăcărată, de artist nerealizat, ros mereu de aşteptări, se năştea o speranţă imposibilă, de viaţă discretă, fericită şi tainică.

Ea venea din trei în trei zile, fără împotrivire, atrasă, se pare, atît de plăcerea acestor întîlniri, de farmecul căsuţei devenită o seră de flori rare şi de ineditul acestei legături de dragoste, prea puţin riscantă — deoarece nimeni nu putea s-o urmărească —, dar cu toate astea plină de mister, cît şi de afecţiunea mereu crescîndă a iubitului ei.

Apoi, într-o zi, ea îi spuse :

— Acum, dragul meu, trebuie să reapari în lume. Mîine vei veni să-ți petreci după-amiaza la mine. Am anunțat că te-ai întors.

El fu dezolat :

— O ! de ce așa de repede ?

— Deoarece dacă s-ar afla din întîmplare că ești la Paris, prezența ta ar fi prea ciudată ca să nu nască bănuieli.

Fu nevoit să-i dea dreptate și făgădui să vină a doua zi la ea. Apoi o întrebă :

— Deci mîine ai zi de primire ?

— Da, zise ea. Va avea loc chiar un mic eveniment.

Primi vestea cu neplăcere :

— Ce fel de eveniment ?

Ea rîse încîntată :

— Am obținut de la Massival, cu prețul celor mai mari lingușeli, să interpreteze la mine *Didona*, poemul său, pe care încă nimeni nu-l cunoaște, dedicat acelei antice povești de dragoste. Doamna de Bratiane, care se considera unica proprietară a lui Massival, este exasperată. De altfel, va fi prezentă și ea, pentru că ne va cînta. Nu sînt grozavă ?

— Vei avea multă lume ?

— O, nu, numai cîțiva intimi. Îi știi aproape pe toți.

— Nu pot fi scutit de această petrecere ? Sînt atît de fericit în singurătatea mea !

— O ! nu, prietene. Înțelege odată că țin la tine mai mult decît la oricine altcineva.

El simți cum îi zvîcnește inima.

— Mulțumesc, zise, voi veni.

III

— Bună ziua, scumpe domn.

Mariolle observă că nu mai era „dragul meu“ de la Auteuil, iar strîngerea de mînă fusese scurtă, fugitivă, de femeie preocupată, neliniștită, cu multe obligații mondene. El intră în salon în timp ce doamna de Burne înainta spre preafrumoasa doamnă Le Prieur, căreia, da-

torită decolteurilor îndrăznețe și a pretențiilor la forme sculpturale, i se spunea, ușor ironic, „Zeița". Era soția unui membru al Academiei, secția de Arheologie și Litere.

— Ah, Mariolle, exclamă Lamarthe, de unde ai apărut, dragul meu ? Toți te credeau mort.

— Abia m-am întors dintr-o călătorie.

Și tocmai își povestea impresiile, cînd romancierul îl întrerupse.

— O cunoști pe baroana de Frémines ?

— Nu, numai din vedere, dar mi s-a vorbit mult de ea. Se zice că e teribil de bizară.

— Arhiducesa detracatelor, dar cu gust, un buchet încîntător de modernitate. Vino să te prezint...

Luîndu-l de braț, îl trase spre o tînără, comparată mereu cu o păpușă, o palidă și fermecătoare păpușică blondă, născocită și creată de diavolul însuși pentru blestemul marilor copii cu barbă ! Avea ochii codați, înguști, depărtați unul de altul, ușor oblici spre tîmple, ca la chinezi. Privirea lor de smalț albastru se strecura printre pleoapele leneșe, care rar se deschideau cu totul pentru a recădea mereu, făcute parcă să ascundă misterul acestei făpturi.

Părul, foarte deschis, avea sclipiri cu reflexe argintii de mătase, iar gura delicată, cu buze subțiri, părea desenată de un miniaturist și cizelată apoi de mîna ușoară a unui bijutier. Vocea avea vibrații de cristal. Ideile imprevizibile, mușcătoare, cu o turnură caracteristică, necruțătoare și stranii, de un farmec distrugător, seducția vicioasă și nepăsătoare, felul senin de a se complica al acestei tinerele nevropate îi tulburau pe cei ce-o înconjurau, stîrnind patimi și zbuciumuri violente. Era cunoscută în Paris ca fiind cea mai extravagantă dintre mondenele lumii bune, dar și cea mai spirituală, deși nimeni nu știa ce era, ce făcea. Punea stăpînire în special pe bărbați cu o forță căreia nu i te puteai împotrivi. Soțul ei rămînea și el o enigmă. Afabil și distins, părea că nu vede nimic. Era orb, nepăsător sau îngăduitor ? Poate într-adevăr nici nu era nimic de văzut altceva decît excentricitățile, care, fără îndoială, îl distrau chiar

şi pe el. De altfel, era foarte bîrfit. Circulau zvonuri pline de răutate, insinuîndu-se că profita de pe urma viciilor ascunse ale soţiei sale.

Între doamna de Burne şi ea existau relaţii fireşti, de apropiere, dar şi de gelozie feroce, perioade de intimitate, urmate de crize de duşmănie furioasă. Se plăceau, se temeau una de cealaltă, se căutau, la fel ca doi duelişti de profesie care se apreciază, dar care caută reciproc să se omoare.

Baroana de Frémines triumfa în acest moment. Tocmai obţinuse o victorie, o mare victorie, îl cucerise pe Lamarthe ; îl luase rivalei sale, îl despărţise şi-l culesese pentru a-l subjuga ostentativ în rîndul adoratorilor cunoscuţi deja. Romancierul părea îndrăgostit, intrigat, fermecat şi stupefiat de tot ceea ce descoperise în această creatură neverosimilă şi nu se putea împiedica să nu vorbească tuturor despre ea, fapt ce dăduse deja naştere clevetelilor.

În clipa în care îl prezenta pe Mariolle, privirea doamnei de Burne căzu asupra lui de la celălalt capăt al salonul şi el zîmbi şoptind la urechea prietenului :

— Priveşte, stăpîna casei e nemulţumită.

André ridică ochii, dar doamna de Burne se întorsese spre Massival, care tocmai îşi făcuse apariţia pe sub draperia ridicată.

Fu urmat aproape imediat de marchiza de Bratiane, ceea ce-l determină pe Lamarthe să exclame :

— Ia te uită ! nu vom avea parte decît de a doua audiţie a *Didonei,* prima trebuie că a avut loc în cupeul marchizei.

Doamna de Frémines adăugă :

— Colecţia prietenei noastre de Burne pierde într-adevăr cele mai frumoase giuvaeruri.

O mînie, un soi de ură împotriva acestei femei, o enervare împotriva acestei lumi, împotriva felului de a fi al acestor oameni, a ideilor, a gusturilor, a înclinaţiilor frivole, a desfătărilor lor de paiaţe se trezi deodată în sufletul lui Mariolle. Atunci, profitînd de faptul că Lamarthe se aplecase să-i vorbească încet tinerei femei, le întoarse spatele şi se îndepărtă.

Frumoasa doamnă La Prieur era singură, la cîțiva pași în fața lui. Se duse s-o salute. Așa cum spunea Lamarthe, ea reprezenta o fază depășită în mijlocul acestei avangarde. Tînără, înaltă, drăguță, cu trăsături foarte regulate, cu părul castaniu prin care alunecau nuanțe roșietice, prietenoasă, captivînd prin farmecul ei liniștitor și binevoitor, printr-o cochetărie calmă și totodată savantă, printr-o mare dorință de a plăcea ascunsă sub aparențele unei afecțiuni sincere și naturale, ea avea adoratori hotărîți pe care se ferea să-i expună unor rivalități periculoase. Casa ei trecea drept un cerc de intimitate restrînsă, unde, de altminteri, toți obișnuiții lăudau la unison meritele soțului.

Ea și Mariolle începură să discute. Doamna Le Prieur îl aprecia în mod deosebit pe acest bărbat inteligent și rezervat, despre care se vorbea puțin și care valora probabil mai mult decît alții.

Intrară ultimii invitați : corpolentul Fresnel, gîfîind și ștergîndu-și încă o dată, pentru ultima oară, cu batista fruntea-i mereu fierbinte și lucioasă, filozoful monden Georges de Maltry, apoi baronul de Gravil împreună cu contele de Marantin. Domnul de Pradon făcea, împreună cu fiica sa, onorurile acestui matineu. El fu plin de atenții pentru Mariolle, dar acesta, cu inima strînsă, o privea pe doamna de Burne mergînd de la unul la altul, ocupîndu-se de toți mai mult decît de el. Adevărat că de două ori ea îi aruncase de departe cîteva priviri grăbite, care păreau să spună : „Mă gîndesc la tine“, dar atît de scurte, încît credea că poate se înșelase în privința sensului lor. Și apoi nu putea să nu vadă că asiduitatea agresivă a lui Lamarthe față de doamna de Frémines o enerva pe doamna de Burne. „Nu e aici, gîndea el, decît invidia cochetei, gelozia unui critic de artă căruia i s-a furat un bibelou rar.“ Totuși, asta îi trezea suferința cu atît mai mult cu cît constata că, în fugă, pe ascuns, ea îl căuta mereu cu privirea, dar că nu se neliniștea deloc văzîndu-l pe el stînd lîngă doamna Le Prieur. Desigur pentru că pusese stăpînire pe el, pentru că era sigură de el, pe cînd celălalt îi scăpa. Dar atunci ce însemna

pentru ea această iubire, iubirea lor abia născută, care nu lăsa să supravieţuiască în el nici un alt gînd ?

Tocmai cînd domnul de Pradon ceruse să se facă linişte, iar Massival deschisese pianul, de care doamna Bratiane se apropia scoţîndu-şi mănuşile, căci urma să cînte lamentaţiile Didonei, uşa se deschise încă o dată şi îşi făcu apariţia un tînăr asupra căruia se aţintiră toate privirile. Era înalt, zvelt, cu favoriţi frizaţi, cu părul blond, scurt şi buclat, cu o înfăţişare foarte aristocratică. Însăşi doamna Le Prieur păru emoţionată.

— Cine e ? o întrebă Mariolle.

— Cum ! nu-l cunoaşteţi ?

— Nu.

— Contele Rodolphe de Bernhaus.

— Ah ! acela care s-a bătut în duel cu Sigismund Fabre ?

— Da.

Întîmplarea făcuse vîlvă. Se zvonea că acest conte consilier al ambasadei austriece, diplomat de mare viitor, un Bismarck elegant, auzind la o recepţie oficială un cuvînt jignitor la adresa suveranei sale, se bătuse în duel, peste două zile, cu persoana care îl pronunţase, un spadasin celebru, şi îl omorîse. După acest duel, care impresionase profund opinia publică, contele de Bernhaus cîştigă peste noapte o celebritate à la Sarah Bernhardt, cu deosebirea că numele lui apărea într-un nimb de poezie cavalerească. De altfel, era fermecător, un conlocutor plăcut, de o distincţie deosebită. Lamarthe spunea despre el că este „îmblînzitorul frumoaselor noastre sălbatice".

Foarte galant, contele se aşeză lîngă doamna de Burne, iar Massival luă loc în faţa pianului, pe claviatura căruia degetele sale alergară cîteva clipe.

Aproape toţi auditorii îşi schimbară locurile, apropiindu-se astfel încît să audă mai bine şi, în acelaşi timp, s-o vadă mai bine pe cîntăreaţă. Lamarthe se nimeri din nou lîngă Mariolle, umăr la umăr.

Se lăsă o tăcere de aşteptare, de interes şi respect, apoi compozitorul începu cu o lentă, foarte lentă succesiune de note ce păreau o poveste muzicală. Erau pauze,

reluări delicate, serii de mici fraze muzicale, cînd languroase, cînd pline de încordare, parcă neliniştite, dar de o originalitate neaşteptată. Mariolle visa. El vedea o femeie, pe regina Cartaginei, în floarea deplinei tinereţi şi a frumuseţii sale, aflată la apogeu, mergînd cu paşi mici pe un ţărm scăldat de mare. Ghicea că suferă, că sufletu-i era cuprins de o imensă nefericire; şi el o examină pe doamna de Bratiane.

Nemişcată, palidă sub povara părului negru, care părea muiat în întunericul nopţii, italianca, cu privirea aţintită înainte, aştepta. Pe chipul ei puţin cam aspru, pe care ochii şi sprîncenele păreau nişte pete, precum şi în întreaga-i făptură de brunetă voinică şi plină de pasiune, era ceva impresionant, una din acele ameninţări ale furtuni care se ghiceşte pe cerul întunecat.

Massival continua să cînte, legănîndu-şi capul pletos, povestea sfîşietoare pe care o relata pe sonorele clape de fildeş.

Deodată cîntăreaţa fu străbătută de un fior; ea întredeschise gura şi lăsă să-i scape o tînguire de nelinişte prelungă şi sfîşietoare. Nu era ţipătul de disperare pe care cîntăreţii îl scot pe scenă cu gesturi dramatice, nici unul din acele frumoase suspine de iubire înşelată, care face o sală întreagă să izbucnească în aplauze, ci un strigăt de nedescris, care ţîşnise din trup şi nu din suflet, scos ca un urlet de fiară zdrobită, strigătul femeii trădate. Apoi ea tăcu şi Massival reîncepu, vibrînd, mai vioi, mai neliniştit, povestea acelei sărmane regine părăsită de bărbatul iubit.

Atunci, din nou, vocea femeii se făcu auzită. Acum vorbea, povestea despre tortura de nesuportat a singurătăţii, despre setea de nestins după mîngîierile de altă dată şi suferinţa de a şti că iubitul plecase pentru totdeauna.

Vocea ei caldă şi răsunătoare făcea să tresară inimile. Italianca negricioasă, cu păru-i de negură, părea că trăieşte tot ceea ce spunea, că iubeşte sau cel puţin că este în stare să iubească cu o ardoare de neînchipuit. Cînd tăcu, ochii îi erau plini de lacrimi şi îi şterse încet.

Lamarthe, aplecat spre Mariolle, cutremurat cu totul, sub imperiul emoției, îi spuse :

— Dumnezeule ! ce frumoasă e în această clipă. Dragul meu, este o femeie, singura femeie care se află aici.

Apoi, după ce se gîndi puțin, adăugă :

— De fapt, cine știe ? Poate că nu e decît mirajul muzicii, căci nimic nu există într-adevăr decît iluzia ! Dar ce artă pentru a crea iluzii, pe asta la fel ca pe celelalte !

Urmă apoi o mică pauză între prima și cea de-a doua parte a poemului muzical, iar compozitorul și interpreta fură felicitați călduros. Lamarthe, în special, el atît de capabil să trăiască, să înțeleagă, să fie impresionat deopotrivă de toate formele în care se manifesta frumusețea, a fost foarte înflăcărat în complimentele sale și era sincer cu-adevărat. Felul în care îi spuse doamnei de Bratiane ceea ce încercase ascultînd-o, fu atît de măgulitor, încît o făcu să roșească ușor și provocă un sentiment de ciudă celorlalte femei care îl auziseră. Probabil că nu era inconștient de efectul pe care îl produsese. Cînd se întoarse la locul lui îl observă pe contele Rodolphe de Bernhaus că se așeza lîngă doamna de Frémines. De îndată ea păru că îi face confidențe și amîndoi zîmbeau ca și cum această conversație intimă i-ar fi încîntat și vrăjit. Mariolle, din ce în ce mai posomorît, stătea în picioare, sprijinit de ușă. Romancierul se duse lîngă el. Grăsanul Fresnel, Georges de Maltry, baronul de Gravil și contele de Marantin o înconjurau pe doamna de Burne, care, în picioare, oferea ceai. Părea încercuită de o coroană de adoratori. Lamarthe îi atrase ironic atenția prietenului său și adăugă :

— De altfel, o coroană fără giuvaeruri și sînt sigur că ar da toate pietroaiele astea de Rhin pentru briliantul ce-i lipsește.

— Ce briliant, întrebă Mariolle.

— Bernhaus, chipeșul, irezistibilul, incomparabilul Bernhaus, acela în cinstea căruia a fost dată această serbare, pentru care a înfăptuit acest miracol de a-l hotărî pe Massival să cînte aici *Didona* sa florentină.

Deşi neîncrezător, André se simţi sufocat de o mîhnire sfîşietoare.

— Îl cunoaşte de mult ? întrebă el.

— O ! nu, nu mai mult de zece zile. Dar a făcut sforţări în timpul acestei scurte campanii şi a desfăşurat o tactică de cuceritoare. Dacă ai fi fost aici te-ai fi distrat grozav.

— Ah ! şi de ce ?

— L-a întîlnit prima dată la doamna de Frémines. Cinam acolo în seara aceea. Bernhaus e foarte bine primit în această casă, după cum poţi să vezi ; e de-ajuns să-l priveşti acum. Şi iată că exact în clipa ce a urmat salutului lor, frumoasa noastră prietenă de Burne a pornit la atac pentru cucerirea acestui austriac. Şi a reuşit, va reuşi, cu toate că micuţa de Frémines îi este mult superioară în viclenie, în nepăsare reală şi poate şi în perversitate. Dar prietena noastră de Burne e mai pricepută în arta cochetăriei, mai femeie, înţelegînd prin asta femeia modernă, adică irezistibilă datorită unor artificii de seducţie care înlocuiesc la ea vechiul farmec natural. Şi n-ar trebui să spun artificiu, ci estetică în adevăratul sens al esteticii feminine. În asta constă toată puterea ei. Se cunoaşte uimitor de bine pentru că se place pe ea însăşi mai mult decît orice altceva, şi nu se înşeală niciodată în privinţa celui mai bun mijloc de a cuceri un bărbat şi de a se pune în valoare pentru a ne ademeni.

Mariolle protestă :

— Cred că exagerezi, cu mine a fost întotdeauna foarte naturală !

— Pentru că îţi place naturaleţea ! De altfel nu vreau s-o vorbesc de rău, o găsesc superioară aproape tuturor semenelor ei. Dar astea nu sînt femei.

Cîteva acorduri ale lui Massival le întrerupse conversaţia şi doamna de Bratiane cîntă a doua parte a poemului, unde incarnă o adevărată Didonă superb amestec de patimă şi deznădejde senzuală.

Dar Lamarthe nu-şi lua ochii de la doamna de Frémines şi de la contele de Bernhaus, care discutau între patru ochi.

De îndată ce ultima vibrație a pianului se pierdu în mijlocul aplauzelor, el reluă mînios, ca și cum ar fi continuat o discuție, ca și cînd ar fi răspuns vreunui adversar :

— Nu, astea nu sînt femei. Cele mai cinstite dintre ele sînt ca niște flori fără minte. Cu cît le cunosc mai mult cu atît mai puțin găsesc în ele senzația acea de beție dulce pe care trebuie să ne-o dea o adevărată femeie. Ne amețesc și ele, dar exasperîndu-ne nervii, căci sînt false. Oh, e foarte plăcut să deguști, dar nu este adevăratul vin de altă dată. Vezi, dragul meu, femeia nu este creată și născută decît pentru două lucruri, singurele care pot să facă să înmugurească adevăratele, marile, excelentele ei calități : iubirea și maternitatea. Vorbesc ca domnul Prudhomme. Or, cele de aici, nu sînt în stare să iubească și nu vor să aibă copii ; cînd li se întîmplă asta — din nepricepere — li se pare o nenorocire, apoi o povară. De fapt sînt niște monștri.

Uimit de tonul violent pe care-l luase scriitorul și de căutătura mînioasă ce scînteia în ochii lui, Mariolle îl întrebă :

— Atunci de ce îți petreci jumătate de viață printre fustele lor ?

Lamarthe răspunse cu vioiciune :

— De ce ? De ce ? La naiba, fiindcă mă interesează ! Și apoi... apoi... ai să interzici doctorilor să intre în spital să-și vadă bolnavii ? Femeile astea sînt clinica mea.

Gîndul păru să-l calmeze. Adăugă :

— Și apoi, le ador pentru că azi arată bine. De fapt, nu mai sînt un bărbat, așa cum nici ele nu sînt femei. Cînd ajung să fiu aproape îndrăgostit de vreuna, mă distrez să descopăr și să analizez tot ceea ce mă desparte de ea cu o curiozitate de chimist care se otrăvește ca să experimenteze veninuri.

După o pauză reluă :

— În acest fel, nu voi fi niciodată îndrăgostit. Intru în joc tot atît de bine ca ele, poate chiar mai mult decît ele, și asta îmi servește pentru cărțile mele, pe cînd lor nu le folosește la nimic. Ce proaste sînt ! Niște ratate, niște ratate delicioase care nu ajung, atunci cînd, în felul

lor, sînt înzestrate cu sensibilitate, decît să moară de întristare la bătrînețe.

Ascultîndu-l, Mariolle simțea căzînd peste el una din acele tristeți asemănătoare melancoliilor șiroind de apă care întunecă pămîntul atunci cînd ploaia nu mai contenește. El știa bine că, în general, scriitorul nu greșea, dar nu putea să admită că avea întru totul dreptate.

Atunci, puțin enervat, continuă discuția nu atît pentru a lua apărarea femeilor, cît pentru a descoperi în literatura contemporană cauzele nestatorniciei lor dezamăgitoare.

— Pe vremea cînd romancierii și poeții le ridicau în slăvi și le făceau să viseze, spuse el, femeile căutau și credeau că pot să găsească în viață echivalentul a ceea ce inima lor descoperea în lectură. Astăzi vă încăpățînați să suprimați toate aparențele poetice și seducătoare, pentru a nu arăta decît realitățile dezamăgitoare. Or, dragul meu, cu cît mai multă dragoste va fi în cărți, cu atît mai multă iubire va fi în viață. Erați născocitorii ideali, ele credeau în plăsmuirile voastre. Azi nu mai sînteți decît evocatorii unei realități exacte, și, datorită vouă, au început să creadă că totul e vulgar.

Lamarthe, pe care îl distrau întotdeauna discuțiile literare, începu să expună o veritabilă dizertație, cînd doamna de Burne se apropie de ei.

Era într-adevăr în una din zilele ei bune, îmbrăcată să-ți farmece ochii, cu aerul acela mîndru și provocator pe care i-l dădea senzația luptei. Se așeză :

— Iată ce-mi place, spuse ea : să surprind doi bărbați discutînd fără să vorbească de mine. De altfel, voi doi sînteți singurii intersanți care pot fi ascultați aici. Despre ce discutați ?

Lamarthe, fără a fi încurcat și pe un ton de tachinerie galantă îi dezvălui subiectul discuției. Apoi își reluă argumentația cu o vervă mai accentuată, din dorința de a face paradă, ceea ce-i ațîță în fața femeilor pe toți cei însetați de glorie.

Motivul acestei discuții contradictorii o înveseli pe dată și, ea însăși întărîtată de acest subiect, luă parte apărînd femeile moderne cu multă inteligență, finețe și

pricepere. Cîteva fraze, de neînțeles pentru romancier, privind fidelitatea și atașamentul de care pot fi în stare chiar cele mai deocheate femei, făcură să bată inima lui Mariolle, și cînd ea îi părăsi pentru a se așeza lîngă doamna de Frémines, care se încăpățînase să-l păstreze alături de ea pe contele de Bernhaus, Lamarthe și Mariolle, seduși de tot ceea ce doamna de Burne le demonstreze ca știință feminină și grație, își declară reciproc că era, incontestabil, o femeie încîntătoare.

— Privește-o, spuse scriitorul.

Era marele duel. Despre ce vorbeau acum austriacul și cele două femei? Doamna de Burne sosise chiar în clipa în care mult prelungita conversație între patru ochi a celor două personaje devenise plictisitoare, chiar dacă partenerii se plăceau, și ea rupsese această intimitate povestindu-le, cu un aer indignat, tot ceea ce abia auzise din gura lui Lamarthe. Toate acestea ar fi putut să se potrivească și doamnei de Frémines; rostite de cea mai recentă cucerire a ei, erau repetate în fața unui bărbat fin și inteligent. Discuția se încinse din nou în jurul acestei eterne probleme a dragostei și stăpîna casei le făcu semn lui Lamarthe și Mariolle să li se alăture. Apoi, cum glasurile se ridicau, ea îi chemă pe toți.

Urmă o conversație generală, veselă și pasionată, în care fiecare își spuse cuvîntul și în care doamna de Burne găsi mijlocul de a fi cea mai interesantă și mai amuzantă, antrenînd sentimente, poate superficiale, și opinii neobișnuite. Căci era cu adevărat într-una din zilele ei de succes, mai plină de viață, mai inteligentă și mai frumoasă decît fusese vreodată.

IV

De îndată ce André Mariolle o părăsise pe doamna de Burne și farmecul caustic al prezenței ei se risipise, el simți în lăuntrul și în jurul lui, în trup și în suflet, în văzduh și în lumea întreagă un fel de eclipsare a acestei bucurii de a trăi care îl susținea și îl însuflețea de cîtva timp.

Ce se întîmplase? Nimic, aproape nimic! La sfîrşitul recepţiei doamna de Burne fusese fermecătoare cu el, spunîndu-i prin cîteva priviri: „Pentru mine numai tu exişti aici". Şi totuşi, îşi dădea seama că i se dezvăluiseră lucruri pe care ar fi preferat să le ignore. Nici asta nu însemna nimic, sau aproape nimic. Rămăsese totuşi stupefiat ca omul care descoperă ceva dubios la mama sau la tatăl său, aflînd că în timpul celor douăzeci de zile, a acelor douăzeci de zile pe care le credea, clipă de clipă, închinate în întregime, consacrate de amîndoi deopotrivă sentimentului atît de nou şi de viu al iubirii lor înmugurite, ea îşi reluase existenţa dinainte, făcînd atîtea vizite, demersuri, proiecte, că reîncepuse acele odioase înfruntări galante, că se războise cu rivalele, urmărise să cucerească bărbaţi, primise cu plăcere complimente şi îşi desfăşurase toate farmecele pentru alţii, nu pentru el.

De pe acum! Făcuse de pe acum toate astea! O, mai tîrziu n-ar fi fost surprins! Cunoştea lumea, femeile, sentimentele, n-ar fi avut niciodată, fiind destul de inteligent ca să înţeleagă, pretenţii exagerate şi nici nelinişti bănuitoare. Era frumoasă, născută, făcută să placă, să primească omagii, să audă complimente. Dintre toţi, el fusese cel ales, lui i se dăruise fără înconjur. Ar fi rămas şi de altfel, va rămîne sclavul recunoscător al capriciilor ei şi spectatorul resemnat al existenţei ei de femeie frumoasă. Dar ceva suferea în lăuntrul lui, în acel ascunziş întunecos din adîncul sufletului, unde se refugiază cele mai delicate simţăminte.

Greşea fără îndoială, şi greşise astfel de cînd se ştia. Trecea prin lume cu prea multă prudenţă în sentimente. Învelişul lui sufletesc era prea delicat. De aici, acel soi de izolare în care trăise de frica atingerilor şi a jignirilor. Greşise, căci supărările izvorăsc aproape întotdeauna din ceea ce nu admitem, din faptul că nu tolerăm ca alţii să aibă o natură mult diferită de a noastră. Ştia asta, observase deseori acest lucru, dar nu mai putea să schimbe vibraţia specifică a fiinţei sale.

Desigur că n-avea nimic ce să-i reproşeze doamnei de Burne, căci dacă în timpul acelor zile de fericire pe care

i le dăruise îl ţinuse ascuns, departe de salonul ei, o făcuse pentru a deruta privirile, pentru a înşela supravegherea, în sfîrşit, pentru a fi a lui în siguranţă.

De ce atunci această durere din inima sa ? Ah ! de ce ? Pentru că o crezuse în întregime a lui şi acum trebuia să recunoască, faptul că niciodată nu o va putea subjuga nu o va putea avea în întregime pe această femeie care aparţinea prea mult lumii ei.

Ştia, foarte bine de altfel, că viaţa, în întregul ei, este făcută din lucruri relative şi se resemnase, ascuzîndu-şi nemulţumirea desfătărilor neîndestulătoare sub masca unei sălbăticii voite. De astă dată crezuse că va obţine în sfîrşit acel „tot“ după care tînjise continuu, pe care-l aşteptase fără încetare, acel „tot“ care nu există însă nicăieri.

Seara fusese tristă şi el se consolă de impresia îngrozitoare pe care o încercase căutînd să raţioneze.

În pat însă, această impresie, în loc să se şteargă, deveni tot mai puternică, şi, cum analiza tot ceea ce se petrecea în adîncul lui, căută cele mai neînsemnate cauze ale noilor nelinişti de care era tulburată inima sa. Treceau, se duceau, reveneau precum uşoare răbufniri de vînt rece, amestecînd în sentimentul său de iubire o suferinţă încă slabă, îndepărtată, dar neliniştitoare, la fel ca acele vagi nevralgii cauzate de curent, ameninţări tulburi ale bolii cu crize cumplite.

Mai întîi înţelese că era gelos, nu numai ca un îndrăgostit exaltat, ci pur şi simplu ca un mascul. Atîta timp cît n-o revăzuse în mijlocul oamenilor, a cercului ei de obişnuiţi, nu cunoscuse această senzaţie, deşi o prevăzuse întrucîtva ; dar închipuindu-şi-o altfel, mult diferită de felul în care se concretizase acum. Regăsindu-şi iubita, despre care credea că se gîndeşte numai la el în timpul acelor zile în care se întîlniseră pe ascuns, atît de des, în acea perioadă a primelor îmbrăţişări care ar fi trebuit să fie petrecute în singurătate şi înflăcărare, regăsind-o aşadar, tot ca mai înainte, ba chiar mai mult decît înainte de a i se dărui, amuzată şi pasionată de

toate vechile şi uşuratecele cochetării, dedicîndu-se, risipitoare cu sine, oricărui nou venit, nemailăsînd mare lucru din ea însăşi celui preferat, simţi că este gelos, mai mult trupeşte decît sufleteşte. Nu era o senzaţie vagă, ca o febră pe care o simţi că mocneşte în tine, ci una foarte precisă, căci începuse să aibă îndoieli în privinţa ei.

O bănuia înainte de toate instinctiv, datorită acelei senzaţii de neîncredere furişată în sînge mai mult decît în gînd, acelei nemulţumiri aproape fizice a bărbatului care nu e sigur de tovarăşa sa. După ce mai întîi se îndoise doar, acum o bănuia.

La urma urmei ce reprezenta el pentru ea? Primul sau al zecelea amant? Era succesorul soţului, domnului de Burne, sau al lui Lamarthe, Massival, Georges de Maltry şi poate predecesorul contelui de Bernhaus? Ce ştia despre ea? Că te fermeca prin frumuseţea ei, că era mai elegantă decît oricare alta, inteligentă, rafinată. spirituală, dar schimbătoare, plictisindu-se repede, obosită, dezgustată, îndrăgostită de ea însăşi înainte de toate şi nesăţios de cochetă. Avusese unul sau mai mulţi amanţi înaintea lui? Dacă n-ar fi avut, s-ar fi dăruit cu această îndrăzneală nesăbuită? De unde ar fi învăţat cutezanţa de a deschide uşa camerei lui, noaptea, într-un han? În sfîrşit, ar fi venit cu atîta uşurinţă în casa de la Auteuil? Înainte de a merge acolo pusese numai cîteva întrebări de femeie experimentată şi prudentă. El îi răspunsese ca un bărbat precaut, obişnuit cu acest fel de întîlniri şi pe loc ea spusese „da", încrezătoare, sigură, desprinsă probabil de experienţa aventurilor anterioare.

Cu cîtă siguranţă discretă bătuse la portiţa în spatele căreia el o aştepta, sfîrşit de puteri, cu inima palpitînd! Cum intrase, fără vreo emoţie exterioară, preocupaă numai să constate dacă nu putea fi recunoscută de cineva de prin casele învecinate. Cum se simţise de îndată la ea acasă, în acea locuinţă dubioasă, închiriată şi mobilată pentru uitările de sine. O femeie, chiar îndrăzneaţă, mai presus de morală, dispreţuind prejude-

cățile, și-ar fi păstrat acest calm pătrunzînd, novice, în necunoscutul absolut al celei dintîi întîlniri ?

Tulburarea, ezitările, teama instinctivă a pașilor care nu știu încotro să se-ndrepte, n-ar fi simțit toate acestea dacă n-ar fi fost cît de cît obișnuită cu escapadele amoroase și dacă practica unor asemenea lucruri nu i-ar fi tocit deja pudoarea înnăscută ?

Înfierbîntat de acestă febră enervantă, de nesuportat, pe care chinurile sufletești o stîrnesc în căldura așternutului, Mariolle se frămînta, tîrît prin înlănțuirile bănuielilor sale, ca un om care alunecă pe o pantă. Încerca uneori să-i stăvilească mersul, s-o curme ; căuta, găsea, savura argumente corecte și liniștitoare, dar un sîmbure de teamă rămînea și creștea în adîncul lui, fără ca el să i se poată opune.

Totuși, ce putea să-i reproșeze ? Nimic altceva decît că nu-i semăna întru totul, că nu înțelegea viața la fel ca el, că sensibilitatea inimii ei nu era la unison cu a lui.

A doua zi, îndată ce se trezi, dorința de a o revedea, de a-și întări încrederea în ea, crescu în el ca foamea și așteptă momentul potrivit s-o poată vizita din nou.

Văzîndu-l intrînd în salonul unde-și primea prietenii apropiați sau stătea singură făcîndu-și corespondența, doamna de Burne se îndreptă spre el cu mîinile întinse :

— Ah ! bună ziua, scumpe prietene ! zise ea, cu o bucurie atît de vie și atît de sinceră, încît toate gîndurile urîte, a căror umbră mai plutea încă în mintea lui, se evaporară în fața acestei primiri.

Se așeză lîngă ea și începu imediat să-i vorbească despre felul în care o iubea căci nu mai era la fel ca mai înainte.

Cu gingășie o făcu să înțeleagă că există pe pămînt două feluri de îndrăgostiți : aceia care se doresc ca niște nebuni și a căror înflăcărare scade a doua zi după izbîndă și aceia pe care actul posesiunii îi înrobește și-i face prizonieri, pentru care dragostea carnală se împletește cu acele chemări imateriale și inexprimabile pe care inima unui bărbat le adesează unei femei, dînd naștere uriașei servituți a dragostei absolute și chinuitoare.

Chinuitoare, desigur, de-a pururi, oricît de fericit ar fi, căci nimic nu satură, nici chiar în ceasurile cele mai intime, setea după CELĂLALT, sete pe care, de fapt, o purtăm în noi.

Doamna de Burne îl asculta vrăjită, recunoscătoare, înflăcărîndu-se la cele auzite, exaltîndu-se ca la teatru, cînd un actor își joacă rolul cu forță și acest rol ne emoționează, trezind în noi un ecou al propriei noastre existențe. Era într-adevăr un ecou, ecoul tulburător al pasiunii sincere ; dar nu în ea țipa această pasiune. Cu toate astea se simțea atît de mulțumită de a fi provocat acest sentiment unui bărbat capabil să-l exprime astfel, unui bărbat care hotărît îi plăcea mult, de care se legase într-adevăr, de care avea din ce în ce mai multă nevoie nu pentru trupul și carnea ei, ci pentru misteriosul eu feminin atît de flămînd de iubire, de omagii, de aservire, atît de mulțumită, încît simțea dorința să-l sărute, să-i ofere buzele, să i se dea toată pentru ca el s-o adore tot așa, mereu.

Îi răspunsese deci fără prefăcătorie și fără ipocrizie, cu acea iscusință cu care sînt înzestrate unele femei, arătîndu-i că și el era pe cale să-i cîștige inima. Și în salonul unde, din întîmplare, în ziua aceea nu veni nimeni pînă seara, ei rămăseseră singuri, vorbind despre același lucru, mîngîindu-se cu cuvinte care aveau pentru sufletul fiecăruia un alt înțeles.

Se aduseseră lămpile cînd își făcu apariția doamna de Bratiane, Mariolle se retrase, și cum doamna de Burne îl însoți în primul salon, el o întrebă :

— Cînd te voi vedea acolo ?

— Vrei vineri ?

— Bineînțeles, la ce oră ?

— Aceeași. La trei.

— Pe vineri. Cu bine. Te ador !

În timpul celor două zile de așteptare care îl despărțeau de această întîlnire, el descoperi, simți senzația de gol pe care niciodată n-o mai încercase așa. O singură femeie îi lipsea și în afara ei nu mai exista nimic. Și cum această femeie nu era departe, putea fi găsită

şi, doar cîteva simple conveniențe sociale îl împiedicau s-o întîlnească în fiece moment, chiar să trăiască alături de ea, era exasperat de singurătate, de nesfîrşita scurgere a clipelor care trec uneori atît de anevoie, de această totală neputință de realizare a unui lucru atît de lesnicios.

Vineri sosi la întîlnire cu trei ore mai devreme, dar îi plăcea să aştepte acolo unde ea urma să vină ; își alina astfel iritarea după ce suferise deja atîta, aşteptînd-o în gînd în locuri în care ea nu va veni niciodată.

Se aşeză lîngă poartă cu mult înaintea celor trei bătăi ale ceasului, atît de mult dorite, şi atunci cînd le auzi începu să se înfioare de nerăbdare.

Sună sfertul. Privi cu precauție de-a lungul străduței, strecurîndu-şi capul prin crăpătura porţii. Era pustie de la un capăt la altul. Minutele aveau pentru el o încetineală chinuitoare. Îşi scotea fără încetare ceasul şi cînd arătătorul indică jumătatea, avu impresia că stătea acolo, în picioare, de o veşnicie. Deodată auzi un zgomot uşor de paşi pe pavaj şi micile ciocănituri în lemnul porţii cu degetele înmănuşate îl făcură să-şi uite neliniştea şi să nu mai simtă decît un imens val de recunoştință.

Gîfîind uşor, ea îl întrebă :

— Am întîrziat mult ?

— Nu prea.

— Închipuie-ți că era cît pe ce să nu pot veni. Casa era plină și nu știam cum să fac să-i dau afară pe toți. Spune-mi, stai aici sub numele tău ?

— Nu. De ce întrebi ?

— Ca să-ți pot trimite o telegramă în cazul unei piedici de neînlăturat.

— Mă numesc domnul Nicolle.

— Foarte bine, nu voi uita. Dumnezeule, ce plăcut e în grădina asta !

Florile îngrijite, schimbate mereu, înmulțite de grădinarul care vedea că stăpînul plătea foarte mult, fără împotrivire, împestrițau gazonul cu cinci mari pete parfumate.

Oprindu-se în fața unei bănci aflată lîngă un strat de heliotrop ea spuse :

— Să ne așezăm puțin, am să-ți povestesc o istorioară foarte nostimă.

Și îi povesti o bîrfă recentă, de care mai era încă impresionată. Se spunea că doamna Massival, o fostă amantă cu care compozitorul se căsătorise, înnebunită de gelozie, pătrunse la doamna de Bratiane în toiul unei serate, în timp ce marchiza cînta, acompaniată de compozitor, și făcuse o scenă îngrozitoare de gelozie, de unde furia italiencei, surpriza și hazul invitaților.

Massival, înnebunit, încercă s-o ia, s-o ducă de-acolo pe nevastă-sa, care îl lovea peste față, îi smulgea barba și părul, îl mușca și îi sfîșia veșmintele. Agățîndu-se de el, ea îl imobilizase, în vreme ca Lamarthe și doi servitori care veniseră auzind zarva, se străduiau să-l smulgă din ghiarele și dinții acestei furii.

Liniștea nu se restabili decît după plecarea soților. De atunci compozitorul nu mai fusese văzut nicăieri, în timp ce romancierul, martor la această scenă, o povestea pretutindeni cu o fantezie spirituală și amuzantă.

Doamna de Burne era teribil de agitată din această cauză și atît de preocupată încît nimic n-ar fi putut s-o distragă. Numele lui Massival și Lamarthe, care reveneau fără încetare pe buzele ei, îl enervară pe Mariolle.

— Acum ai aflat asta ?

— Da, abia o oră.

El se gîndi cu amărăciune ; „Iată pentru ce a întîrziat".

Apoi întrebă :

— Intrăm ?

Docilă și distrată ea șopti :

— Da.

Cînd, o oră mai tîrziu, îl părăsi, căci era foarte grăbită, el se reîntoarse în căsuța singuratecă și se așeză pe un tamburet, în camera lor. Impresia că nu fusese a lui, de parcă nici n-ar fi venit, lăsase în întreaga-i ființă, în suflet, un fel de gol obscur în adîncul căruia privea acum. Nu vedea nimic acolo, nu mai înțelegea

nimic. Dacă nu scăpase sărutărilor, ea se echivase cel puțin, printr-o ciudată absență a voinței de a-i aparține, în învăluirile tandreței lui. Nu i se refuzase, nu se derobase. Părea însă că inima ei nu venise împreună cu ea. Rămăsese undeva, foarte departe, hoinărind, distrasă de nimicuri.

A înțeles atunci limpede că o iubea cu adevărat, că o iubea cu simțurile tot atît cît și cu sufletul, poate chiar mai mult. Decepția inutilității mîngîierilor sale îi provoca o frenetică dorință să alerge după ea, s-o aducă înapoi, să fie din nou a lui. Dar pentru ce ? La ce bun ? de vreme ce în ziua aceea interesul acestei minți nestatornice era în altă parte ?

Trebuia să aștepte deci zilele și orele în care acestei iubite fugare i s-ar fi nărăzit, printre celelalte capricii, capriciul de fi îndrăgostită.

Se întoarse acasă încet, ostenit, cu pași greoi, cu ochii în pămînt, obosit de viață. Și se gîndi că nu stabiliseră nici o întîlnire viitoare, nici la ea, nici în altă parte.

V

Pînă la începutul iernii ea veni aproape regulat la întîlniri. Regulat, dar nu punctual.

În primele trei luni sosi cu întîrzieri ce variau între trei sferturi de oră și două ore. Cum ploile de toamnă îl obligau pe Mariolle să aștepte sub o umbrelă, în spatele porții grădinii, cu picioarele în noroi, dîrdîind, el puse să se construiască aici un fel de mic chioșc de lemn, un vestibul acoperit și închis, astfel încît să nu mai răcească la fiecare întîlnire. Copacii erau despuiați de frunze. În locul trandafirilor și al tuturor celorlalte plante se desfășurau acum straturi înalte și late de crizanteme albe, roz, violet, purpurii și galbene, care răspîndeau în văzduhul umed, încărcat de mireasma melancolică a ploii, peste frunzele veștede, mireasma lor înțepătoare și parfumată, tristă și ea, de flori mari, nobile, ale sfîrșitului de toamnă. În fața porții micii căsuțe,

speciile rare, cu nuanțe combinate, hipertrofiate de Artă, formau o mare cruce de Malta în tonuri delicate și schimbătoare, o invenție a grădinarului, și Mariolle nu mai putea să treacă prin fața acestui strat, unde înfloreau noi și surprinzătoare varietăți, fără a simți o strîngere de inimă la gîndul că această cruce înflorită pare să indice un mormînt.

Cunoștea acum îndelungile așteptări în micul chioșc din spatele porții. Ploaia cădea pe paiele ce acopereau chioșcul, apoi se prelingea de-a lungul despicăturilor dintre scînduri și, de fiecare dată cînd stătea în acest templu al Așteptării, Mariolle reflecta, lua de la capăt aceleași raționamente, trăia din nou aceleași speranțe, aceleași neliniști și aceleași descurajări.

Pentru el însemna o luptă neprevăzută, neîncetată, o luptă morală, crîncenă, epuizantă, pentru cucerirea a ceva imperceptibil, a ceva care nici nu exista probabil — tandrețea inimii acestei femei. Cît de ciudate erau întîlnirile lor !

Uneori ea sosea surîzătoare, însuflețită de dorința de a flecări, și se așeza fără să-și scoată pălăria, mănușile, fără să-și ridice voalul, chiar fără să-l sărute. În acele zile nici nu se gîndea măcar să-l sărute ! Avea în minte o grămadă de preocupări atrăgătoare, mai captivante decît dorința de a-și oferi sărutul unui îndrăgostit măcinat de o ardoare disperată. El se așeza alături, cu inima și buzele pline de cuvinte înflăcărate, care nu mai apucau să fie rostite ; o asculta, îi răspundea și, prefăcîndu-se foarte interesat de ceea ce îi povestea, încerca să-i ia mîna pe care ea și-o abandona, fără să-și dea seama, prietenește și calmă.

Uneori părea mai tandră, mai mult a lui ; dar el care o privea cu ochi neliniștiți, cu ochi pătrunzători, cu ochii iubitului ce nu reușea s-o cucerească în întregime, înțelegea, ghicea că această afectuozitate relativă se datora faptului că în acele zile mintea ei nu fusese nici tulburată, nici sustrasă de nimeni și de nimic.

De altfel, întîrzierile ei constante îi dovedeau cu cît de puțin zel venea la aceste întîlniri. Te grăbești spre ceea

ce iubeşti, spre ceea ce-ţi place, spre ceea ce te atrage; dar ajungi întotdeauna prea devreme la cel care nu te mai încîntă şi atunci totul serveşte drept pretext să-ţi încetinească şi să-ţi oprească paşii, să întîrzie ora întrucîtva neplăcută. O ciudată comparaţie cu el însuşi îi revenea necontenit în minte. Vara, dorinţa de a simţi răcoarea apei îl determina să-şi grăbească toaleta zilnică şi duşul de dimineaţă, în timp ce atunci cînd era ger, găsea atîtea nimicuri de făcut, înainte de a pleca, încît sosea la baie mereu cu o oră mai tîrziu decît de obicei. Întîlnirile de la Auteuil i se păreau doamnei de Burne nişte duşuri făcute iarna.

De altfel, de cîtăva vreme, rărea aceste întîlniri, amînîndu-le pe a doua zi, trimitea mesaje de ultim moment, părea a fi în căutarea unor pretexte pentru a-şi dovedi imposibilitatea de a veni, pe care el le găsea mereu acceptabile, dar care îl aruncau într-o stare de nelinişte sufletească şi îi provocau o iritare fizică de nesuportat.

Dacă ea ar fi lăsat să transpară răceala sau plictiseala faţă de această pasiune pe care o vedea, o simţea cum creşte mereu, el ar fi fost iritat, apoi supărat, descurajat şi în cel din urmă s-ar fi liniştit. Michèle se arăta însă, dimpotrivă, mai ataşată de el ca oricînd, mai măgulită de dragostea lui, mai dornică să-l păstreze, fără a răspunde astfel decît prin preferinţe prieteneşti care începură să-i facă geloşi pe toţi ceilalţi admiratori.

I se părea că acasă la ea nu-l vedea niciodată îndeajuns, şi aceeaşi telegramă care îl anunţa pe André că nu poate veni la Auteuil, îl ruga mereu, cu insistenţă, să vină la cină sau să treacă seara o oră pe la ea. Mariolle considerase la început aceste invitaţii ca o răscumpărare, apoi înţelesese că ei îi plăcea mai mult să-l vadă, mai mult decît pe toţi ceilalţi, că avea într-adevăr nevoie de el, de cuvintele lui care-o ridicau în slavă, de privirea lui încărcată de iubire, de afecţiune învăluitoare şi intimă, de mîngîierea discretă a prezenţei sale. Avea nevoie de toate astea, aşa precum un idol pentru a deveni un adevărat dumnezeu are nevoie de rugăciuni şi credinţă. În templul gol el nu este decît un lemn sculptat. Dar dacă

măcar un singur credincios intră în templu, îl slăvește, îl imploră prosternat și geme de patimă, amețit de credința sa, acel idol devine egalul lui Brahma, a lui Allah, sau Iisus, căci orice făptură ce e iubită este un fel de Dumnezeu.

Mai mult decît orice femeie, doamna de Burne se simțea născută pentru rolul de fetiș, pentru acel rol pe care natura îl dăruiește femeilor, de a fi slăvite, curtate, de a triumfa în fața bărbaților prin frumusețe, grație, farmec și cochetărie.

Ea era într-adevăr acel soi de zeiță omenească delicată, orgolioasă, pretențioasă și trufașă, pe care proslăvirea bărbaților o face să devină îngîmfată și să se ridice în slava cerului ca tămîia.

Cu toate astea își arăta aproape pe față preferința ei accentuată pentru Mariolle, fără a se preocupa de ce se va spune, poate cu dorința tainică de a-i exaspera și înflăcăra pe ceilalți. Nu se mai putea veni la ea fără să nu-l găsești aici, instalat aproape întotdeauna într-un uriaș fotoliu, pe care Lamarthe îl denumise „loja oficiantului", și ea resimțea o plăcere sinceră să rămînă singură cu el seri întregi, discutînd și ascultîndu-l vorbind.

Începuse să-i placă această intimitate pe care el i-o revela, contactul permanent cu un spirit agreabil, luminat, instruit, care îi aparținea și pe care îl stăpînea tot așa cum stăpînea micile bibelouri ce lîncezeau pe masa ei. La rîndu-i puțin cîte puțin, în aceste confindențe pline de tandrețe, care sînt tot atît de plăcut de făcut pe cît sînt de primit, cedase mult din făptura ei, din gîndurile, din eul ei tainic. Se simțea alături de el mai liberă, mai sinceră, mai deschisă, mai familiară decît cu ceilalți, și pentru asta îl iubea mai mult. Încerca, de asemenea, acea impresie scumpă femeilor, că dau într-adevăr ceva, că-și încredințează cuiva toate disponibilitățile, ceea ce nu mai simțise vreodată.

Toate astea însemnau mult pentru ea, pentru el însă era puțin. El aștepta, spera mereu marea predare, definitivă, a ființei care-și încredințează sufletul mîngîierilor sale.

Se părea însă că ea considera mîngîierile inutile, stînjenitoare, mai curînd neplăcute. Le suporta. Nu fiindcă era insensibilă, dar obosea repede, şi fără îndoială această oboseală trezea în ea plictisul.

Cele mai uşoare, cele mai neînsemnate dezmierdări păreau că o plictisesc şi o irită. Cînd, discutînd, el îi lua o mînă ca să-i sărute degetele, pe care le păstra puţin, unul cîte unul, apropiindu-le de buze, cu o uşoară aspiraţie, ca pe nişte bomboane, ea părea mereu dornică să le depărteze de-acolo şi în tot braţul se simţea un tainic efort de retragere.

Cînd, la sfîrşitul vizitelor sale, o săruta lung pe gît, între gulerul rochiei şi părul de aur, căutîndu-i mireasma corpului de sub pliurile stofei lipită de piele, ea avea mereu o uşoară mişcare de recul, o imperceptibilă retragere.

El simţea aceste lucruri ca pe nişte lovituri de cuţit şi pleca rănit, sîngerînd continuu în singurătatea iubirii sale. Cum de nu avusese ea nici măcar acea perioadă de acomodare pe care o au aproape toate femeile după ce şi-au dăruit trupul fără să le fi silit cineva şi fără să urmărească vreun interes ? Adesea această perioadă este scurtă, fiind urmată de plictiseală şi apoi de dezgust. Dar atît de rar se întîmplă să nu existe deloc, nici măcar o oră, o zi ! Iubita aceasta făcuse din el nu un amant, ci un fel de asociat inteligent al vieţii ei.

Dar de ce se plîngea ? Nu se întîmplă la fel şi cu cele care se dăruiesc pe deplin ?

Nu se plîngea, îi era teamă. Îi era teamă de celălalt, de cel care putea să apară deodată, pe care putea să-l întîlnească într-o bună zi : un bărbat oarecare, artist, om de lume, ofiţer, cabotin, oricine, născut să placă ochilor ei de femeie şi pe care îl va îndrăgi fără nici un alt motiv decît acela că ar face-o să simtă pentru prima oară nevoia imperioasă de iubire.

Era deja gelos pe viitor, aşa cum fusese o clipă pe trecutul ei necunoscut. Toţi prietenii apropiaţi ai tinerei femei începeau să-l pizmuiască. Cleveteau şi făceau chiar

în fața ei aluzii discrete, dar echivoce. Unii îl socoteau amantul ei. Alții, potrivit părerii lui Lamarthe, pretindeau că ea se distra, ca întotdeauna, să-l înnebunească pentru a-i sîcîi și a-i scoate din minți pe ei și nimic mai mult. Tatăl ei se neliniști și îi făcu observații, pe care Michèle le primi cu semeție și, cu cît vedea crescînd în jur rumoarea, cu atît se încăpățîna să-și mărturisească deschis preferința pentru Mariolle, printr-o ciudată contradicție cu prudența de care dăduse dovadă toată viața. Dar pe el îl nelinișteau întrucîtva aceste suspiciuni. Îi vorbi despre asta.

— Ce-mi pasă ! zise ea.

— Cel puțin dacă m-ai iubi cu-adevărat !

— Oare nu te iubesc, dragul meu ?

— Da și nu ! Mă iubești într-adevăr la tine și nu mă iubești în altă parte. În ce mă privește, aș prefera contrariul și ar fi mai bine și pentru tine.

Ea începu să rîdă, murmurînd :

— Faci ce poți.

El reluă :

— Dacă ai ști ce neliniști îmi provoacă eforturile cu cu care încerc să te însuflețesc. Am impresia uneori că vreau să înlănțui neființa, alteori că strîng un sloi care mă îngheață, topindu-se în brațele mele.

Ea nu mai răspunse nimic, neplăcîndu-i, de altfel, acest subiect și își luă acel aer distrat pe care îl avea adesea la Auteuil.

El nu îndrăzni să mai insiste. O privea așa cum sînt privite obiectele prețioase din muzee, care îi ispitesc atît de mult pe amatori și care nu pot fi luate acasă.

Zilele, nopțile nu mai erau pentru el decît ore de suferință, căci trăia cu această idee fixă, ba încă simțea mai mult decît gîndea că este a lui, fără a fi, cucerită și liberă, supusă și de nesupus. Trăia în preajma ei, foarte aproape, fără a ajunge pînă la ea, și o iubea cu toate poftele nepotolite ale sufletului și trupului. Se apucă să-i scrie, așa cum făcuse la începutul legăturii lor. Odată învinsese cu cerneala întîia apărare a virtuții ei, poate tot cu cerneală

să poată îndepărta și această ultimă împotrivire. Rărindu-și puțin vizitele, îi repeta în scrisorile pe care i le scria zilnic zădărnicia eforturilor lui de iubire. Din cînd în cînd, atunci cînd era foarte elocvent, pasionat, înduioșător, ea îi răspundea. Scrisorile ei — datate, elegant, 12 miezul nopții, ora unu, două sau trei dimineața — erau limpezi, hotărîte, bine gîndite, devotate, încurajatoare, și, în același timp, dezolante. Ea argumenta, punea spirit, chiar fantezie. Îi făcea bine să le recitească, să le găsească pline de adevăruri, inteligente, grațioase, satisfăcîndu-i vanitatea sa de bărbat, dar nu-i mulțumeau inima.

Nu-l satisfăceau cu nimic mai mult decît sărutările pe care i le dădea în casa de la Auteuil.

Se întreba pentru ce. Și, căznindu-se să le învețe pe de rost, sfîrși prin a le cunoaște atît de bine încît găsi motivul, căci întotdeauna oamenii pot fi intuiți mai bine după scrisul lor. Cuvîntul rostit strălucește și înșeală pentru că e ajutat de expresia feței, pentru că îl vezi ieșind de pe buze, iar buzele plac și ochii fascinează. Dar cînd sînt scrise, negru pe alb, cuvintele reprezintă sufletul în toată goliciunea lui.

Bărbatul, datorită unor artificii retorice, a îndemînării profesionale, a obișnuinței de a mînui pana pentru a rezolva toate afacerile vieții, ajunge adesea să-și mascheze felul de a fi într-o proză impersonală, utilitară sau literară. Femeia însă, nu scrie niciodată decît pentru a vorbi despre sine și pune în fiecare cuvînt cîte puțin din eul ei. Ea nu cunoscuse vicleniile stilului și se lăsă cu totul în voia naivității exprimării. El își aminti scrisorile pe care le citise, aparținînd unor femei celebre. Îi apăreau atît de evident prețioase, spirituale și sensibile. Ceea ce îl frapa cel mai mult în scrisorile doamnei de Burne era faptul că nu conțineau nici o sensibilitate. Această femeie raționa, dar nu simțea. Își aminti de alte scrisori. Primise multe. O mică burgheză întîlnită într-o călătorie și pe care o iubise timp de trei luni, îi scrisese bilețele delicioase și emoționante, pline de inedit și de neprevăzut. Fusese chiar uimit de suplețea, eleganța colorată și di-

versitatea frazei sale. De unde avea acest har ? Din faptul că era sensibilă, nimic altceva. Femeia nu şlefuieşte cuvintele, îi vin în minte sub imperiul emoţiei ; ea nu răsfoieşte dicţionarele. Cînd trăieşte foarte intens se exprimă deosebit de exact, fără încîlceli şi fără căutări, potrivit sincerităţii schimbătoare a firii sale.

Tocmai această sinceritate a firii iubitei lui se străduia el s-o înţeleagă din rîndurile pe care ea i le scria. Erau amabile şi delicate. Dar cum de nu găsea altceva pentru el ? Ah, el, el găsise pentru ea cuvinte adevărate şi arzătoare ca jăratecul !

Cînd valetul îi aducea corespondenţa, căuta dintr-o ochire scrisul dorit pe plic şi cînd îl recunoştea, o emoţie involuntară îl năpădea, urmată de bătăi de inimă. Întindea mîna şi lua hîrtia. Privea din nou cui îi era adresată şi rupea plicul. Ce avea oare să-i spună ? Se va găsi oare cuvîntul „a iubi“ ? Niciodată nu-l scrisese, niciodată nu-l pronunţase fără să nu adauge „mult“. — „Te iubesc mult“ — „Te iubesc foarte mult“ — „Oare nu te iubesc ?“ Cunoştea aceste formule care nu spuneau nimic prin adaos. Mai pot exista proprietăţi cînd eşti îndrăgostit ? Se poate judeca dacă iubeşti bine sau rău ? A iubi mult e tot una cu a iubi puţin ! Iubeşti, pur şi simplu. Nu mai poţi adăuga nimic. Nu mai poţi să-ţi închipui nimic, nu mai poţi spune nimic decît acest cuvînt. Este scurt şi spune tot. El devine trupul, sufletul, viaţa, întreaga fiinţă. Îl simţi, cu simţi căldura sîngelui, îl respiri, cum respiri aerul, îl porţi în tine precum raţiunea, căci devine unica raţiune. Nimic nu mai există în afară de el. Nu este un cuvînt, este o stare ce nu poate fi exprimată. reprezentată de cîteva litere. Oricît te-ai strădui, nu poţi să faci nimic, nu vezi nimic, nu încerci nimic, nu-ţi place nimic, nu mai suferi pentru nimic ca înainte. Mariolle devenise prada acestui cuvînt şi ochii săi alunecau peste rînduri căutînd destăinuirea unei iubiri asemănătoare cu a lui. Găsea în sfîrşit pentru ce să-şi spună : „Mă iubeşte poate“, dar niciodată să exclame : „Mă iubeşte !“ Ea continua în scrisori plăcutul şi poeticul roman început la Mont-Saint-Michel. Era o literatură de dragoste, dar nu era dragoste.

Cînd sfîrşea de citit şi recitit, închidea într-un sertar aceste hîrtii dragi, care-l aduceau la disperare, şi se aşeza în fotoliul său preferat. Petrecuse aşa multe ceasuri grele.

De cîtăva vreme ea răspundea mai rar, desigur obosită puţin să creeze fraze şi să spună aceleaşi lucruri. Trecea, de altfel, printr-o perioadă de efervescenţă mondenă pe care André o presimţise venind cu acel spor al suferinţei pe care îl aduce inimilor îndurerate cea mai mică întîmplare neplăcută.

Era o iarnă plină de petreceri. O beţie de plăceri invadase Parisul, zguduia oraşul în care trăsurile şi cupeele umblau toată noaptea, căutînd de-a lungul străzilor, în spatele geamurilor ridicate, apariţii albe de femei în toalete elegante. Se petrecea, nu se vorbea decît de comedii şi de baluri, de matinee şi serate. O epidemie de petreceri cîştigase pe neaşteptate toate straturile sociale şi doamna de Burne fu molipsită şi ea.

Debută cu un succes obţinut la baletul de la ambasada austriacă. Contele Bernhaus o prezentase ambasadoarei, prinţesa de Malten, pe care doamna de Burne o fermecase imediat cu desăvîrşire. Deveni în scurt timp o prietenă intimă a prinţesei şi îşi extinse prin ea, cu mare rapiditate, relaţiile în lumea diplomatică şi în pătura cea mai aleasă a aristrocraţiei. Graţia, puterea de seducţie, eleganţa, inteligenţa, spiritul ei deosebit o făcură repede să triumfe, să fie la modă şi primi vizitele femeilor cu cele mai multe titluri de nobleţe din Franţa.

În fiecare luni un şir de cupee cu blazoane se înşira în lungul trotuarului din strada Général-Fay şi servitorii se zăpăceau confundînd ducesele cu marchizele, contesele cu baronesele, atunci cînd anunţau la uşa saloanelor răsunătoarele nume.

Toate astea o ameţiră. Complimentele, invitaţiile, omagiile, sentimentul de a fi devenit una dintre favorite, una dintre alesele pe care Parisul le aclamă, le slăveşte, le adoră atîta vreme cît durează entuziasmul ; bucuria de a fi atît de răsfăţată, admirată, atrasă, căutată pretutindeni, făcu să izbucnească în sufletul ei o puternică criză de snobism.

Cercul ei de artişti căută să se împotrivească şi această revoltă determină o înţelegere strînsă între vechii ei prieteni. Chiar şi Fresnel fu acceptat printre ei ; înregimentat, deveni o forţă în această ligă şi Mariolle fu conducătorul, căci era cunoscută influenţa pe care o avea asupra ei şi prietenia pe care ea i-o purta.

El o privea însă, luîndu-şi zborul înconjurată de această popularitate măgulitoare şi mondenă, aşa cum un copil îşi vede dispărînd balonul roşu căruia îi scăpase firul.

I se părea că ea fugise în mijlocul unei mulţimi elegante, pestriţe, ţopăitoare, departe, foarte departe de acea intensă fericire tainică la care jinduise atîta şi deveni gelos pe toată lumea, pe bărbaţi, femei, lucruri. Ura întreaga viaţă pe care o ducea ea, toţi oamenii pe care îi vedea, toate serbările la care mergea, balurile, muzica, teatrul, căci toate o răpeau puţin cîte puţin, îi absorbeau zilele şi serile, iar intimitatea lor nu mai avea decît rare ore de tihnă. Suferind îngrozitor de pe urma acestei sălbatice gelozii, aproape se îmbolnăvi şi veni la ea cu o figură atît de răvăşită, încît doamna de Burne îl întrebă :

— Ce ai ? Te-ai schimbat şi ai slăbit mult în timpul ăsta.

— Ceea ce am e că te iubesc prea mult, răspunse el.

Ea îi aruncă o privire recunoscătoare.

— Niciodată nu iubeşti prea mult, dragul meu.

— Tocmai tu spui asta ?

— Bineînţeles.

— Şi nu înţelegi că sufăr de moarte fiindcă te iubesc în zadar ?

— Mai întîi nu mă iubeşti în zadar. Şi apoi, nu se moare din asta. În sfîrşit, toţi prietenii noştri sînt geloşi pe tine, ceea ce dovedeşte că, una peste alta, nu te tratez prea rău.

El îi luă mîna :

— Nu mă înţelegi !

— Ba da, te înţeleg foarte bine.

— Auzi chemarea disperată pe care o adresez fără încetare inimii tale ?

— Da, o aud.

— Şi ?...

— Şi... asta mă mîhneşte mult, pentru că te iubesc enorm.

— Atunci ?

— Atunci tu îmi strigi : „Fii asemenea mie : gîndeşte, simte şi exprimă-te la fel ca mine". Dar eu nu pot, sărmane prietene ! Sînt ceea ce sînt. Trebuie să mă accepţi aşa cum m-a făcut Dumnezeu, pentru că m-am dăruit ţie şi nu regret, fiindcă nu am nici o dorinţă să-mi iau cuvîntul înapoi, fiindcă-mi eşti mai drag dintre toate fiinţele pe care le cunosc.

— Nu mă iubeşti.

— Te iubesc cu toată puterea de a iubi care se află în mine. Oare e vina mea dacă nu e altfel, sau mai mare ?

— Dacă aş fi sigur de asta, m-aş mulţumi poate cu atîta.

— Ce înţelegi prin cuvintele astea ?

— Înţeleg că te cred în stare să iubeşti cu-adevărat, dar nu mă cred pe mine capabil să-ţi inspir o asemenea dragoste.

— Nu, nu, dragul meu, te înşeli. Eşti pentru mine ceea ce n-a fost nimeni niciodată şi mai mult decît va fi cineva vreodată, aşa cred, cel puţin, cu toată convingerea. Am faţă de tine acest mare merit de a nu minţi, de a nu mă preface că sînt ceea ce doreşti tu, cu toate că multe femei ar proceda altfel. Cunoscîndu-mi firea, nu te nelinişti, nu te enerva, ai încredere în iubirea mea care îţi aparţine întreagă şi sinceră.

Înţelegînd cît de departe erau unul de celălalt, el şopti :

— Ah ! ce fel ciudat de a înţelege dragostea şi de a vorbi despre ea ! Sînt pentru tine un oarecare, dorit într-adevăr să-l ai adesea pe scaun, alături de tine. Dar pentru mine tu eşti lumea întreagă, nu te cunosc decît pe tine, nu te simt decît pe tine, nu am nevoie decît de tine !

Ea avu un surîs binevoitor şi răspunse :

— Ştiu, ghicesc, înţeleg. Sînt încîntată şi îţi spun : Iubeşte-mă mereu aşa, dacă e cu putinţă, căci asta mă face

cu adevărat fericită, dar nu mă sili să joc în fața ta o comedie care m-ar mîhni, care n-ar fi demnă de noi. De cîtăva vreme simțeam venind această criză ; o resimt cu multă durere, pentru că îți sînt profund atașată, dar nu-mi pot plia atît felul de a fi încît să semene cu-al tău. Ia-mă așa cum sînt.

El întrebă brusc :

— Te-ai gîndit vreodată, ai crezut vreodată că numai o zi, o oră, ai putea să mă iubești altfel ?

Întrebarea o puse în încurcătură și înainte de a răspunde se gîndi cîteva clipe :

Așteptă neliniștit și reluă :

— Vezi bine, vezi bine că și tu ai visat altceva...

Ea murmură :

— M-am putut înșela o clipă și în privința mea.

Atunci Mariolle exclamă :

— Ah ! cîte finețuri și psihologie ! Nu se judecă astfel elanul inimii.

Ea chibzuia încă, interesată de propriile-i gînduri, de acea căutare, de acea întoarcere în sine și adăugă :

— Înainte de a te iubi așa cum te iubesc, am crezut un moment, într-adevăr, că voi avea pentru tine mai mult... mai mult... avînt..., dar atunci cu siguranță aș fi fost apoi mai puțin naturală, mai puțin directă și poate mai puțin sinceră.

— De ce ai fi fost apoi mai puțin sinceră ?

— Pentru că tu fereci dragostea în această formulă : „Totul mai întîi și Nimic pe urmă". Și atunci cînd apare acest „nimic", femeia începe să mintă.

El replică, nespus de enervat :

— Dar nu înțelegi suferința și chinul meu cînd mă gîndesc că ai fi putut să mă iubești altfel ? Ai trăit acest sentiment, deci s-ar putea să-l încerci și pentru un altul.

Ea răspunse fără nici o șovăială :

— Nu cred.

— Și pentru ce ? da, pentru ce ? Din moment ce ai avut presentimentul iubirii, bănuiala vagă în privința acestei irealizabile și chinuitoare speranțe de a-ți împleti viața, sufletul, trupul cu ale altei ființe, de a te contopi

cu ea şi de a o cuprinde în tine însăţi, de vreme ce ai simţit că această emoţie de nedescris este posibilă, vei trăi acest lucru într-una din zile.

— Nu. Imaginaţia mea m-a înşelat şi în ceea ce mă priveşte. Îţi dau tot ce se poate da. M-am gîndit mult la asta de cînd sînt amanta ta. Observă că nu mă tem de nimic, nici chiar de cuvinte. Într-adevăr, sînt cu totul convinsă că nu pot să iubesc nici mai mult, nici mai bine, decît o fac acum. Vezi că îţi vorbesc ca şi cum mi-aş vorbi mie însămi! Fac asta pentru că eşti foarte inteligent, înţelegi totul, ai spirit de pătrundere şi cel mai bun lucru e să nu-ţi ascund nimic, singurul mijloc de a ne lega mai strîns şi pentru vreme îndelungată. Iată ce sper, dragul meu.

El o asculta la fel cum bei atunci cînd eşti însetat şi căzu în genunchi cu fruntea pe rochia ei. Îşi apropie buzele de mîinile ei mici repetînd: „Mulţumesc, mulţumesc!" — Cînd ridică capul s-o admire, ea avea două lacrimi în ochi, apoi, încolăcindu-şi, la rîndul ei, braţele în jurul gîtului lui André, îl trase încet spre ea, se aplecă şi-i sărută pleoapele.

— Aşează-te, îi spuse: nu e prea prudent să îngenunchezi aici în faţa mea.

El se aşeză, apoi, după o tăcere de cîteva clipe, în care se priviră, ea îl întrebă dacă vrea s-o însoţească într-una din zilele următoare la expoziţia sculptorului Prédolé, despre care se vorbea cu însufleţire. Avea de la el, în cabinetul ei de toaletă, un Cupidon de bronz, figurină încîntătoare, care vărsa apă caldă şi dorea să vadă, adunată în galeria Varin, opera completă a acestui artist simpatic, care de opt zile pasiona Parisul.

Fixară ziua, apoi Mariolle se ridică să plece.

— Vrei să vii mîine la Auteuil, îl întrebă ea în şoaptă?

— Oh! desigur!

Şi plecă, ameţit de bucurie, beat de acel „poate" ce nu moare niciodată în inimile îndrăgostite.

VI

Cupeul doamnei de Burne alerga pe pavajul străzii Grenelle în trapul întins al celor doi cai. Fugarii înghețați ai unei ultime lapovițe, căci era în primele zile ale lunii aprilie, loveau cu zgomot în geamurile trăsurii și săreau pe șoseaua presărată deja cu grăunțe albe. Trecătorii, sub umbrele, cu ceafa ascunsă în gulerul ridicat al pardesielor, se grăbeau. După două săptămîni de vreme frumoasă, un frig oribil, de sfîrșit de iarnă, îngheța din nou și șfichiuia pielea.

Cu picioarele pe o sticlă de apă fierbinte, înfășurată într-o blană, a cărei mîngîiere catifelată și fină, continuă și plăcută o încălzea prin rochie și îi făcea deosebit de bine, tînăra femeie se gîndea cu groază că în cel mult o oră trebuia să ia o birjă pentru a-l întîlni pe Mariolle la Auteuil.

Era obsedată de o aprigă dorință de a-i trimite o telegramă, dar de mai bine de două luni își promisese să se comporte astfel cît mai rar cu putință, căci de-abia încercase, cu mari eforturi, să-l iubească la fel cum era iubită.

Văzîndu-l suferind atît, ea se înduioșase și, după discuția în timpul căreia îi sărutase ochii într-un veritabil elan de iubire, dragostea ei sinceră pentru el deveni așadar, pentru cîtăva vreme, mai caldă și mai expansivă.

Surprinsă de propria-i răceală, involuntară, ea se întrebase de ce nu-l iubea la urma urmei, așa cum atîtea femei își iubesc amanții, cu toate să se simțea profund legată de el, cu toate că îi plăcea mai mult decît toți ceilalți bărbați.

Această apatie în iubire nu putea izvorî decît dintr-un fel de moleșeală a inimii, căreia i se putea pune stavilă la fel ca oricărei alte indolențe.

Ea încercă. Se strădui să se extazieze gîndindu-se la el, să se emoționeze în zilele cînd se întîlneau. Cîteodată reușise cu-adevărat, așa cum ți se face frică noaptea, gîndindu-te la hoți și la stafii.

Se strădui chiar, însufleţindu-se puţin la acest joc al dragostei, să fie mai mîngîietoare, să-l îmbrăţişeze mai mult. La început, reuşi destul de bine şi-l înnebuni, ameţindu-l.

Crezu atunci că şi în ea izbucnise o febră întrucîtva asemănătoare cu aceea care-l mistuia pe el. Vechea ei speranţă, intermitentă, de iubire, pe care o întrevăzuse realizabilă în seara cînd, visînd în pîcla lăptoasă a nopţii, în faţa golfului de la Mont-Saint-Michel, se hotărîse să i se dăruiască, renăscu mai puţin ispititoare, mai puţin învăluită în aburi poetici şi ideali, dar mai precisă, mai umană, eliberată de iluzii.

Chemase şi pîndise acele mari elanuri care se nasc, după cum se spune, între două fiinţe, atunci cînd trupurile, atrase de emoţia sufletului, s-au unit. Dar aceste elanuri nu veniseră !

Se încăpăţînă totuşi să se prefacă înflăcărată, să înmulţească întîlnirile, să-i spună : „Simt că te iubesc din ce în ce mai mult". Dar o năpădise o oboseală şi o neputinţă de a se amăgi şi de-a-l înşela şi pe el în continuare. Constată cu uimire că sărutările lui o deranjau, cu toate că nu era cu desăvîrşire insensibilă. Simţea o vagă plictiseală, care o cuprindea încă de dimineaţă în ziua în care trebuia să-l întîlnească. Pentru ce, dimpotrivă nu-şi simţea în acele dimineţi, ca atîtea alte femei, trupul neliniştit de aşteptarea tulburătoare şi de dorinţa îmbrăţişărilor ? Le suporta, de accepta cu resemnată duioşie, apoi învinsă, cucerită brutal, vibra involuntar, dar niciodată dezlănţuită. Oare carnea ei atît de fină, de delicată, atît de nobilă şi rafinată păstra candori neştiute, sfieli de sălbăticiune aleasă şi sfîntă, necunoscute încă de sufletul ei modern ?

Mariolle înţelese încetul cu încetul. Văzu scăzînd înflăcărarea ei prefăcută. Ghici efortul izvorît din devotament şi o adîncă mîhnire, de neconsolat, i se furişă în suflet.

Ştia şi ea, la fel ca el, că proba fusese făcută şi că nu mai era nici o speranţă. Şi iată, chiar azi, înfăşurată călduros în blană, cu picioarele pe sticla cu apă caldă, înfiorîndu-se privind lapoviţa ce biciuia geamurile cupeului,

nu mai avea curajul să se smulgă din această stare de moleşeală, să se urce într-o birjă îngheţată ca să-l întîlnească pe bietul tînăr.

Desigur, ideea de a-şi lua cuvîntul înapoi, de a rupe, de a se sustrage mîngîierilor nu-i venise în minte deocamdată. Ştia bine că pentru a-l cuceri cu totul pe un bărbat îndrăgostit şi a-l păstra numai pentru ea, în mijlocul rivalităţilor feminine, trebuia să i se dea, trebuia să-l ţină prin acel lanţ care leagă un trup de altul.

Îşi dădea seama, căci toate lucrurile erau inevitabile, logice, de nediscutat. Era chiar cinstit să se comporte astfel şi ea voia să rămînă cinstită faţă de el, ca o iubită onestă. Aşadar i se va mai dărui încă, i se va dărui mereu, dar de ce atît de des ? Întîlnirile lor nu vor avea chiar pentru el un farmec mai intens, o reînprospătată atracţie, dacă ar fi rărite la fel ca acele nepreţuite şi scumpe clipe de fericire, pe care i le dăruise şi pe care nu trebuia să le risipească ?

La fiecare drum pe care îl făcea la Auteuil, avea senzaţia că-i ducea cea mai nepreţuită ofrandă, un dar inestimabil. Cînd faci asemenea daruri, bucuria de a dărui este indispensabil legată de o oarecare senzaţie de sacrificiu ; nu este beţia îndrăgostitei, ci orgoliul că eşti mărinimoasă şi mulţumirea că-l faci fericit.

Calculă chiar că dragostea lui André avea mai multe şanse să dureze dacă i s-ar fi refuzat pentru scurtă vreme, căci orice foame creşte prin post şi dorinţa trupească nu e decît o poftă. Îndată ce luă această hotărîre, se decise să meargă la Auteuil chiar în ziua aceea, prefăcîndu-se însă că e bolnavă. Călătoria, care cu o clipă mai devreme i se păruse atît de îngrozitoare pe lapoviţa asta, deveni deodată foarte uşoară şi ea înţelese, rîzînd de sine ea însăşi şi de această evoluţie neaşteptată, pentru ce suporta atît de greu un lucru totuşi atît de firesc. Adineaori nu mai voia deloc, acum se decise imediat. Nu voise deloc adineaori pentru că retrăise dinainte toate acele o mie de mici amănunte supărătoare ale întîlnirii. Îşi înţepa degetele cu acele de păr, pe care nu ştia să le mînuiască, nu mai găsea nimic din ceea ce azvîrlea prin

cameră dezbrăcîndu-se în grabă; era preocupată de pe acum de această corvoadă de a se îmbrăca singură.

Se opri asupra acestui gînd, cercetîndu-l, şi-l înțelese bine pentru prima oară. Oare chiar dragostea asta la oră fixă, prevăzută cu o zi sau două înainte, ca o întîlnire de afaceri sau o consultație medicală, nu era puțin vulgară, puțin dezgustătoare? După o îndelungată și neaşteptată intimitate, nestînjenită şi îmbătătoare, nimic mai firesc decît sărutul izvorît de pe buze, unind două guri care s-au vrăjit, s-au chemat, s-au sedus prin cuvinte duioase și calde. Cîtă deosebire față de sărutarea care știai că va veni, anunțată dinainte, pe care trebuia s-o primească o dată pe săptămînă cu ceasul în mînă. Atît de aievea îi apăruse toate astea în fața ochilor, încît, pentru o clipă, simțise că se deşteaptă în ea, la fel ca în zilele în care nu trebuia să-l întîlnească pe André, vagi dorințe tulburi de-al întîlni, pe cîtă vreme atunci cînd se ducea la el cu vicleşuguri de răufăcător urmărit, pe căi ocolite, cu birji murdare, cu inima înstrăinată de el datorită tuturor acestor lucruri, o asemenea dorință își făcea cu greu apariția.

Ah! ora la care trebuia să fie la Auteuil! o calculase pe toate pendulele prietenelor ei, o văzuse apropiindu-se, clipă cu clipă, la doamna de Frémines, la marchiza de Bratiane, la frumoasa doamnă Le Prieur, atunci cînd își întrebuința după-amiezele de așteptare străbătînd Parisul ca să nu rămînă acasă, unde vreo vizită neprevăzută, vreun obstacol neașteptat ar fi putut-o împiedica că plece.

Își spuse deodată: „Astăzi" zi de repaos, „voi merge ca să nu-l supăr prea mult, dar numai foarte tîrziu". Apoi scoase din partea din față a cupeului un fel de casetă mascată sub mătasea neagră care căptuşea trăsura, transformată într-un adevărat budoar al tinerei femei. De îndată ce fură deschise, de o parte şi de alta, cele două uşițe ale acestei ascunzători, apăru o oglindă cu balama, pe care ea o făcu să se deplaseze ridicînd-o la înălțimea obrazului. În spatele acestei oglinzi se aliniau în nişe de saten cîteva mici obiecte de argint: o cutie pentru pudră, un creion de buze, două flacoane cu parfum, o călimară, un toc, mai multe foarfeci, un cu-

țitaș de tăiat hîrtie pentru a tăia paginile cărților, ultimul roman pe care îl citea pe drum. Un încîntător ceas de aur, mare și rotund ca o nucă, era fixat în stofă ; arăta ora patru.

Doamna de Burne se gîndi : „Mai am cel puțin o oră" și atinse un resort care îl făcu pe valetul ce stătea lîngă vizitiu să ia tubul acustic ca să primească ordinul.

Ea trase de celălalt capăt, ascuns în tapiserie și, apropiindu-și buzele de mica pîlnie tăiată într-un cristal de stîncă, porunci :

— La ambasada Austriei !

Apoi se privi în oglindă. Se privi așa cum se privea mereu, cu acea mulțumire pe care o încerci întîlnind ființa iubită, apoi își întredeschise blana ca să-și mai arunce o privire asupra corsajului rochiei. Era o toaletă prea subțire pentru un sfîrșit de iarnă. Gulerul era garnisit cu un șir de pene albe, foarte delicate, atît de albe încît păreau că strălucesc. Ele ajungeau puțin pe umeri, trecînd în nuanțe de cenușiu deschis, ca la o aripă. Mijlocul îi era și el înlănțuit de o bordură de puf, asemănătoare, care îi dădea tinerei femei o înfățișare ciudată, de pasăre sălbatică. Pe pălărie, un fel de tocă, se înălțau alte pene, de egretă semeață, în culori mai vii, așa încît frumosul ei chip de blondă părea împodobit ca pentru a-și lua zborul împreună cu păsările sălbatice pe cerul cenușiu, sub lapoviță.

Încă se mai admira cînd trăsura coti brusc pe sub marea poartă a ambasadei. Atunci lăsă în jos oglinda, închise din nou ușițele casetei și, după ce cupeul se opri, îi spuse vizitiului :

— Întoarce-te acasă, nu mai am nevoie de tine !

Apoi îl întrebă pe valetul care îi ieșise în întîmpinare pe scările peronului :

— Prințesa este acasă ?

— Da, doamnă.

Ea intră, urcă scara, și pătrunse într-un foarte mic salonaș, unde prințesa de Malten își făcea corespondența.

Văzîndu-și prietena, ambasadoarea se ridică bucuroasă, cu ochii strălucind și se sărutară de două ori la rînd, pe față, în colțul gurii.

Se așezară apoi, una lîngă alta, pe două mici fotolii, în fața focului. Se iubeau mult, se plăceau nespus, se înțelegeau în toate privințele, căci erau aproape la fel, din aceeași speță feminină, crescute în aceeași atmosfeă, înzestrate cu aceleași simțăminte, cu toate că doamna de Malten era suedeză, căsătorită cu un austriac. Exercitau una asupra alteia o atracția tainică și ciudată, care atunci cînd se aflau împreună, dădea naștere unui adevărat sentiment de confort și de adîncă mulțumire. Flecăreala lor dura fără întrerupere cîte o jumătate de zi, neconsistentă, dar interesantă pentru amîndouă prin simpla atracție a gusturilor comune pe care le dădeau la iveală.

— Vezi cum te iubesc! spunea doamna de Burne. Vei cina în seara asta la mine și totuși nu m-am putut abține să nu vin să te văd. Este o adevărată pasiune, draga mea.

— O împărtășesc și eu, răspunse surîzînd suedeza.

Și, din obișnuință, își făcură complimente, reciproc, cochete, ca în fața unui bărbat, dar într-un mod diferit, angajate într-o altfel de luptă, nu cu un adversar ce trebuie cucerit, ci cu o rivală.

Discutînd, doamna de Burne privea din cînd în cînd pendula. Urma să sune ora cinci. Era acolo de o oră.

— „E de-ajuns", gîndi ea ridicîndu-se.

— Atît de curînd ? o întrebă prințesa.

Cealaltă răspunse cu îndrăzneală :

— Da, mă grăbesc. Sînt așteptată. Mi-ar plăcea mai mult să rămîn cu tine.

Se sărutară din nou ; doamna de Burne ceru să i se aducă o trăsură, și plecă.

Calul șchiopăta trăgînd cu nemaipomenită greutate birja învechită și această șontîcăială, această oboseală a animalului o resimțea și tînăra femeie. Asemeni animalului bolnav de tignafes, drumul i se părea lung și greu. Cînd se consola cu plăcerea de a-l vedea pe André, cînd o întrista gîndul la ceea ce avea de făcut.

Pe Mariolle îl găsi înfrigurat în spatele porții. Lapovița puternică se învîrtejea printre arbori. Fulgii înghețați răpăiau pe umbrele lor în timp ce se îndreptau spre pavilion. Picioarele li se afundau în noroi.

Grădina era tristă, jalnică, moartă, noroioasă. André era palid. Suferea mult.

Cînd intrară, ea exclamă :

— Dumnezeule, cît e de frig !

Totuşi, un foc puternic ardea în cele două odăi. Aprins abia de la prînz, nu putuse însă usca pereţii împregnaţi de umezeală şi pielea se înfiora.

Ea adăugă :

— Aş vrea să nu-mi scot chiar acum blana. Şi-o întredeschise doar şi apăru îmbrăcată prea subţire în corsajul garnisit cu pene, asemenea păsărilor călătoare care nu rămîn niciodată în acelaşi loc.

André se aşeză lîngă ea.

Doamna de Burne reîncepu discuţia :

— În seara asta la mine va avea loc o cină fermecătoare, de care mă bucur de pe acum.

— Cine vine ?

— Păi... tu mai întîi ; apoi Prédolé, pe care am dorit atîta să-l cunosc.

— A, vine Prédolé ?

— Da, mi-l aduce Lamarthe.

— Dar Prédolé nu este deloc bărbatul care să-ţi placă ţie ! În general sculptorii nu sînt făcuţi să placă femeilor frumoase şi acesta mai puţin decît oricare altul.

— Oh, dragul meu, cu neputinţă. Îl admir atît de mult !

De două luni de zile, după expoziţia sa de la galeria Varin, sculptorul Prédolé cucerise şi subjugase Parisul. Era deja stimat, apreciat ; se spunea despre el : „Face figurine delicioase". Dar cînd publicul iubitor de frumos a fost chemat să-i aprecieze întreaga operă, reunită în încăperile de pe strada Varin, fu o izbucnire de entuziasm.

Se afla în aceste mici statuete revelaţia unui farmec atît de insolit, a unui talent atît de personal de a transpune eleganţa şi graţia încît credeai că asişti la naşterea unei noi ispite a formei.

Se specializase în figurine îmbrăcate sumar, foarte sumar, ale căror modele delicate, înfăşurate în voaluri, le transfigura cu o perfecţiune de neînchipuit. Mai ales

dansatoarele sale, cărora le făcuse numeroase studii, exprimau prin gesturile lor, prin ținută, prin armonia atitudinilor și a mișcărilor toată frumusețea suplă și distinsă a feminității.

De o lună doamna de Burne făcea neîncetate eforturi să-l aducă la ea. Se spunea că artistul e sălbatic, chiar puțin ursuz. Și acum, în sfîrșit, tocmai reușise prin intermediul lui Lamarthe, care îi făcuse sculptorului o reclamă sinceră și entuziastă.

Mariolle o întrebă :

— Cine mai vine ?

— Prințesa de Malten.

El păru plictisit. Femeia asta nu-i plăcea.

— Și mai cine ?

— Massival, Bernhaus și Georges de Maltry. Ăștia sînt toți, nimeni altcineva decît grupul nostru. Îl cunoști pe Prédolé ?

— Da, puțin.

— Cum ți se pare ?

— Plăcut ; este omul cel mai îndrăgostit de arta sa pe care l-am întîlnit și cel mai interesant cînd vorbește despre asta.

— Va fi încîntător.

El îi luă mîna de sub blană. O strînse puțin, apoi o sărută. Atunci, brusc, ea își dădu seama că uitase să se prefacă bolnavă și, căutînd pe loc un alt motiv, șopti :

— Dumnezeule, cît e de frig !

— Ți se pare ?

— Am înghețat de tot.

Mariolle se ridică brusc să se uite la termometrul care arăta într-adevăr o temperatură destul de scăzută.

Apoi se așeză din nou alături de ea. Doamna de Burne tocmai exclamase : „Dumnezeule, cît e de frig !“ și el crezu că înțelege. De trei săptămîni încoace observase la fiecare întîlnire cum eșuează implacabil tentativa ei zadarnică de a părea îndrăgostită. O ghicea plictisită de această înșelătorie, gata să abandoneze, și el însuși era atît de exasperat de neputința ei, atît de ros de dorința zadarnică și înverșunată pentru această femeie, încît își

spunea în orele de disperată singurătate: „Aş prefera să mă despart decît să trăiesc astfel în continuare".

Ca să înţeleagă mai bine ce gîndeşte, o întrebă:

— Azi nu-ţi dezbraci nici măcar blana?

— A, nu zise ea, tuşesc puţin de azi dimineaţă. Timpul ăsta îngrozitor mi-a iritat gîtul. Mi-e teamă să nu mă-mbolnăvesc.

După o clipă de tăcere adăugă:

— Dacă n-aş fi ţinut să te văd neapărat, nici n-aş fi venit.

Cum el, sfîşiat de durere şi crispat de mînie, nu spunea nimic, ea reluă:

— După zilele atît de frumoase ale ultimilor două săptămîni, reîntoarcerea frigului e de-a dreptul primejdioasă.

Doamna de Burne privea grădina, unde copacii erau aproape înfrunziţi sub pulberea zăpezii muiate care se rotea printre ramuri.

El o observa şi se gîndea: „Asta-i deci dragostea ce-o are pentru mine!" Pentru întîia oară un fel de resentiment de bărbat dezamăgit îl răzvrăti împotriva ei, a acestui chip, a acestui suflet nesimţitor, împotriva acestui trup de femeie mereu fugar.

„Pretinde că-i e frig, îşi spunea. Îi e frig numai pentru că sînt eu aici. Dacă ar fi vorba de o plăcere, de unul din acele imbecile capricii care agită inutil existenţa acestor uşuratece creaturi ar înfrunta totul, şi-ar risca viaţa. Oare nu iese în caleaşcă deschisă pe cele mai cumplite geruri numai ca să-şi etaleze toaletele? Ah! aşa sînt toate acum!"

O privea cum stătea de calmă în faţa lui. Şi ştia că în spatele acestei frunţi, a acestei frunţi adorate, există o singură dorinţă — aceea de a nu mai prelungi întrevederea lor intimă, care devenea prea jenantă.

Au existat într-adevăr, mai există încă femei pătimaşe, zguduite de emoţii, care suferă şi gem, care iubesc atît cu trupul, cît şi cu sufletul, cu murmurul buzelor şi privirea ochilor, cu tresărirea inimii şi dezmierdarea mîinii, femei care riscă totul pentru că iubesc, şi care, supraveghiate şi ameninţate, se îndreaptă ziua sau noap-

tea, curajoase şi emoţionate, spre cel ce le ia în braţe, înnebunite, topite de fericire.

Ah! îngrozitoare-i dragostea care-l înlănţuie acum fără scăpare; nu are nici sfîrşit, nici bucurie şi nici izbîndă; sîcîie, exasperează şi macină cu îndoieli, nu e nici tandră şi nici ameţitoare, te face doar s-o întrevezi şi s-o regreţi, să suferi şi să plîngi şi, lipsită de extazul mîngîierilor împărtăşite, nu cunoştea decît gustul insuportabil al sărutărilor depuse în van pe buzele reci, şterse şi uscate ca nişte copaci secătuiţi.

O privea, prizonieră fermecătoare, în rochia ei cu pene. Oare rochiile astea, paznici geloşi, obstacole cochete şi costisitoare, nu sînt, la rîndul lor, adevăraţi inamici pe care trebuie să-i învingi atunci cînd o închid şi o apără pe femeia iubită?

— Toaleta ta e răpitoare, îi spuse, căci nu mai voia să vorbească despre ceea ce îl chinuia.

Ea îi răspunse surîzînd:

— S-o vezi şi pe cea pe care o voi purta diseară.

Apoi tuşi de cîteva ori la rînd şi repetă:

— Voi răci de-a binelea. Lasă-mă să plec dragul meu Soarele va reveni în curînd şi eu voi face la fel.

Descurajat, înţelegînd că nici un efort nu va putea învinge acum inerţia acestei fiinţe lipsite de elan, că totul se sfîrşise, că nu mai putea spera să audă cuvinte de dragoste murmurate de aceste buze reci, sau să observe vreo străfulgerare în ochii aceştia calmi, Mariolle nu mai insistă. Simţi cum pe neaşteptate creşte în el hotărîrea violentă de a scăpa de acest chin care îl stăpînea. Îl ţintuise pe o cruce, unde sîngera din toate mădularele, şi îl privea agonizînd, nepricepîndu-i suferinţa, mulţumită chiar de a fi procedat astfel. Dar se va smulge de pe acest stîlp al morţii, lăsînd bucăţi din trupul lui, fîşii din carnea sa şi din toată inima-i sfîşiată. Va fugi ca o sălbăticiune aproape ucisă de vînători, va pleca să se ascundă în singurătate, unde va sfîrşi poate prin a-şi vindeca rănile, nemaisimţind decît durerile înăbuşite care-i însoţesc pe mutilaţi pînă la sfîrşitul vieţii.

— Rămîi cu bine, îi spuse el.

Pătrunsă de tristeţea din vocea lui, ea reluă:

— Pe diseară, dragul meu.

El repetă :

— Pe diseară... rămîi cu bine.

O conduse apoi pînă la poarta grădinii și reveni să se așeze, singur, în fața căminului.

Singur ! Ce frig era într-adevăr ! Și cît de trist era ! Se sfîrșise ! Ah ! Ce gînd îngrozitor ! Sfîrșise să mai spere, să mai aștepte, să mai viseze la ea cu acea înflăcărare a inimii care ne face să trăim o clipă pe acest pămînt mohorît ca niște focuri de bucurie aprinse în serile întunecoase. Rămas bun nopților de neliniște solitară, cînd, pînă aproape în zori, umbla prin cameră gîndindu-se la ea. Rămas bun dimineților cînd, deschizînd ochii, își spunea : „O voi vedea în curînd în mica noastră căsuță“.

Cît de mult o iubea ! cît de mult o iubea ! Cît de greu îi va fi și cîtă vreme va avea nevoie ca să se vindece de ea ! Plecase pentru că era frig ! O vedea, ca adineaori, privindu-l și vrăjindu-l, fermecîndu-l ca să-i sfîșie mai bine inima. Ah ! cît de bine i-o sfîșiase ! dintr-o parte în alta, cu o singură și ultimă lovitură. Mariolle simțea ruptura, o rană veche, pe care ea i-o provocase, o pansase apoi, pentru ca în cele din urmă să o facă de nevindecat, străpungînd-o cu indiferența-i mortală. Simțea chiar că din inima-i sfîșiată ceva se scurgea înlăuntrul lui, ceva care-i umplea corpul, urca pînă la gît și-l sufoca. Atunci, punîndu-și mîinile la ochi, ca pentru a-și ascunde față de sine însuși această slăbiciune, începu să plîngă. Ea plecase pentru că era frig ! El ar fi mers gol prin zăpadă ca s-o întîlnească oriunde. S-ar fi aruncat de pe acoperiș numai ca să-i cadă la picioare. Își aduse aminte de o întîmplare care se transformase în legendă : aceea a „Coastei celor doi iubiți“, care se vede mergînd în drumul spre Rouen. O tînără, supunîndu-se capriciului crud al tatălui, care îi interzise să se căsătorească cu iubitul ei dacă n-ar fi putut să-l ducă ea însăși pînă în vîrful muntelui abrupt, îl duse pînă acolo tîrîndu-se pe brînci și cînd ajunse în vîrf muri. Așadar, iubirea nu mai e decît o legendă, făcută pentru a fi cîntată în versuri sau povestită în romane înșelătoare.

Oare iubita lui nu-i spusese ea însăşi, într-una din primele lor întîlniri, o frază pe care el n-o uitase niciodată : „Bărbaţii de azi nu le iubesc pe femeile de-acum atît de mult încît să sufere cu-adevărat. Crede-mă, îi cunosc şi pe unii şi pe alţii ?“ Se înşelase în privinţa lui, dar nu în ceea ce o privea, căci mai spusese : „oricum te previn că nu sînt capabilă să mă-ndrăgostesc cu-adevărat de cineva, oricine-ar fi acela“.

Oricine ar fi ? Sigur ? De el nu. Era convins acum de asta. Dar de un altul ?

De el nu !... Nu putea să-l iubească ! De ce ? Senzaţia ratării, care-l obseda de multă vreme, se prăvăli asupra lui şi-l sufocă. Nu făcuse nimic, nu reuşise nimic, nu obţinuse nimic, nu cucerise nimic. Fusese tentat de arte, dar nu găsise nici curajul necesar să se dedice cu totul vreuneia dintre ele, nici încăpăţînarea perseverentă, necesară izbînzii. Nu-l bucurase nici un succes, nu cunoscuse nobleţea şi măreţia exaltării pentru frumos. Singurul său efort intens pentru a cuceri inima unei femei eşuase ca tot restul. Nu era în fond decît un ratat.

Plîngea în continuare, acoperindu-şi ochii cu mîinile. Lacrimile, alunecîndu-i pe faţă îi udau mustaţa şi-i sărau buzele.

Amărăciunea lor, gustată astfel, îi sporea nenorocirea şi disperarea.

Cînd îşi ridică privirile observă că se înnoptase. Nu-i mai rămînea timp decît să se întoarcă acasă şi să se îmbrace ca să cineze la ea.

VII

André Mariolle sosi primul la doamna Michèle de Burne. Se aşeză şi admiră din nou pereţii, obiectele, tapiseriile, bibelourile, mobilele, pe care le îndrăgise datorită ei, tot acest apartament care-i era familiar, unde o cunoscuse, o întîlnise şi o reîntîlnise atît de des, unde învăţase să iubească, unde descoperise înlăuntrul lui şi simţise crescînd zi cu zi această patimă, pînă în momentul zadarnicei victorii. Cu cîtă înflăcărare o aştepta se

uneori în acest cuib cochet, creat anume pentru ea, ambianță potrivită pentru această făptură încîntătoare.

Și cît de bine cunoștea mirosul acestui salon, al acestor stofe, o aromă dulce de stînjenei, aristocratică și simplă ! Aici tresărise așteptînd, înfiorat de speranțe, trăind toate emoțiile și, în sfîrșit, toate dezamăgirile. Strîngea brațele încăpătorului fotoliu în care se așezase atît de des atunci cînd discutase cu ea, privind-o cum vorbește, ca și cînd ar fi fost mîinile unui prieten pe care îl părăsești.

Ar fi vrut ca ea să nu vină, să nu vină nimeni și să rămînă acolo toată noaptea, visînd la dragostea lui, așa cum veghezi un mort. Apoi ar fi plecat, în zori, pentru mult timp, poate pentru totdeauna.

Ușa camerei se deschise. Doamna de Burne apăru și se îndreptă spre el cu mîna întinsă. El se stăpîni și nu lăsă să se ghicească nimic. Nu era o femeie, ci un buchet viu, un buchet de neimaginat.

O cingătoare de garoafe îi strîngea mijlocul, coborînd în jurul ei, ca o cascadă, pînă la pămînt. În jurul brațelor goale și al umerilor se încolăcea o ghirlandă de nu-mă-uita și lăcrămioare, în timp ce trei orhidee feerice păreau că-i țîșnesc din corsaj, dezmierdîndu-i cu petalele lor cărnoase, trandafirii și roșii, de flori supranaturale, sînul pal. Părul blond îi era presărat cu violete de smalț în care luceau diamante minuscule. Alte briliante, tremurînd în bolduri de aur, scînteiau ca apa pe garnitura parfumată a corsajului.

— O să mă doară capul, zise ea, dar atîta pagubă ! îmi vine bine.

Mirosea frumos, ca primăvara în grădini ; era mai proaspătă decît ghirlandele ei. André o privea înmărmurit și se gîndea că în clipa aceea ar fi fost tot atît de barbar s-o ia în brațe ca și cum ar fi călcat în picioare un strat de flori înmugurite. Trupurile acestor femei nu erau așadar decît un pretext pentru găteli, un obiect de împodobit ; nu mai erau făcute pentru dragoste. Ele semănau a flori, a păsări, a o mie de alte lucruri ; semănau însă și a femei. Mamele lor, din generațiile trecute, întrebuințau arta cochetăriei pentru a veni în ajutorul frumuseții,

dar căutau să placă, înainte de toate, prin ispita nemijlocită a trupurilor, prin puterea firească a grației lor, prin irezistibila atracție pe care silueta unei femei o exercită asupra inimii bărbaților. Astăzi totul era cochetărie ; artificiul devenise mijloc și scop în sine, căci se serveau de el mai degrabă pentru a irita privirea rivalelor și a le biciui gelozia, decît pentru a-i cuceri pe bărbați.

Cui îi era deci destinată această toaletă, lui, amantului, sau ca s-o umilească pe prințesa de Malten ?

Ușa se deschise și prințesa fu anunțată.

Doamna de Burne se avîntă spre ea, ferindu-și orhideele, o sărută cu buzele întredeschise, cu un aer tandru. A fost o sărutare plăcută, dorită, oferită și primită din toată inima.

Mariolle tresări neliniștit. Niciodată nu alergase spre el cu o grabă atît de plină de fericire, niciodată nu-l sărutase astfel și, revenind brusc rațional, își spuse cu furie : „Femeile astea nu mai sînt făcute pentru noi".

Își făcu apariția Massival, apoi, după el, domnul de Pradon, contele de Bernhaus, și, în sfîrșit Georges de Maltry, de o strălucitoare eleganță englezească.

Nu mai erau așteptați decît Lamarthe și Prédolé. Se vorbi despre sculptor și toți îi aduseră elogii.

„A reînviat grația, a regăsit tradiția Renașterii adăugîndu-i ceva în plus : sinceritatea modernă" ; după Georges de Maltry reușise să dezvăluie cu subtilitate grația omenească. Purtate din gură-n gură aceste fraze străbăteau de două luni toate saloanele.

În sfîrșit își făcu apariția și sculptorul. Toți rămăseseră surprinși. Era un bărbat voinic, de-o vîrstă nedefinită, cu umeri de țăran, un cap puternic cu trăsături bine marcate, cu un aer timid și stingherit. Își ținea brațele puțin depărtate de corp, cu un fel de stîngăcie ce se datora fără îndoială mîinilor enorme care se iveau din mîneci. Erau mari, greoaie, cu degete păroase și puternice, mîini de Hercule sau de măcelar ; păreau neîndemînatice, încete, rușinîndu-se că se află acolo fără putință să se ascundă. Chipu-i era însă luminat de ochi lim-

pezi, cenuşii şi pătrunzători, de o vioiciune extraordinară. Ei singuri păreau vii la acest om greoi. Priveau, scrutau, scotoceau, îşi azvîrleau pretutindeni licărirea lor pătrunzătoare, rapidă şi mobilă, și se simțea că această privire curioasă era însufleţită de o deosebită inteligenţă.

Doamna de Burne, puţin decepționată, îi arătă politicoasă un jilţ, unde artistul se așeză. Apoi rămase acolo, parcă încurcat că se găsea în această casă.

Lamarthe, ca un iscusit om de lume, vrînd să rupă gheața, se apropie de prietenul său.

— Dragul meu, îi spuse, vreau să-ţi arăt unde te afli. Ai văzut-o mai întîi pe divina noastră gazdă, priveşte acum la ceea ce o înconjoară.

Îi arătă pe şemineu un bust autentic de Houdon, apoi, pe un secretaire de Boule, două femei dansînd înlănţuite, de Clodion, și, în sfîrșit, pe o etajeră, patru statuete de Tanagra, alese printre cele mai perfecte.

Atunci chipul lui Prédolé se lumină deodată, ca și cînd și-ar fi regăsit copiii pierduți în deşert. Se sculă, se îndreptă spre cele patru mici figurine antice de pămînt şi cînd le strînse, cîte două deodată, în mîinile lui uriaşe, care păreau a fi făcute ca să ucidă vite, doamna de Burne se temu pentru ele. Dar, de îndată ce le atinse, s-ar fi zis că le mîngîia, căci le examina cu o ușurință şi o dibăcie surprinzătoare, învîrtindu-le între degetele sale groase, devenite dintr-o dată agile ca ale unui scamator. Văzîndu-l astfel, cum le contemplă și le pipăie, simțeai că acest om greoi avea în suflet și în mîini o gingășie unică, sublimă și delicată, pentru toate lucrurile mici și elegante.

— Sînt frumoase ? îl întrebă Lamarthe.

Sculptorul le lăudă, evidențiindu-le meritele și, în cîteva cuvinte, vorbi despre cele mai remarcabile exemplare pe care le cunoscuse, cu o voce cam stinsă, dar sigură, calmă, în slujba unei gîndiri clare ce cunoştea bine valoarea termenilor.

Condus de scriitor, el inspectă apoi celelalte bibelouri rare pe care doamna de Burne le adunase datorită sfaturilor prietenilor ei. El le preţuia cu uimire şi bucurie,

învîrtindu-le uşor pe toate părţile, ca pentru a realiza o apropiere plină de duioşie cu ele. Într-un ungher întunecos era ascunsă o statuetă de bronz, grea ca o ghiulea ; el o ridică cu o singură mînă, o aduse aproape de lampă, o admiră îndelung, apoi o puse la loc fără nici un efort vizibil.

Lamarthe exclamă :

— Băiatul ăsta vînjos e croit să lupte cu marmura şi piatra.

Toţi îl priveau cu simpatie.

Un servitor anunţă :

— Doamna e servită.

Stăpîna casei luă braţul sculptorului ca să treacă în sufragerie şi, în timp ce-l aşeza în dreapta ei, îl întrebă curtenitoare, ca şi cum l-ar fi chestionat pe moştenitorul unei familii nobile asupra originii exacte a numelui său.

— Arta dumneavoastră are, domnule, şi acest merit, nu-i aşa, de a fi cea mai veche dintre toate ?

El răspunse cu glasul său molcolm :

— Dumnezeule, doamnă ! păstorii biblici cîntau la fluier, muzica pare deci mai veche, deşi, după gustul nostru, adevărata muzică n-a apărut de foarte mult timp. Sculptura datează însă într-adevăr din cele mai vechi timpuri.

Ea continuă să-l interogheze :

— Vă place muzica ?

El răspunse cu o convingere gravă :

— Îmi plac toate artele.

Ea îl mai întrebă :

— Se ştie cine a născocit arta dumneavoastră ?

El se gîndi şi, cu un accent mîngîietor, ca şi cînd ar fi povestit o istorioară înduioşătoare, spuse :

— Potrivit tradiţiei greceşti a fost atenianul Dedal. Dar cea mai frumoasă legendă este aceea care atribuie această descoperire unui olar din Sicyone, numit Dibutades. Fiica lui, Kora, a desenat cu o săgeată umbra profilului logodnicului său ; tatăl ei umplu această siluetă cu lut şi o modelă. Şi astfel s-a născut arta pe care o profesez.

Lamarthe şopti : „Încîntător". Apoi, după o clipă de tăcere, reluă :

— Ah ! dacă ai vrea Prédolé !

Apoi, adresîndu-se doamnei de Burne :

— Nu vă închipuiţi doamnă cît de interesant este acest om cînd vorbeşte de un lucru care-i place, cum ştie să-l descrie, să-l prezinte, să-l facă îndrăgit.

Dar sculptorul nu părea dispus nici să pozeze, nici să peroreze. Îşi băgase unul din colţurile şervetului între cămaşă şi guler, ca să nu-şi păteze jiletca, şi îşi mînca supa cu reculegere, cu acel respect pe care îl au ţăranii pentru acest fel de mîncare.

Apoi bău un pahar de vin şi păru mai în largul lui. Din cînd în cînd încerca să se întoarcă, căci observa, reflectat într-o oglindă, un grup statuar de factură modernă, plasat în spatele său, pe şemineu. Nu-l ştia şi încerca să ghicească cine era autorul.

În sfîrşit, nemaiputîndu-se stăpîni, întrebă :

— E de Falguières, nu-i aşa ?

Doamna de Burne începu să rîdă.

— Da, e de Falguières. Cum aţi recunoscut asta prin oglindă ?

Sculptorul zîmbi la rîndul său.

— Ah ! doamnă, recunosc, nu are importanţă cum, dintr-o singură privire, sculptura celor care sînt şi pictori şi pictura celor care sînt şi sculptori. Operele lor nu seamănă deloc cu opera unuia care practică exclusiv una sau alta dintre aceste arte.

Lamarthe, vrînd să-l facă pe prietenul său să strălucească, ceru lămuriri şi Prédolé se învoi.

Cu vorba lui molcomă şi distinctă, el defini şi caracteriză pictura sculptorilor şi sculptura pictorilor într-un mod atît de clar, de original şi de nou, încît cei ce-l ascultau erau numai ochi şi urechi. Urcînd cu demonstraţia în timp prin istoria artei şi spicuind exemple din fiecare epocă, el ajunse pînă la primii maeştri italieni, deopotrivă pictori şi sculptori, Nicola şi Giovanni de Pisa, Donatello, Lorenzo Ghiberti. Înfăţişă părerile ciudate ale lui Diderot asupra acestei probleme şi cită în concluzie uşile Baptiseriului Sf. Ioan din Florenţa de Ghiberti,

basoreliefuri atît de vii şi dramatice, încît par mai curînd pînze picturi.

Cu mîinile sale greoaie, pe care le mişca prin faţa lui ca şi cînd ar fi fost pline de materie ce urma să fie modelată şi care deveniseră, în mişcarea lor, mlădioase şi uşoare, încît te uimeau, el reconstituia cu atîta convingere opera pe care o descria, încît cei ce-l ascultau îi urmăreau cu multă curiozitate degetele, care păreau să dea la iveală, deasupra paharelor şi farfuriilor, toate imaginile despre care vorbea.

Apoi, cum i se oferiseră feluri care-i plăceau, tăcu şi începu să mănînce.

Pînă la sfîrşitul cinei nu mai vorbi prea mult, de-abia urmărind conversaţia, care sărea de la un succes teatral la o bîrfă politică, de la un bal la o căsătorie, de la un articol din *Revue des Deux-Mondes,* la sezonul hipic care se deschisese de curînd. Mîncă mult şi bău zdravăn, fără să se sinchisească, cu mintea limpede, sănătoasă, greu de tulburat, abia incitată de vinul cel bun.

Cînd reveniră în salon, Lamarthe, care nu obţinuse de la sculptor tot ceea ce aşteptase de la el, îl trase lîngă o vitrină ca să-i arate un obiect de o valoare nepreţuită, o călimară de argint, piesă istorică, catalogată, cizelată de Benvenuto Cellini.

Un soi de beţie puse stăpînire pe sculptor. O contempla aşa cum contempli chipul iubitei şi, cuprins de înduioşare, formulă asupra operei lui Cellini idei gingaşe şi delicate, care se potriveau cu arta divinului cizelator. Simţind că este ascultat, se ambală şi, aşezat într-un fotoliu, ţinînd şi privind fără încetare bijuteria ce tocmai îi făcuse arătată, îşi expuse impresiile asupra tuturor minunilor de artă pe care le cunoştea, îşi dezvălui sensibilitatea şi lăsă să se întrevadă ciudata beţie pe care graţia formelor privite i-o strecura în suflet. Zece ani străbătuse lumea admirînd numai marmură, piatră, bronz şi lemn, sculptate de mîini geniale, sau chiar aur, argint, fildeş şi aramă, materiale amorfe, metamorfozate în capodopere de degetele iscusite ale artiştilor bijutieri.

Chiar el însuşi parcă sculpta vorbind, cu evidenţieri surprinzătoare şi delicioase reliefări de forme, obţinute prin precizia termenilor.

În picioare, în jurul lui, bărbaţii îl ascultau cu un interes extrem, pe cînd cele două femei, aşezate lîngă foc, păreau să se plictisească întrucîtva şi vorbeau din cînd în cînd, în şoaptă, surprinse că simple contururi de obiecte pot provoca atîta încîntare.

Cînd Prédolé tăcu, Lamarthe, înflăcărat şi vrăjit, îi strînse mîna şi cu o voce prietenoasă, încărcată de duioşia trăirii aceleiaşi pasiuni, spuse :

— Simt într-adevăr nevoia să te îmbrăţişez. Eşti singurul artist, singurul pasionat şi singurul mare om din ziua de azi, singurul care iubeşte cu-adevărat ceea ce face, găsindu-şi în asta fericirea, care nu e niciodată plictisit şi dezgustat. Profesezi arta nepieritoare în forma ei cea mai pură, cea mai naturală şi mai inaccesibilă. Dai la iveală frumosul prin curba unei linii şi nu-ţi pasă de altceva. Beau un pahar de coniac în sănătatea ta.

Apoi conversaţia redeveni generală, dar lîncedă, epuizată de ideile care se propagaseră prin atmosfera acestui salon mobilat cu obiecte preţioase.

Prédolé plecă devreme, explicînd că începe să lucreze în fiecare zi de la răsăritul soarelui.

După plecarea lui, Lamarthe, entuziasmat, o întrebă pe doamna de Burne :

— E bine, cum îl găseşti ?

Ea răspunse şovăind, cu o mină nemulţumită.

— Destul de interesant, dar pisălog.

Romancierul zîmbi şi se gîndi : „La naiba, nu ţi-a admirat toaleta şi eşti singurul bibelou dintre bibelourile tale pe care abia l-a privit". Apoi, după cîteva fraze amabile, se duse să se aşeze lîngă prinţesa de Malten, începînd să-i facă curte. Contele de Bernhaus se apropie de stăpîna casei şi, luînd un mic taburet, păru să-i cadă la picioare. Mariolle, Massival, Maltry şi domnul de Pradon continuară să vorbească de sculptor, care făcuse o puternică impresie asupra spiritului lor. Domnul de Maltry îl compara cu maeştrii din antichitate, a căror viaţă a fost înfrumuseţată şi iluminată de iubirea exclusivă

și devorantă a întruchipărilor frumuseții ; și filozofia despre asta în fraze ingenioase, adevărate și obositoare.

Massival, plictisit să asculte vorbindu-se despre o artă care nu era a lui, se apropie de doamna de Malten și se așeză lîngă Lamarthe, care îi cedă în curînd locul pentru a-i reîntîlni pe bărbați.

— Plecăm ? îl întrebă pe Mariolle.

— Da, cu multă plăcere.

Romancierului îi plăcea să vorbească noaptea, pe trotuare, conducînd pe cineva. Vocea lui întretăiată, stridentă, mușcătoare, părea că se agață și se cațără pe zidurile caselor. Se simțea elocvent și clarvăzător, spiritual și imprevizibil în aceste plimbări nocturne, în doi, în timpul cărora monologa mai mult decît discuta. Obținea, în aceste situații, succese ușoare, care îi produceau totuși satisfacții, și, în același timp, prin acest ușor exercițiu al plămînilor și al picioarelor, el își pregătea un somn bun.

Mariolle era la capătul puterilor. Toată nenorocirea, toată nefericirea sa, toată durerea, toată decepția lui de nevindecat îi fierbeau în inimă de cînd trecuse pragul acestei case.

Nu mai putea, nu mai voia nimic. Va pleca pentru totdeauna.

Cînd își luă rămas bun de la doamna de Burne, ea îi spuse la revedere cu un aer distrat.

Cei doi bărbați se treziră singuri pe stradă. Schimbîndu-se vîntul, frigul din timpul zilei încetase. Era cald și plăcut, așa cum e primăvara la două ore după lapoviță. Cerul vibra, plin de stele, ca și cînd în imensul spațiu un suflu de vară ar fi reînviat sclipirea aștrilor.

Trotuarele redeveniseră cenușii și uscate, în timp ce în mijlocul drumului băltoacele mai luceau încă în lumina becurilor cu gaz.

Lamarthe spuse :

— Ce fericit bărbat acest Prédolé ! Nu iubește decît un singur lucru — arta sa ; nu se gîndește decît la ea, nu trăiește decît pentru ea și asta îl mulțumește, îl consolează, îl mîngîie, îi oferă o existență fericită și îndestulată. Este un veritabil artist din vechea speță. Ah !

femeile, femeile noastre cu mofturi, dantele și prefăcătorii nu-l tulbură deloc. Ai văzut că nu le-a acordat nici o atenție celor două frumoase doamne, care erau totuși foarte seducătoare? El are însă nevoie de linia pură și nu de artificiu. Bineînțeles că divina noastră gazdă l-a considerat insuportabil și imbecil. Pentru ea un bust de Houdon, statuetele de Tanagra sau o călimară lucrată de Benvenuto nu sînt decît mici podoabe necesare cadrului natural și bogat al unei singure capodopere, care este EA : EA și rochia ei, căci rochia face parte din EA ; este nota nouă pe care o oferă în fiecare zi frumuseții ei. Cît de ușuratică și egoistă este o femeie!

Se opri și izbi trotuarul cu o lovitură de baston, atît de puternică, încît zgomotul răsună cîtăva vreme în stradă. Apoi continuă :

— Ele cunosc, înțeleg și gustă ceea ce le pune în valoare : toaleta și bijuteria care se schimbă după modă la fiecare zece ani ; dar ignoră valoarea rară și perenă care pretinde o întinsă și fină înțelegere artistică și un exercițiu dezinteresat, pur estetic al simțurilor. De altfel, nu au decît simțuri foarte rudimentare, de femele, puțin perfectibile, inaccesibile la tot ce nu se adresează direct egotismului feminin care absoarbe totul. Finețea lor este finețea sălbaticului, indianului, a luptei, a capcanei. Le este aproape imposibil să savureze bucuriile materiale, considerate inferioare, care pretind o educare fizică și o rafinare, așa cum e plăcerea gurmandului. Cînd ajung, în mod excepțional, să respecte mîncarea bună, rămîn totuși incapabile să înțeleagă marile vinuri care rămîn numai pentru gustul bărbaților.

Lovi din nou pavajul cu bastonul, lovitură ce sublinie acest ultim cuvînt și puse punct frazei sale.

Apoi reluă

— De altfel nu trebuie să le cerem prea mult. Dar această lipsă de gust și de înțelegere care le întunecă intelectul atunci cînd e vorba de lucruri elevate le orbește încă și mai mult atunci cînd e vorba de noi. Ca să le seduci nu este necesar să ai suflet, inimă, inteligență, calități și merite excepționale, ca altădată, cînd te îndrăgosteai de un bărbat pentru valoarea și curajul său.

Cele de astăzi sînt cabotine, cabotine ale iubirii, repetînd o piesă pe care o joacă din obișnuință și în care nu mai cred. Au nevoie de cabotini care să le dea replica și să-și debiteze, mințind, la fel ca ele, rolul. Înțeleg prin cabotini toți bufonii din lumea bună sau de pretutindeni.

Merseră cîtva timp în tăcere, unul lîngă altul. Mariolle îl ascultase cu atenție, repetînd în minte cuvintele lui, aprobîndu-l cu toată durerea sa. Știa, de altfel, că un fel de aventurier italian, venit pentru a lua cu asalt Parisul, prințul Epilati, gentilom al sălilor de scrimă, de care se vorbea peste tot și a cărui eleganță și vigoare suplă, exhibată sub maiouri colante de mătase neagră, era mult lăudată în lumea bună, acaparase în acel moment atenția și cochetăria micii baroane de Frémines.

Cum Lamarthe continua să tacă, Mariolle îi spuse :

— E greșeala noastră ; noi facem o alegere proastă, mai există și alte femei în afară de astea.

Romancierul îi răspunse :

— Singurele capabile încă de atașament sînt vînzătoarele din magazine cu micile burgheze sentimentale, sărace și care au făcut o căsătorie nefericită. Am ajutat cîteodată asemenea suflete chinuite. Ele debordează de afecțiune, dar de o afecțiune atît de vulgară, încît dacă ne îndrăgostim de ele pare o adevărată milostenie. Or, eu afirm că în tînăra noastră societate bogată în care femeile nu au nevoi și dorințe și nu vor nimic altceva decît să fie puțin curtate, fără să se expună vreunui pericol, în care bărbații și-au organizat plăcerile la fel ca și munca, afirm că a dispărut vechiul, încîntătorul și puternicul farmec natural care îi mîna odinioară pe femei și bărbați unul spre altul.

Mariolle șopti :

— E adevărat.

Dorința lui de a fugi crescu ; să fugă departe de acești oameni, de aceste fantoșe care, prin inactivitate mimau viața plină de pasiune, frumoasă și tandră de altădată, și nu gustau nimic din parfumul ei pierdut.

— Bună seara, spuse el, mă duc să mă culc.

Se întoarse acasă, se așeză la masă și scrise :

„Adio doamnă. Vă amintiţi prima mea scrisoare? Îmi luam de asemenea rămas bun, dar n-am plecat. Ce greşeală am făcut! Cînd veţi primi aceste rînduri voi fi părăsit Parisul. E nevoie să vă explic pentru ce o fac? Bărbaţi ca mine n-ar trebui să întîlnească vreodată femei ca dumneata. Dacă aş fi fost artist şi dacă aş fi putut să-mi exprim în aşa fel emoţiile încît să mă aline, mi-aţi fi înaripat poate talentul; dar nu sînt nimic decît un biet bărbat cuprins de dragoste pentru dumneavoastră şi, în acelaşi timp, de o îngrozitoare şi insuportabilă tristeţe. Cînd v-am întîlnit nu m-aş fi crezut în stare să simt şi sufăr în acest fel. Alta în locul dumneavoastră mi-ar fi umplut inima de o bucurie divină, insuflîndu-i viaţă. Dumneata n-ai putut decît s-o chinui. Fără voie, ştiu; nu vă reproşez nimic şi nu vă pretind nimic. Nu am nici măcar dreptul să vă scriu aceste rînduri. Iertaţi-mă. Sînteţi astfel făcută încît să nu puteţi simţi aşa cum simt eu, nu puteţi nici măcar să ghiciţi ce se petrece în mine atunci cînd vin la dumnevoastră, cînd vă vorbesc, cînd vă privesc. Da, consimţiţi; mă acceptaţi şi îmi oferiţi chiar o liniştitoare şi rezonabilă fericire pentru care ar trebui să vă mulţumesc în genunchi toată viaţa. Dar nu vreau asta! Ah! Cît de oribilă şi chinuitoare este dragostea pentru cel care cere neîncetat pomana unui cuvînt cald sau a unei mîngîieri emoţionante, şi care nu le primeşte niciodată! Inima mea este goală la fel ca pîntecele unui cerşetor care aleargă mult timp, cu mîna întinsă, în urma dumitale. I-aţi azvîrlit lucruri frumoase, dar nu pîine. Eu am nevoie de pîine, de iubire. Plec nenorocit şi sărac, lipsit de tandreţea dumneavoastră, din care cîteva firmituri m-ar fi salvat. Nu am nimic pe lume decît o simţire crudă, care mă înlănţuie şi pe care trebuie s-o ucid. Asta voi încerca să fac.

Adio, doamnă. Iertaţi-mă, mulţumesc, iertaţi-mă. În seara asta vă mai iubesc încă din tot sufletul. Adio.

André Mariolle“

PARTEA A TREIA

I

O dimineață strălucitoare umplea orașul de lumină. Mariolle urcă în trăsura care-l aștepta în fața porții. Nu avea decît un sac de călătorie și două cufere în coșul trăsurii. Chiar în acea noapte își pusese valetul să-i pregătească lenjeria și cele necesare pentru o absență îndelungată și pleca lăsînd o adresă provizorie — „Fontainebleu, post restant". Plecă absolut singur, fiindcă nu voia să vadă nici un chip care-i să-i aducă aminte de Paris și nici nu voia să audă vreun glas cunoscut în timp ce va medita la anumite lucruri.

Îi strigă birjarului :

— La Gara Lyon !

Trăsura se puse în mișcare. Își aminti în acest moment de cealaltă călătorie, pe care o făcuse în primăvara trecută, la Mont-Saint-Michel. Peste trei luni avea să se împlinească un an. Apoi, ca să uite, privi afară, în stradă.

Trăsura intrase acum pe bulevardul Champs-Elysées, scăldat într-o ploaie de soare primăvăratic. În această dimineață luminoasă, funzulițele verzi, eliberate deja din prizonieratul lor de primele zile calde ale săptămînilor din urmă și a căror creștere fusese abia încetinită de frigul ultimelor două zile, se desfăceau atît de repede încît păreau că emană o aromă de verde proaspăt și aburi de sevă ce ieșeau o dată cu eliberarea viitorilor lăstari. Era una din acele dimineți ale genezei în care se simte că peste o zi, în grădinile publice și de-a lungul bulevardelor, castanii rotunzi vor izbucni în floare, în între-

gul Paris, aşa precum se aprind candelabrele. Pămîntul se trezea la viaţă pentru o vară întreagă şi chiar străzile, cu trotuarele lor de asfalt, măcinate de rădăcini, erau străbătute de fiori înăbuşiţi.

Zgîlţîit de hurducăturile trăsurii Mariolle se gîndea: „În sfîrşit mă voi bucura de puţină linişte. Voi privi cum se iveşte primăvara în pădurea încă pustie".

Drumul i se păru lung. Era sleit de cele cîteva ore de insomnie în care se tînguise, ca şi cum şi-ar fi petrecut zece nopţi lîngă un muribund. Ajungînd la Fontainebleu, se duse la un notar ca să afle dacă nu cumva găsea vreo vilă mobilată la marginea pădurii. I se indicară mai multe. Vila a cărei fotografie îl atrăgea cel mai mult fusese părăsită de curînd de doi tineri, soţ şi soţie, care rămăseseră aproape toată iarna în satul Montigny-sur-Loing. Notarul, deşi un bărbat sobru, surîse. Mirosise probabil, aici, o poveste de dragoste. Îl întrebă:

— Sînteţi singur, domnule?

— Singur.

— N-aţi adus cu dumneavoastră nici măcar servitorii?

— Nu, nici măcar servitorii. I-am lăsat la Paris. Vreau să angajez oameni de prin partea locului. Am venit aici ca să lucrez într-o izolare aboslută.

— Oh, o veţi avea în această perioadă a anului.

Cîteva minute mai tîrziu, un landou deschis îl ducea pe Mariolle şi cuferele sale spre Montigny.

Pădurea se trezea. La rădăcina arborilor uriaşi, a căror vîrfuri se acopereau cu o uşoară umbră de frunziş, tufişurile deveniseră mai stufoase. Mestecenii timpurii, cu braţe de-argint, păreau să fie singurii înveşmîntaţi pentru vară, în timp ce stejarii falnici scoteau la lumină, doar la capătul rămurelelor, diafane pete verzi tremurătoare. Deschizîndu-şi mai repede mugurii ascuţiţi, fagii lăsau să le cadă ultimele frunze veştede din anul trecut.

De-a lungul drumului, iarba încă neumbrită de coroana de nepăturns a copacilor, era deasă, strălucitoare, smălţuită de seva cea nouă; şi această mireasmă de mlădiţe născînde, pe care o simţise încă pe bulevardul Champs-Elysées, îl învăluia acum, îl îneca într-o baie imensă

de viață vegetală germinînd sub primele raze de soare. Mariolle trase aer în piept, respirînd lung, ca un proaspăt eliberat din închisoare, și, cu senzația celui căruia abia i se desfăcuseră cătușele, își întinse brațele de o parte și de alta a landoului, lăsîndu-le să-i atîrne deasupra roților.

Era plăcut să-ți umpli plămînii cu acest aer tare, liber și curat ; dar cît timp i-ar fi trebuit să soarbă din el — mereu și mereu, vreme îndelungată — pînă la saturare, ca să sufere mai puțin și, în sfîrșit, respirînd acel suflu proaspăt, să simtă că alunecă și peste rana vie din inimă, calmînd-o !

Trecu prin Marlotte, unde birjarul îi arătă hanul Corot, deschis de curînd și lăudat pentru originalitatea lui. Merse apoi pe un drum mărginit în stînga de pădure, iar în dreapta de o cîmpie întinsă, străjită la orizont de coline, unde, pe alocuri, creșteau cîțiva arbori. Pătrunse apoi într-o uliță lungă de sat, o uliță de un alb orbitor, între două șiruri interminabile de case acoperite cu țigle. Ici și colo cîte un uriaș liliac înflorit apărea deasupra vreunui zid.

Ulița aceasta urma o văioagă îngustă ce cobora spre un mic rîu. Mariolle fu încîntat observîndu-l. Era un rîuleț iute, tumultuos și plin de vîrtejuri, care scălda pe unul din maluri chiar temelia caselor și zidurile grădinilor, iar pe celălalt, pășuni, unde arbori subțirateci își răsfirau frunzele gingașe de-abia deschise.

Mariolle găsi imediat locuința indicată și fu încîntat de ea. Era o casă veche, restaurată de un pictor, care petrecuse aici cinci ani, apoi, plictisindu-se, o închirie. Casa se afla chiar pe malul rîului, despărțită de cursul apei numai printr-o grădină plăcută ce se continua cu o terasă străjuită de tei. Rîul Loing care, printr-un stăvilar din apropiere, cădea de la o înălțime de unul sau două picioare, curgea, de-a lungul acestei terase făcînd vîrtejuri adînci. Printre ferestrele din față se putea observa, pe partea cealaltă, cîmpia.

„Aici mă voi vindeca", se gîndi Mariolle.

Totul fusese aranjat cu notarul în cazul în care i-ar fi plăcut casa. Birjarul duse răspunsul. Se ocupă apoi de

instalare, care se făcu repede, secretarul primarului recomandîndu-i două femei, una ca bucătăreasă, cealaltă pentru a face curățenie și a se îngriji de lenjerie.

La parter se afla un salon, o sufragerie, bucătăria și două odăițe mici, la primul etaj o cameră frumoasă și un fel de birou mare, pe care fostul proprietar, pictorul, îl transformase în atelier. Erau aranjate cu drag, așa cum faci atunci cînd îți place locul și casa în care stai.

Acum, puțin neaerisită și cu o înfățișare răvășită, avea aerul pustiu și părăsit al locuințelor al căror stăpîn e plecat.

Se simțea totuși că această căsuță fusese pînă nu demult locuită. O mireasmă dulceagă de verbină mai plutea încă în aer. Mariolle se gîndi : „Uite, verbină, un parfum simplu. Femeia care a stat aici înaintea mea nu pare să fi fost o sofisticată. Fericit bărbat!"

Se apropia seara ; ziua trecuse pe nesimțite cu toate aceste treburi. Se așeză lîngă o fereastră deschisă sorbind prospețimea umedă și plăcută a ierburilor și privind cum înserarea lăsa umbre lungi pe cîmpie.

Cele două servitoare vorbeau în timp ce pregăteau cina și vocile lor de țărănci urcau pe scară, pînă la el, într-un murmur confuz, în timp ce prin fereastră se auzea mugetul vacilor, lătratul cîinilor, strigătele celor ce-și aduceau animalele ori vorbeau cu vreun prieten aflat de partea cealaltă a rîului.

Totul era într-adevăr calm și odihnitor.

Pentru a mia oară, de dimineață pînă acum, Mariolle se întreba : „Oare ce-a gîndit cînd a primit scrisoarea mea ?... Ce va face ?..."

Apoi își spuse : „Ce face oare în această clipă ?"

Se uită la ceas : — șase și jumătate —. „S-a întors și primește vizite".

Revăzu salonul și pe tînăra femeie întreținîndu-se cu prințesa de Malten, cu doamna de Frémines, Massival și cu contele de Bernhaus.

Sufletu-i tresări brusc, sub imperiul unui soi de mînie. Ar fi vrut să fie acolo. Era ora cînd, aproape în fiecare zi, sosea la ea. Simți în el o durere fizică, nu un regret,

căci voința lui era de nestrămutat, ci un fel de suferință asemănătoare aceleia pe care o simte un bolnav căruia, la momentul obișnuit, i se refuză injecția cu morfină.

Nu mai vedea nici cîmpia, nici soarele dispărînd în spatele colinelor ce se profilau la orizont. Nu o vedea decît pe ea, înconjurată de prieteni, pe ea, pradă acelor griji mondene care i-o răpiseră: „Să nu mai gîndesc!" își spuse.

Se ridică, coborî în grădină, merse pînă la terasă. Răcoarea apei, învolburată din cauza stăvilarului, se ridica spre el ca o negură și această senzație de frig, înghețîndu-i inima, deja atît de tristă, îl făcu să se reîntoarcă. Tacîmul său era pus în sufragerie. Cină repede; apoi, neavînd nimic de făcut și simțind cum îi crește în trup și în suflet acea suferință pe care o resimțise mai înainte, se culcă și închise ochii ca să doarmă; dar, în zadar. O vedea în gînd, suferea și nu putea s-o uite deloc pe femeia aceea.

A cui iubită va fi acum? Fără îndoială a contelui Bernhaus!

Într-adevăr, el era bărbatul de care avea nevoie creatura aceea făcută pentru lux; bărbat cu prestanță, elegant, căutat. Și ea îl plăcea, căci pentru a-l cuceri își întrebuințase toate armele, deși era iubita altuia.

Obsedat de aceste gînduri mistuitoare, sufletul său amorțise; rătăcea în divagații somnolente, în care bărbatul acela și ea apăreau fără încetare. Adevăratul somn nu veni deloc și toată noaptea îi văzu umblînd în jurul lui, sfidîndu-l și enervîndu-l, dispărînd, pentru a-i permite, în sfîrșit, să adoarmă, dar reapărînd de îndată ce uitarea îl învăluia, trezindu-l printr-un spasm ascuțit, resimțit în inimă.

De îndată ce se iviră zorii se dădu jos din pat și plecă în pădure cu un baston în mînă, un baston gros, uitat în noua sa locuință de ultimul locatar.

Razele soarelui cădeau pieziș printre ramurile încă golașe ale stejarilor, pe pămîntul acoperit aici cu iarbă ce înverzise, colo cu un covor de frunze veștede, iar

puțin mai departe cu ierburi arse de iarnă ; fluturi pîlpîiau de-a lungul potecii asemenea unor mici flăcărui tremurătoare.

În dreapta drumului apăru un deal înalt, împădurit cu pini și plin de stînci albăstrii. Mariolle îl urcă încet și, ajuns în vîrf, se așeză pe un pietroi, căci de-abia își mai trăgea răsuflarea. Picioarele, slăbite nu-l mai țineau ; inima îi bătea ; întregul corp părea să-i fie zdrobit de o sfîrșeală de neînțeles.

Cunoștea această apăsare ; nu era rodul unei oboseli, ci emana de la EA, de la această iubire care îl apăsa ca o povară de nesuportat. Murmură : „Ce nenorocire ! De ce m-a încătușat astfel pe mine care n-am luat niciodată nimic de la viață decît exact atît cît trebuia ca să gust din ea fără să sufăr ?“

Surescitat, ațîtat de teama pe care o resimțea în fața acesui rău, probabil atît de greu de învins, își concentră atenția asupra lui însuși, își exploră sufletul, coborî în adîncul ființei sale intime, căutînd s-o cunoască mai bine, s-o înțeleagă mai bine, să-și dezvăluie sieși motivul acestei inexplicabile crize.

Își spunea : „N-am fost niciodată un înflăcărat. Nu sînt un exaltat, nu sînt un pătimaș ; acționez mai curînd din rațiune decît din instinct, din curiozitate mai mult decît din poftă, mai mult din fantezie decît din perseverență. Nu sînt de fapt decît un iubitor de plăceri, delicat, inteligent și pretențios. Mi-a plăcut ceea ce mi-a oferit viața, fără să mă atașez prea mult, cu acel simț al degustătorului care savurează, dar nu se îmbată niciodată, care înțelege prea mult pentru a ajunge să-și piardă capul. Discern totul rațional și-mi analizez de obicei atent înclinările, tocmai pentru a nu le urma orbește. Asta-i chiar marele meu cusur, singurul motiv al slăbiciunii mele. Și iată că această femeie mi s-a impus fără voia mea, cu toată teama ce-o resimțisem și în pofida tuturor lucrurilor pe care le aflasem despre ea, și mă domină ca și cum ar fi înmănunchiat una cîte una toate aspirațiile mele cele mai diferite. Asta e probabil ! Le-am risipit atîta timp pentru lucruri neînsuflețite, pentru natura care mă seduce și mă emoționează, pen-

tru muzica ce reprezintă un fel de mîngîiere ideală, pentru meditație care nu-i decît un fel de lăcomie rafinată a spiritului, pentru tot ceea ce este plăcut și frumos pe pămînt.

Apoi am întîlnit o făptură care a reunit toate dorințele mele, uneori șovăielnice și schimbătoare, și, întorcîndu-le spre ea, le-a transformat în iubire. Elegantă și frumoasă, am privit-o cu plăcere; fină, inteligentă și vicleană m-a făcut s-o îndrăgesc. M-am îndrăgostit de ea datorită unei tainice afinități pe care am presimțit-o în preajma ei, a unei secrete și irealizabile emanații a personațității ei care mi-a toropit simțurile, așa cum sînt amorțite unele flori.

Ea a înlocuit totul pentru mine, căci nu mai visez la nimic, nu am nevoie de nimic, nu mai am nici o dorință, nici o preocupare.

Cum aș fi vibrat altădată în această pădure care renaște! Astăzi n-o mai văd, n-o mai simt, de parcă nu m-aș afla aici; continui să fiu lîngă această femeie pe care nu vreau s-o mai iubesc.

Să trecem peste asta! Trebuie să fac în așa fel încît oboseala să-mi alunge gîndurile astea, astfel nu mă vindec!"

Mariolle se ridică și porni cu pași mari, coborînd dealul bolovănos. Dar obsesia îl strivea ca și cum ar fi cărat-o în spate.

Mergea iuțind pasul și, uneori, văzînd soarele ce se revărsa printre frunze sau simțind în trecere vreo mireasmă de rășină ce venea dinspre cîte un pîlc de brazi, părea că încearcă o scurtă senzație de eliberare, asemănătoare unei vagi mîngîieri.

Deodată se opri și își spuse: „Nu mă plimb, ci fug". Și fugea într-adevăr, unde vedea cu ochii, oriunde; fugea urmărit de acest zbucium provocat de iubirea sfîșiată.

Își reluă plimbarea cu pași mai liniștiți. Pădurea își schimba înfățișarea, devenea tot mai deasă și mai umbroasă, căci intra într-o zonă mai caldă, în minunatul ținut al fagilor. Aici nu mai rămăsese nici o urmă din iarnă. Se instalase o primăvară de neînchipuit, ce părea

că se născuse chiar în noaptea aceea, atît era de proaspătă și de fragedă.

Mariolle pătrunse în hățișul aflat la poala uriașilor arbori ce se făceau din ce în ce mai înalți și merse așa, drept înainte, multă vreme, o oră, două, croindu-și drum printre ramuri, prin frunzișul lucitor și uleios, mustind de sevă. Bolta imensă a ramurilor, ce acoperea tot cerul, se sprijinea pe coloanele trunchiurilor, cînd drepte, cînd aplecate, albicioase uneori, înnegrite alteori de mușchiul întunecat, crescut pe scoarță.

Se înălțau spre infinit, unul în spatele celuilalt, dominînd desișurile tinere și încîlcite de la poala lor și umbrindu-le cu un văl des, străbătut totuși uneori de cascade de raze. Ploaia de foc se strecura, curgea prin acest frunziș în dezordine, care nu mai avea aspectul unei păduri ci părea un abur de verdeață sclipitoare, luminat de raze aurii.

Mariolle se opri emoționat și nespus de surprins. Unde se afla ? Într-o pădure, sau căzuse pe fundul unei mări, a unei mări de frunze, plină de lumină, a unui ocean strălucitor cu reflexe de smarald.

Aici, cît mai departe de nenorocirea sa se simțea mai bine, mai apărat, mai calm și se întinse pe pămînt, pe covorul ruginiu de frunze veștede pe care arborii aceștia nu le lasă să cadă decît atunci cînd se îmbracă cu un nou veșmînt.

Bucurîndu-se de îmbrățișarea răcoroasă a pămîntului și de dulceața pură a aerului, fu năpădit curînd de o dorință, nedefinită la început, dar care prinse apoi contur, aceea de a nu fi singur în acest loc încîntător, și își spuse : „Ah ! dacă aș avea-o aici, cu mine !"

Brusc revăzu Mănăstirea de la Mont-Saint-Michel și, amintindu-și cît de diferită fusese ea acolo, față de cum era la Paris, stăpînită de acea tresărire de iubire ce încolțise sub adierea brizei, în fața nisipurilor aurii, el se gîndi că numai în acea zi ea îl iubise puțin, cîteva ore. Cu siguranță că pe țărmul unde se fugăreau valurile, în mănăstirea unde, șoptindu-i doar prenumele „André", ea părea că spune „sînt a ta", pe „Calea Nebunilor", unde el o purtase aproape pe sus, Michèle se simțise atrasă

de el, sentiment pe care nu-l mai încercă niciodată, imediat ce picioarele ei de femeie cochetă regăsiră caldarîmul Parisului.

Dar, aici, în mijlocul acestei băi de verdeață, a acestui flux de sevă proaspătă, inima ei n-ar fi fost pătrunsă din nou de emoția acea fugară și plăcută, întîlnită pe coasta normandă ?

Rămase întins pe spate, strivit în continuare de gîndurile lui, cu privirea pierdută în fîșia însorită din vîrful copacilor ; toropit de liniștea adîncă a pădurii închise ochii puțin cîte puțin. În cele din urmă adormi și cînd se trezi își dădu seama că era deja trecut de ora două după-amiază.

Sculîndu-se, se simți mai puțin trist, mai puțin bolnav și porni din nou. Ieși în sfîrșit din hățișul pădurii și ajunse la o răspîntie largă, unde șase drumuri, a căror existență părea incredibilă la o asemenea înălțime, se întîlneau ca razele unei cununi, pentru a se pierde în îndepărtările înfrunzite și diafane ale văzduhului de smarald.

Un stîlp indica numele acestui loc : „Buchetul Regelui". Era într-adevăr punctul nodal al regescului ținut al fagilor.

Trecu o trăsură goală și liberă. Mariolle se urcă și porunci să fie dus la Marlote, de unde urma să se întoarcă pe jos pînă la Montigny, după ce va mînca la han, căci îi era foame.

Își aminti că văzuse în ajun acest local, ce tocmai fusese deschis : hanul Corot, o cîrciumă de mahala, boemă, decorată în stil medieval, după modelul cabaretului „Chat Noir" din Paris. Poposi aici și prin ușa deschisă pătrunse într-o încăpere vastă, unde mese în stil vechi și scaune incomode, fără spătar, păreau că așteaptă consumatorii din alt secol.

În capătul celălalt al sălii, o femeie, fără îndoială o tînără servitoare, cocoțată în vîrful unei scărițe duble, agăța blide vechi în niște cuie bătute prea sus ca ea să le poată ajunge. Ridicîndu-se cînd pe vîrful ambelor picioare, cînd doar pe unul, ea se întindea sprijinindu-se cu o mînă de perete, ținînd cu cealaltă farfuria, cu mișcări suple și plăcute, căci avea o talie subțirică, iar curba

ce urma linia trupului, de la încheietura mîinii pînă la gleznă, se schimba, fermecătoare, la fiecare mişcare. Stînd cu spatele, ea nu-l auzise intrînd pe Mariolle, care se opri s-o privească. Amintindu-şi de Prédolé îşi spuse : „Ia te uită cît de drăguță şi ce mlădioasă e fetişcana asta !"

Tuşi. Luată prin surprindere, fata era gata să se prăbuşească, dar de îndată ce-şi regăsi echilibrul sări de pe scară cu uşurința unei dansatoare pe sîrmă, apoi se îndreptă surîzătoare spre el şi-l întrebă :

— Ce doreşte domnul ?

— Să prînzesc, domnişoară.

Ea îndrăzni să-i răspundă :

— Poate mai degrabă să cinați, căci e ora trei şi jumătate.

— Să cinez, dacă aşa doreşti. M-am rătăcit prin pădure.

Atunci ea îi înşiră felurile de mîncare pe care le aveau la dispoziția călătorilor. El alese meniul şi se aşeză.

Fata se duse să dea comanda, apoi reveni să aşeze masa.

Mariolle o urmărea cu privirea, găsind-o drăguță, vioaie şi curată. Îmbrăcată ca pentru lucru, cu poalele fustei ridicate, cu mînecile suflecate, cu gîtul gol, avea o înfățişare zglobie şi plăcută la vedere ; corsetul îi strîngea bine talia, de care părea să fie foarte mîndră.

Chipu-i înroşit, rumenit de aerul tare, părea puțin prea bucălat, chiar gras, dar de prospețimea unui boboc de floare, cu ochi cafenii, frumoşi şi strălucitori, în care parcă se reflecta totul, o gură mare, cu dinți frumoşi, părul castaniu, a cărui bogăție mărturisea energia plină de vioiciune a acestui trup tînăr şi viguros.

Ea aduse ridichi şi unt şi el începu să mănînce, renunțînd s-o mai privească. Vrînd să se ameţească, ceru o sticlă de şampanie şi o bău în întregime, apoi două pahare cu kummel după cafea, şi, cum era cu stomacul încă gol, căci nu mîncase înainte de plecare decît puțină carne rece şi pîine, se simți greoi, toropit, alinat de o puternică ameţeală, pe care o socoti drept uitare. Gîndurile, întristarea, spaimele sale păreau de-acum, topite, îne-

cate în vinul limpede, care într-un timp atît de scurt făcuse din inima lui chinuită o inimă aproape nesimțitoare.

Se întoarse la Montigny cu pași înceți, intră în casă și foarte obosit, somnoros, se culcă îndată ce se lăsă seara, adormind pe loc.

Se trezi însă în toiul nopții. Se simțea rău și era frămîntat de parcă un coșmar alungat pentru cîteva ore ar fi reapărut pe furiș pentru a-i întrerupe somnul. Ea se afla din nou lîngă el, ea, doamna de Burne, revenise, îi dădea tîrcoale, mereu însoțită de domnul de Bernhaus. „Uite, își spuse el, sînt gelos și acum. Oare pentru ce?"

Pentru ce era gelos? Își dădu repede seama. Cu toate temerile și spaimele sale, atîta vreme cît fusese iubitul ei o simțise că-i este credincioasă, fără prea multă înflăcărare, fără tandrețe, dar cu o hotărîre sinceră. Or, el sfărmase totul; îi dăruise libertatea: totul se sfîrșise. Va rămîne ea acum fără să aibă nici o legătură? Da, fără îndoială, cîtva timp... Apoi?... Chiar această fidelitate pe care i-o păstrase pînă acum, fără ca el poată avea vreo îndoială, nu izvora oare din acel presentiment nedeslușit că dacă l-ar fi părăsit pe el, Mariolle, ar fi trebuit ca într-o zi sau alta, după un timp mai mult sau mai puțin îndelungat, să-l înlocuiască, nu datorită unei pasiuni ci obosită de singurătate, tot așa cum l-ar fi îndepărtat plictisită fiind de dragostea lui? Nu există oare amanți pe care îi păstrezi mereu, cu resemnare, de frica următorului? Și apoi schimbarea nu i s-ar fi părut potrivită unei femei ca ea, prea inteligentă ca să se supună prejudecăților, dar înzestrată cu o delicată pudoare morală care o punea la adăpost de dezonoare. Avînd o filozofie mondenă și nu o ipocrizie de burgheză, nu-i era frică de o legătură secretă, în timp ce firea ei rece s-ar fi cutremurat dezgustată la gîndul de a avea un șir întreg de amanți.

El îi dăruise libertatea... și acum? Acum, desigur, își va găsi un altul! Și ăsta va fi contele de Bernhaus. Era sigur de acest lucru și acum suferea cumplit din cauza asta.

De ce se despărţise de ea? O părăsise credincioasă, prietenoasă şi fermecătoare! De ce? Pentru că el era o brută senzuală care nu înţelegea dragostea fără pasiune trupească? Oare asta era? Da... dar mai era ceva! Era, înainte de toate, teama de suferinţă. Fugise din faţa durerii de a nu fi iubit aşa cum iubea el, din faţa crudei nepotriviri care se născuse între ei, din faţa sărutărilor inegale în tandreţe, din faţa răului de nevindecat de care inima lui fusese cumplit lovită şi de care nu se va putea lovi vreodată. I-a fost frică să nu sufere prea mult, să nu îndure ani în şir zbuciumul pe care îl intuise cîteva luni şi pe care îl îndurase cîteva săptămîni. Slab ca întotdeauna, dăduse înapoi în faţa acestei dureri, aşa după cum toată viaţa încercase să evite eforturile prea mari.

Era aici incapabil să ducă un lucru pînă la capăt, să se dăruie pasiunii, aşa cum s-ar fi dăruit ştiinţei sau artei, căci este imposibil să iubeşti cu pasiune fără să nu suferi mult.

Frămîntă pînă în zori aceleaşi idei care îl muşcau asemenea unor cîini; apoi se sculă şi coborî pe malul rîului.

Un pescar aruncase prostovolul aproape de micul stăvilar. Apa se rotea în lumină şi cînd omul îşi scoase plasa rotundă şi mare, întinzînd-o pe botul ascuţit al bărcii, peştişori mici se zbăteau în ochiurile ei ca argintul viu.

Mariolle se calmă în atmosfera călduţă a dimineţii, în aburul căderii de apă în care fluturau fugare curcubee şi i se păru că vîltoarea curentului ce curgea la picioarele sale, continuu şi rapid, ducea cu ea puţin din amarul lui.

Îşi spuse: „Într-adevăr e bine ce-am făcut; aş fi fost prea nefericit!"

Se reîntoarse în casă să ia un hamac, pe care îl observase în hol. Îl agăţă între doi tei şi, întinzîndu-se în el, încercă să nu se gîndească la nimic, privind cum alunecă apa.

Aşa îl găsi amiaza, într-o stare de toropeală plăcută, de beatitudine a trupului, care i se răspîndise pînă în suflet, şi întîrzie cît putu mai mult la masă pentru a

încetini scurgerea zilei. Era însă agasat de așteptarea poștei. Telegrafiase la Paris și scrisese la Fontainebleu să i se retrimită scrisorile. Nu primea însă nimic și senzația de părăsire începea să-l apese. Pentru ce ? Nu putea să spere că în mica geantă neagră ce atîrna pe coapsa poștașului se va găsi pentru el ceva plăcut, consolator, liniștitor ; nimic decît invitații inutile și anunțuri banale. Atunci de ce aștepta aceste hîrtii necunoscute, de parcă în ele s-ar fi aflat mîntuirea inimii sale ?

Nu ascundea oare în adîncul sufletului trufașa speranță că ea îi va scrie ?

O întrebă pe una din bătrînele servitoare :

— La ce oră sosește poșta ?

— La prînz, domnule.

Era chiar timpul. Începu să asculte zgomotele de afară cu o neliniște crescîndă. O bătaie în ușa de la intrare îl făcu să se ridice în picioare. Factorul nu adusese decît ziarele și trei scrisori fără nici o importanță. Mariolle citi și reciti presa, apoi se plictisi și ieși.

Ce să facă ? Se înapoie la hamac și se întinse din nou. După o jumătate de oră fu însă cuprins de o nevoie imperioasă de a schimba locul. Pădurea ? Da, pădurea era încîntătoare, dar singurătatea părea acolo și mai adîncă decît acasă, în sat, unde mai străbătea cîte un zvon de viață. Și această singurătate plină de tăcere a arborilor și a frunzelor îl umplea de melancolie și de păreri de rău, îl sufoca în nimicnicia sa.

Refăcu în gînd lunga plimbare din ajun și, cînd în fața ochilor îi apăru mica servitoare sprintenă de la hanul Corot, își spuse : „Uite, voi merge pînă acolo și voi cina !“ Această idee îl bine dispuse : găsise o ocupație, un mijloc de a-și petrece cîteva ore și porni de îndată la drum.

Lunga uliță a satului continua drept înainte, de-a lungul văioagei, între cele două rînduri de case albe, joase, acoperite cu țigle, unele aliniate la drum, altele aflate în fundul unei mici curți în care înflorea cîte un liliac, unde găinile se fugăreau în jurul bălegarului proaspăt, unde scări cu pălimar de lemn suiau spre înalt, spre ușile deschise în zid. În fața caselor țăranii își ve-

deau de treburile lor domestice. O bătrînă cocoșată, cu părul de un alb-gălbui, în ciuda vîrstei, căci cei de la țară nu au aproape niciodată părul cu adevărat alb, trecu pe lîngă el îmbrăcată într-o cămeșoaie sfîșiată, cu picioarele slabe și noduroase ce apăreau de sub un soi de fustă de lînă care evidenția proeminența șoldurilor. Privea înaintea ei cu ochi goi, cu ochi ce nu văzuseră vreodată decît cele cîteva simple obiecte necesare umilei ei existențe.

O alta, mai tînără, întindea rufe în fața porții, iar mișcarea brațelor îi ridica poalele fustei, lăsînd să i se vadă gleznele groase în ciorapi albaștri, gamba descărnată, în timp ce mijlocul și bustul, plat și larg ca un piept de bărbat, dezvăluia un corp diform, ce trebuia să fi fost monstruos la vedere.

Mariolle se gîndi : „Femei ! Astea sînt femei ! Iată cum arată niște femei !" În fața ochilor i se contură silueta doamnei de Burne. O revăzu plină de rafinament în eleganța și frumusețea ei, giuvaer de carne omenească, cochetă, împodobită pentru a fi privită de bărbați. Și el tresări, înspăimîntat de o ireparabilă pierdere.

Porni atunci mai repede, pentru a-și elibera inima și mintea.

Cînd intră în hanul din Marlotte micuța servitoare îl recunoscu imediat și i se adresă aproape cu familiaritate :

— Bună ziua, domnule.

— Bună ziua, domnișoară.

— Doriți să beți ceva ?

— Da, pentru început ; apoi voi cina aici.

Dezbătură mai întîi ce să bea, apoi ce să mănînce. O consulta ca s-o determine să vorbească, căci fata se exprima frumos, cu un pronunțat accent parizian și cu o grație a vorbirii tot atît de naturală ca și dezinvoltura cu care se mișca.

Ascultînd-o, Mariolle se gîndea : „Fetișcana asta e foarte plăcută ; s-ar părea că are în ea sămînță de femeiușcă".

O întrebă :

— Ești pariziancă ?

— Da, domnule.
— Ești de multă vreme aici ?
— De cincisprezece zile, domnule.
— Îți place ?
— Pînă acum nu, dar e încă prea devreme ca să-mi dau seama, și apoi eram obosită de atmosfera Parisului și aerul de la țară m-a restabilit. Din cauza asta, mai ales, m-am hotărît să vin aici. Vă aduc un vermuth, domnule ?
— Da, domnișoară, și spune-i șefului sau bucătăresei să se îngrijească de cina mea.
— N-aveți nici o grijă, domnule.
Ieși, lăsîndu-l singur.
Mariolle intră în grădina hanului și se instală sub un umbrar, unde i se servi vermuth-ul. Rămase pînă spre seară, ascultînd cum fluiera o mierlă în colivia ei și privind-o pe micuța servitoare care cocheta și făcea grații, înțelegînd că domnul o găsea pe gustul lui.
Plecă la fel ca în ajun, după ce băuse o sticlă de șampanie, dar cum întunericul de pe drum și răcoarea nopții îi risipi curînd ușoara amețeală, o tristețe de neînvins îi învălui din nou sufletul. Se gîndea : „Ce să fac ? Să rămîn aici ? Voi fi condamnat oare multă vreme să duc viața asta dezolantă ?" Adormi foarte tîrziu.
În ziua următoare se legănă din nou în hamac. Văzîndu-l mereu pe omul care arunca prostovolul, dori să înceapă și el să pescuiască. Un băcan care vindea undițe îl iniție în privința acestui sport liniștit, și se oferi chiar să-i îndrume primele încercări. Acceptîndu-i propunerea, Mariolle reuși să prindă, de la ora nouă dimineața și pînă la prînz, cu mari eforturi și cu o atenție mereu încordată, trei peștișori.
După ce mîncă se îndreptă din nou spre Marlotte, ca să-și omoare timpul.
Văzîndu-l, mica servitoare de la han începu să rîdă.
El surîse, de asemenea, amuzat de această recunoaștere și încercă să înfiripe cu ea o conversație.
Ea răspunse, mai familiară decît în ajun. Se numea Elisabeth Ledru. Mama ei, care făcea croitorie la domiciliu murise anul trecut ; tatăl, funcționar contabil,

mereu beat și fără post, trăind din munca soției și a fiicei, dispăru, căci fetița, rămasă singură să coasă toată ziulica în mansardă, nu putea să facă față cerințelor a două persoane. Plictisită, la rîndul ei, de truda singuratică, ea se angajă servitoare într-o cîrciumă, unde rămăsese aproape un an, dar cum se simțea obosită, acceptă propunerea patronului de la hanul Corot din Marlotte, pe care îl servise și care o angajă pentru vară, împreună cu alte două tinere, ce urmau să sosească puțin mai tîrziu. Patronul știa, cu siguranță, să-și atragă clientela.

Povestioara îi plăcu lui Mariolle, care o determină pe fetișcană, descosînd-o cu pricepere și tratînd-o ca pe-o domnișoară, să-i spună o mulțime de amănunte bizare despre acest mohorît și mizer cămin ruinat de un bețiv. Ea, ființă pierdută, umblînd din loc în loc, fără să fie legată de nimic, veselă totuși, fiindcă era tînără, simțind interesul real al acestui necunoscut și atenția lui vie, i se destăinui încrezătoare, cu întreaga exuberanță a sufletului ei, pe care nu mai putea deloc s-o stăvilească, la fel cum nu-și putea stăpîni sprinteneala mișcărilor.

Cînd termină de povestit, el o întrebă :

— Și... vei fi servitoare toată viața ?

— Nu știu, domnule. Pot oare să ghicesc ce mi se va întîmpla mîine ?

— Trebuie totuși să te gîndești la viitor !

Ea luă un aer mediativ, care îi dispăru apoi repede de pe față, și răspunse :

— Voi lua ceea ce mi se va oferi. Atîta pagubă !

Se despărțiră buni prieteni.

Mariolle reveni cîteva zile mai tîrziu, apoi încă o dată, apoi tot mai des, încercînd o vagă atracție pentru conversația naivă a acestei fetișcane părăsite, a cărei vorbărie îl distrăgea puțin de la durerea sa.

Dar seara, cînd se întorcea pe jos la Montigny, era cuprins de îngrozitoare crize de disperare gîndindu-se la doamna de Burne. La ivirea zorilor inima i se mai înveselea puțin. O dată cu căderea nopții reapăreau regretele sfîșietoare și o gelozie feroce. Nu avea nici o veste. Nu scrisese nimănui și nu primise nici o scrisoare. Era

rupt de toate. Aşa că, de unul singur, pe drumul întunecos, îşi imagina cum progresează viitoarea legătură, pe care o prevăzuse, între fosta lui iubită şi contele de Bernhaus. Gîndul, obsedant, îl sfredelea tot mai adînc, cu fiecare zi. Acela, se gîndea, va fi pentru ea exact omul de care are nevoie : un amant distins, asiduu, fără pretenţii, satisfăcut şi flatat de a fi preferatul acestei femei cochete, plăcute şi fine.

Îl compara cu sine însuşi. Celălalt, desigur, n-ar fi avut furiile lui, acele nerăbdări obositoare, acea nevoie încrîncenată de reciprocă tandreţe ce distrusese armonia legăturii lor.

Om de lume, prudent şi discret, el se va mulţumi cu puţin, căci nu părea deloc să aparţină acelei categorii de oameni înflăcăraţi de pasiune.

Într-o zi cînd André Mariolle sosi la Marlotte, observă, sub celălalt umbrar al hanului Corot, doi tineri bărboşi, cu băşti, care fumau pipă.

Patronul, un om solid, cu o figură zîmbitoare, veni de îndată să-l salute, căci încerca pentru acest fidel client la cină o simpatie interesată, şi-i spuse :

— De ieri am doi clienţi noi, doi pictori.

— Domnii aceia de colo ?

— Da, sînt deja cunoscuţi. Cel mai scund a primit anul trecut a doua medalie.

Şi, după ce povesti tot ceea ce ştia despre cei doi artişti în devenire, întrebă :

— Ce serviţi astăzi, domnule Mariolle ?

— Trimite-mi un vermuth ca de obicei.

Patronul se îndepărtă.

Elisabeth apăru purtînd tava, paharul, carafa şi sticla. Pe dată unul dintre pictori strigă :

— Ei bine, mititico, mai eşti supărată ?

Ea nu răspunse şi, cînd se apropie de Mariolle, acesta observă că avea ochii înroşiţi.

— Ai plîns ? o întrebă.

Ea răspunse simplu.

— Da, puţin.

— Ce s-a întîmplat ?

— Cei doi domni de-acolo s-au purtat urît cu mine.
— Ce-au făcut ?
— M-au tratat ca pe-un lucru de nimic.
— Te-ai plîns patronului ?
Fata ridică mîhnită din umeri.
— Oh ! domnule..., patronul... patronul... știu acum cîte parale face patronul !...
Emoționat și iritat puțin, Mariolle îi ceru :
— Povestește-mi totul.
Ea îi relată tentativele directe și grosolane ale celor doi pictorași sosiți în ajun. Apoi începu din nou să plîngă, întrebîndu-se ce va face, pierdută în acest ținut, fără protecție, fără sprijin, fără bani, fără resurse.
Brusc, Mariolle îi propuse :
— Vrei să intri în serviciul meu ? La mine vei fi bine tratată și cînd mă voi întoarce la Paris vei fi liberă să faci ceea ce vei crede de cuviință.
Ea îl privi drept în ochi, cu o privire întrebătoare. Răspunse apoi dintr-o răsuflare :
— Vreau, domnule.
— Cît cîștigi aici ?
— 60 de franci pe lună.
Și adăugă, cuprinsă de panică :
— Am și partea mea de cîștig în plus. Cu totul cam 70.
— Îți voi da 100.
Surprinsă, ea repetă :
— 100 de franci pe lună ?
— Da, îți convine ?
— Bineînțeles că îmi convine !
— Va trebui să mă servești, să ai grijă de lucrurile mele, de rufărie și de haine și să-mi deretici camera.
— Am înțeles, domnule.
— Cînd vei veni ?
— Mîine dacă doriți. După cele petrecute aici mă voi duce la primar și voi pleca cu orice preț.
Mariolle scoase doi ludovici din buzunar și, dăruindu-i, îi spuse :
— Iată un acont pentru tine.

Bucuria lumină chipul fetei care răspunse pe un ton ferm :

— Domnule, mîine, înainte de prînz, voi fi la dumneavoastră.

II

În ziua următoare Elisabeth sosi la Montigny urmată de un țăran care-i căra cufărul într-o roabă. Mariolle se descotorosise de una dintre bătrînele servitoare, răsplătind-o generos, astfel că noua venită intră în stăpînirea unei mici cămăruțe aflată la etajul doi, alături de cea a bucătăresei.

Cînd se prezentă în fața stăpînului, îi păru întrucîtva diferită față de cum era la Marlotte ; datorită servitoarea domnului, căruia îi fusese aproape o modestă prietenă sub umbrarul hanului, era acum mai puțin vorbăreață, mai umilă.

În cîteva cuvinte el îi preciză ceea ce avea de făcut.

Ea îl asculta cu atenție, se instală și își luă slujba în primire.

O săptămînă se scurse fără să aducă vreo schimbare deosebită în sufletul lui Mariolle.

El observă doar că nemaiexistînd pretextul plimbărilor la Marlotte, ieșea mai puțin din casă, care i se părea acum mai puțin lugubră decît în primele zile. Cumplita arșiță a durerii sale se calmase ușor, dar în locul acestei arsuri se năștea în el o tristețe pe care n-o putea învinge, o melancolie adîncă, asemănătoare bolilor cronice și lente, care te duc cîteodată la moarte.

Toate îndeletnicirile dinainte, întreaga curiozitate a spiritului său, interesul pe care îl avusese pînă acum pentru lucrurile care-l preocupau sau îl amuzau, toate muriseră în el, înlocuite de un dezgust și de o apatie de neînvins, datorită cărora nu avea nici măcar puterea să se ridice și să facă cîțiva pași. Nu mai părăsea deloc casa, tîrîndu-se doar din salon în hamac și din hamac în salon. Singurele distracții erau pentru el să privească rîul Loing curgînd și pescarul aruncîndu-și prostovolul.

După primele zile de expectativă și de rezervă, Elisabeth prinse puțin curaj și, remarcînd, cu flerul ei de femeie, tristețea constantă a stăpînului său, îl întreba uneori, cînd cealaltă servitoare nu se afla de față.

— Domnul se plictisește foarte tare ?

El îi răspundea resemnat :

— Da, destul.

— Domnul ar trebui să se plimbe.

— Asta nu m-ar înveseli mai mult.

Avea pentru el atenții discrete pline de devotament. În fiecare dimineață, intrînd în salon, Mariolle îl găsea plin de flori și parfumat ca o seră. Elisabeth profita desigur de plimbările micilor ștrengari care aduceau din pădure ciuboțica-cucului, viorele, drobițe galbene, ca și de micile micile grădinițe din sat, unde țărăncile stropeau seara cele cîteva plante. În starea sa de nepăsare, de disperare și de apatie, accepta înduioșat această recunoștință plină de ingeniozitate și grija pe care o ghicea în ea de a-i fi mereu pe plac în cele mai mici amănunte.

I se părea, de asemenea, că se făcea tot mai drăguță, mai îngrijită, că obrazu-i căpătase o anumită paloare, că devenise parcă mai rafinată. Într-o zi, pe cînd îi servea ceaiul, observă că nu mai are mîini de servitoare, ci de doamnă, cu unghiile frumos tăiate și foarte curate. Altădată observă că poartă pantofi aproape eleganți. Apoi, într-o după-masă, după ce urcase în cameră, coborî din nou îmbrăcată într-o fermecătoare rochie gri, simplă și de un gust perfect. Văzînd-o apărînd astfel, el exclamă :

— Ia te uită cît de cochetă devii, Elisabeth !

Ea se-nroși pînă în albul ochilor și bîlbîi :

— Eu..., nu, domnule. Mă îmbrac puțin mai bine pentru că am ceva mai mulți bani.

— De unde ți-ai cumpărat rochia asta ?

— Mi-am făcut-o singură, domnule.

— Ai făcut-o tu ? Cînd ? te-am văzut tot timpul robotind prin casă.

— Seara, domnule.

— De unde ai cumpărat stofa ? Cine ți-a croit-o ?

Ea relată că vînzătorul de mărunțișuri din Montigny îi adusese eșantioane de la Fontainebleu. Alesese, apoi

plătise marfa cu cei doi ludovici pe care Mariolle îi dăduse ca acont. Cît despre croit şi model, astea n-o puneau deloc în încurcătură, căci lucrase timp de patru ani, alături de maică-sa, pentru un magazin de confecţii.

El nu se putu abţine să nu-i spună :

— Îţi stă foarte bine, eşti foarte drăguţă.

Şi se înroşi din nou, pînă la rădăcina părului.

După ce Elisabeth plecă, Mariolle se întrebă : „Oare nu cumva s-a îndrăgostit de mine ?“ Reflectă asupra acestui lucru, ezită, se îndoi şi sfîrşi prin a se convinge că, la urma urmelor, era posibil. Fusese bun cu ea, o compătimise, o ajutase, se purtase aproape prietenos. Ce era oare de mirare atunci ca această fetişcană să se îndrăgostească de stăpînul ei, după ce el făcuse atîtea pentru ea ? De altfel, ideea nu-i displăcea. Micuţa arăta bine într-adevăr, nemaiavînd nimic din aparenţa unei servitoare. Vanitatea lui de bărbat, atît de ofensată, de rănită, de îndurerată şi atît de strivită de o altă femeie, era acum măgulită, alinată, consolată. Era o compensaţie, pentru că atunci cînd cineva e iubit, de ori unde ar veni această iubire, înseamnă că el a fost capabil s-o inspire. Egoismul său inconştient era astfel satisfăcut. Va avea astfel o preocupare şi, poate, faptul de a vedea această inimioară aprinzîndu-se şi bătînd pentru el, îi va face bine. Nici nu-i trecea prin minte să îndepărteze această copilă, s-o ferească de pericolul de pe urma căruia el însuşi suferea atît de cumplit, să-i fie milă de ea, cu atît mai mult cu cît nimănui nu-i fusese milă de el, căci nici un sentiment de milă nu se amestecă vreodată cu izbînzile în iubire.

Continua s-o observe şi îşi dădu seama că nu se înşelase deloc. În fiecare zi, cel mai mic amănunt îi dezvăluia încă o dată acest lucru. Într-o dimineaţă, cînd ea îl atinse în treacăt în timp ce-l servea la masă, simţi un miros de parfum venind dinspre veşmintele ei, un parfum simplu, procurat desigur de la vînzătorul de mărunţişuri sau de la farmacist. Atunci îi făcu cadou o sticlă de apă de toaletă de Cypre, pe care de multă vreme o folosea după spălat şi din care ducea întotdeauna cu el o mică provizie. Îi oferi, de asemenea, săpunuri fine,

apă pentru clătitul gurii, pudră. Ajuta subtil la această transformare, cu fiecare zi mai evidentă, mai completă, urmărind-o cu priviri curioase și, în același timp, pline de încîntare.

Continuînd să rămînă pentru el servitoarea credincioasă și discretă, Elisabeth se transforma într-o femeie plină de duioșie, îndrăgostită, ale cărei instincte de cochetărie înfloreau cu candoare.

El însuși se atașase de ea cu tandrețe ; era amuzat, emoționat și recunoscător. Se amuza cu această iubire în devenire cum o faci cu tot ceea ce te poate distra în momentele triste. Nu încerca pentru ea nici o altă atracție decît acea vagă dorință care-l împinge pe fiecare bărbat spre orice femeie de lîngă el, indiferent dacă e o servitoare drăguță sau o țărancă transformată în zeiță, într-un soi de Venus rustică. Era atras de ea, de feminitatea ei. Avea nevoie de această feminitate, o nevoie tulbure și irezistibilă pe care i-o inspirase cealaltă, cea pe care o iubea, care trezise în el acel simț de neînvins și misterios al naturii, determinat de prezența feminină, de emanația subtil ideală, pe care orice făptură seducătoare, din popor sau din lumea bună, sălbăticiune orientală, cu ochi mari negri sau fiică a Nordului cu priviri albastre și suflet viclean, o revarsă asupra bărbaților, emanație în care supraviețuiește încă străvechea atracție a eternului feminin.

Atenția aceasta plină de gingășie, continuă, mîngîietoare și tainică, de-abia perceptibilă, îi înfășura inima într-un fel de pansament, făcînd-o mai puțin sensibilă în fața chinurilor care reveneau. Ele mai persistau încă, dădeau tîrcoale și zburătăceau ca muștele în jurul unei răni. Era suficient ca vreuna să se așeze ca să înceapă să sufere din nou. Fiindcă interzisese să-i fie comunicată adresa, prietenii îi respectau retragerea și el era chinuit mai ales de absența veștilor. Din cînd în cînd citea în ziar numele lui Lamarthe ori pe cel al lui Massival, trecuți pe lisa celor ce luaseră parte la un dineu important sau asistaseră la o mare serbare. Într-una din zile observă și cel al Doamnei de Burne, amintită ca una dintre cele mai elegante, mai frumos și mai bine îmbrăcate femei de la

balul Ambasadei Austriece. Fu străbătut de un fior din cap pînă în picioare. Numele contelui de Bernhaus apărea cîteva rînduri mai jos. Şi pînă seara, gelozia ce-şi făcu din nou apariţia, îi sfîşie inima. Nu mai avea acum nici o îndoială în privinţa acestei legături pe care o considerase posibilă ! Era una din acele convingeri imaginare, mai sîcîitoare decît faptul real, de care nu poţi să scapi şi nici să te vindeci vreodată.

De altfel, nemaiputînd să-şi îngăduie această totală ignoranţă şi nici nesiguranţa bănuielilor sale, se hotărî să-i scrie lui Lamarthe, care îl cunoştea îndeajuns pentru a ghici suferinţa sufletului său şi care va răspunde poate presupunerilor sale, chiar fără să fie întrebat.

Aşadar, într-o seară, la lumina lămpii, compuse o scrisoare lungă şi iscusită, de o tristeţe nedefinită, plină de răbdări disimulate şi de lirism inspirat de frumuseţea primăverii la ţară.

După patru zile, primind poşta, recunoscu de la prima vedere scrisul drept şi ferm al romancierului.

Lamarthe îi trimetea o mulţime de veşti triste, alimentîndu-i neliniştea. Îi vorbea şi despre o sumedenie de oameni, dar fără să dea mai multe amănunte despre Doamna de Burne şi Bernhaus decît despre alţii. Îi scotea totuşi în evidenţă prin unul din acele artificii de stil, atît de specifice lui, cu ajutorul cărora îţi îndrepta atenţia asupra unui lucru, fără ca nimic să-i dea de gol această intenţie.

În concluzie, rezulta din această scrisoare că toate bănuielile lui Mariolle erau cel puţin întemeiate, că teama lui se va împlini în curînd, dacă nu cumva se împlinise deja.

Modul de viaţă al fostei sale iubite continua să fie acelaşi : agitat, strălucitor şi monden. După plecarea lui se vorbise puţin despre el, cu o curiozitate indiferentă, aşa cum se vorbeşte despre cei dispăruţi. Îl credeau plecat departe, fiindu-i lehamite de Paris.

După primirea acestei scrisori, Mariolle a rămas întins în hamac pînă seara. La cină n-a putut să mănînce, apoi n-a putut să doarmă şi în timpul nopţii a avut febră. A doua zi s-a simţit atît de obosit, de descurajat

și dezgustat de zilele anoste pe care le împărțea între această pădure adîncă și tăcută, acum umbrită de verdeață și rîulețul enervant ce curgea pe sub ferestrele sale, încît nu coborî din pat.

Cînd Elisabeth intră, la prima chemare a soneriei, și îl văzu încă în pat, rămase încremenită, în picioare, în cadrul ușii deschise, și, pălind deodată, îl întrebă :

— Domnul este bolnav ?

— Da, puțin.

— Să chem doctorul ?

— E ceva obișnuit la mine.

— Ce trebuie să fac pentru domnul ?

Mariolle ceru să-i pregătească baia ca-n fiecare zi și comandă pentru dejun doar ouă, iar pentru restul zilei ceai. Dar pe la ora unu după prînz se plictisi atît, încît îi veni pofta să se scoale. Elisabeth, chemată mereu, dintr-o manie de ipohondru, și care venea neliniștită, întristată, dornică să-i fie de folos, să-l ajute, să-l îngrijească și să-l vindece, văzîndu-l agitat și nervos, îi propuse, roșie de îndrăzneala sa, să-i citească ceva.

El o întrebă :

— Citești bine ?

— Da, domnule, la școlile din oraș am obținut toate premiile care se dau pentru lectură și i-am citit mamei atîtea romane încît nu le mai țin minte nici măcar titlul.

Datorită unei curiozități ce se iscase în el, o trimise să caute în atelier, printre cărțile aduse, pe cea preferată : *Manon Lescaut.*

Apoi ea îl ajută să se așeze în pat, îi puse la spate două perne mici, luă un scaun și începu. Citea bine, la urma urmei, chiar foarte bine, înzestrată cu un fel de har special al accentuării corecte și al unei pronunțări inteligente. Interesată încă de la început de poveste, ea citi înainte cu atîta emoție, încît el o întrerupea uneori ca să mai converseze un pic cu ea.

Prin fereastra deschisă intrau, o dată cu briza călduță, încărcată de mireasma frunzișului, cîntece și triluri de privighetori care cîntau, în jurul femeiuștilor lor, în acest anotimp al iubirilor reaprinse, în toți arborii din ținut.

André o privea pe tînăra aceasta, emoționată și ea, care urmărea cu ochi strălucitori întîmplările ce se derulau de la o pagină la alta.

La întrebările pe care i le punea, îi răspundea cu un simț înnăscut pentru tot ceea ce ține de tandrețe și iubire, cu o intuiție corectă, dar ușor estompată de ignoranța ei de femeie necultivată. Și Mariolle se gîndea: „Dacă ar fi fost instruită, fetișcana asta ar putea deveni inteligentă și fină".

Farmecul ei feminin îi făcea într-adevăr bine în această după-masă caldă și liniștită și se contopea în mod ciudat în cugetul lui cu farmecul atît de misterios și atît de puternic al acelei Manon, care ne umple sufletele cu cea mai stranie vrajă evocată de arta omenească.

Sedus de povestea atît de cunoscută și totuși atît de nouă, el se lăsa legănat de vocea care citea, și visa la o iubită nestatornică și seducătoare, ca a lui des Grieux, necredincioasă și constantă, umană și ispititoare pînă în cele mai ticăloase cusururi, creată pentru a face să se reverse din bărbat toate resursele de gingășie și de mînie, de iubire și de ură înverșunată, de gelozie și de dorință.

Ah! dacă femeia pe care tocmai o părăsise ar fi avut în sînge perfidia pasionată și senzuală a acestei provocatoare curtezane, poate n-ar fi plecat niciodată! Manon înșela, dar iubea; mințea, dar se dăruia!

Seara, după ce lîncezise ziua întreagă, Mariolle se cufundă într-un fel de vis în care toate femeile se contopeau.

Deoarece, încă din ajun, nu se obosise cu nimic și nu făcuse nici o mișcare, avu un somn ușor, ce-i fu tulburat de un zgomot neobișnuit auzit în casă.

O dată sau de două ori în cursul nopții crezuse că distinge pași și mișcări imperceptibile la parter, nu chiar dedesubtul camerei sale, ci în micile încăperi învecinate cu bucătăria: în spălătorie și baie. Nu le dăduse însă nici o importanță. Dar seara aceasta, plictisindu-se să mai stea culcat, neputînd să doarmă, își ascuți auzul și distinse niște fîșîituri inexplicabile și un fel de clipocit. Se hotărî atunci să vadă despre ce e vorba: aprinse o lumînare și se uită la ceas: era abia ora zece. Se îm-

brăcă, își puse în buzunar un revolver și coborî cu pași de pisică, luîndu-și infinite precauții.

Intrînd în bucătărie observă cu uimire că era aprins cuptorul. Nu se mai auzea nici un zgomot. Crezu apoi că percepe o mișcare în baie, o mică încăpere văruită, în care nu încăpea decît cada.

Se apropie, răsuci clanța, fără nici un zgomot și, împingînd ușa, observă alungit în apă, cu brațele plutind și sînii mîngîind cu mugurii lor suprafața apei, cel mai frumos corp de femeie pe care îl văzuse în viața lui.

Înnebunită de spaimă, neputînd să fugă, Elisabeth scoase un strigăt.

El îngenunchiase deja la marginea căzii, apropiindu-și gura de buzele ei și devorînd-o cu priviri arzătoare. Elisabeth înțelese și, ridicîndu-și brațele șiroind de apă, le înlănțui în jurul gîtului stăpînului său.

III

Cînd apăru a doua zi aducînd ceaiul și îi întîlni privirea, Elisabeth începu să tremure atît de tare, încît cana și zaharnița se ciocniră violent.

El se apropie, îi luă tava din mîini, o puse pe masă și, fiindcă ea stătea cu ochii plecați îi spuse :

— Privește-mă, micuțo.

Ea îl privi cu genele pline de lacrimi.

El reluă :

— Nu vreau să plîngi.

Strîngînd-o în brațe simți cu se-nfioară din cap pînă-n picioare și o auzi murmurînd : „O, Dumnezeule“. Mariolle înțelese atunci că ceea ce o făcea să repete aceste două cuvinte nu erau nici suferință, nici regret, nici remușcare, ci un sentiment de fericire, de adevărată fericire. Și el încercă o mulțumire ciudată, egoistă, mai curînd fizică decît morală, simțind-o lipită de pieptul său pe această micuță care, în sfîrșit, îl iubea. Îi mulțumea pentru asta, așa cum ar fi făcut-o un rănit îngrijit la margine de drum de o trecătoare ; îi mulțumea pentru asta din tot sufletul lui îndurerat, trădat în înflăcărarea lui zadarnică, înfometat de tandrețe din cauza indiferenței celeilalte ;

și în cugetul său o compătimi puțin. Văzînd-o cum arată, așa palidă și înlăcrimată, cu ochii arși de iubire, își spuse: „Dar e frumoasă"! Cît de repede poate să se transforme o femeie, devenind ceea ce trebuie să fie urmînd pornirilor sufletești sau cerințelor vieții".

— Așează-te, îi spuse.

Ea se așeză. El îi luă mîinile, bietele ei mîini de servitoare, devenite albe și fine pentru el, și domol, în cuvinte iscusite, îi vorbi de atitudinea pe care trebuiau s-o păstreze unul față de celălalt. Nu mai era servitoarea lui, dar mai era necesar să păstreze încă aparențele pentru a nu stîrni scandal în sat. Va trăi alături de el ca o guvernantă, îi va citi deseori, ceea ce va servi drept pretext pentru noua situație. După cîtăva vreme, cînd noul rol va fi statornicit, vor lua masa împreună.

Cînd el termină ceea ce avusese de spus, ea îi răspunse simplu:

— Nu, domnule! eu sînt și voi rămîne servitoarea dumneavoastră. Nu vreau să se clevetească și să se afle ceea ce s-a petrecut.

Nu cedă deloc, cu toate îndelungatele lui insistențe; și după ce el își bău ceaiul, duse tava, în timp ce Mariolle o urmărea cu o privire plină de duioșie.

După plecarea ei, Mariolle se gîndi: „E femeie. Toate femeile sînt deopotrivă atunci cînd ne plac. Am făcut din servitoare amanta mea. Deocamdată drăguță, va deveni probabil fermecătoare! În orice caz, e mai tînără și mai proaspătă decît mondenele sau tîrfele. Și apoi ce importanță mai are? Multe actrițe celebre nu sînt oare fiice de portari? Totuși, sînt primite ca niște doamne, sînt adorate precum eroinele de roman, iar unii prinți le tratează ca pe niște suverane. Și asta din cauza talentului lor, adesea îndoielnic, sau din cauza frumuseții lor, adesea contestabilă? Nu! Într-adevăr o femeie se bucură întotdeauna de situația pe care o impune prin iluzia pe care știe s-o producă".

În ziua aceea Mariolle făcu o plimbare îndelungată și, cu toate că în adîncul inimii continua să simtă aceeași durere, iar picioarele să-i atîrne grele, ca și cînd suferința i-ar fi dezamorsat toate resorturile energiei,

ceva înlăuntrul lui ciripea ca un cîntecel de pasăre. Era mai puțin singur, mai puțin disperat, mai puțin părăsit. Pădurea nu i mai părea atît de pustie și de golașă. Se întoarse acasă dorind s-o revadă pe Elisabeth venindu-i în întîmpinare, surîzînd, cu privirile încărcate de iubire.

Timp de aproape o lună, o adevărată idilă s-a înfiripat pe malul rîulețului. Mariolle a fost iubit așa cum, probabil, puțini bărbați au fost, animalic și nebunește, așa cum un copil este iubit de mama lui sau un vînător de cîinele lui.

El era totul pentru ea, lumea și cerul, plăcerea și fericirea. Răspundea tuturor așteptărilor ei înflăcărate și candide de femeie, dăruindu-i cu sărutare întregul extaz pe care ea putea să-l încerce. Nu-l mai vedea decît pe el, nu-l mai avea decît pe el în suflet, în inimă, în trup, amețită ca o adolescentă care bea pentru prima oară. Adormea în brațele ei și se trezea sub dezmierdările ei, înlănțuit într-o dăruire de neimaginat. El gusta, surprins și fascinat, această dăruire totală, avînd impresia că aceasta era dragostea băută chiar de la izvor, de pe buzele naturii.

Cu toate astea Mariolle continua să fie trist, trist și profund dezamăgit. Îi plăcea mica lui iubită, dar simțea lipsa celeilalte. Și cînd se plimba prin fînețe, pe malul rîului Loing, întrebîndu-se : „De ce mai persistă încă această neliniște ?“, simțea în el, de îndată ce amintirile despre Paris îl atingeau în treacăt, o enervare atît de nesuportat, încît se întorcea ca să nu mai fie singur.

Atunci se legăna în hamac și Elisabeth, așezată pe un scaun pliant, citea. Ascultînd-o și privind-o își aducea aminte de discuțiile din salonul prietenei sale, cînd își petrecea, în intimitate, serile alături de ea. Atunci, o teribilă nevoie de a plînge îi înmuia pleoapele și un regret îi chinuia inima atît de dureros, încît era mereu încercat de dorința insuportabilă de a pleca pe dată, de a se înapoia la Paris, sau de a dispărea pentru totdeauna.

Văzîndu-l posomorît și melancolic, Elisabeth îl întreba :

— Nu-i așa că suferiți ? Simt că aveți lacrimi în ochi.

El îi răspundea :

— Sărută-mă, mititico; n-ai putea să mă înțelegi.

Ea îl săruta neliniștită, presimțind o dramă, pe care nu o aflase. Iar el, uitînd puțin, datorită mîngîierilor, se gîndea : „Ah! unde e femeia care să le contopească pe amîndouă, luînd pasiunea de la una și farmecul de la cealaltă! De ce nu poți găsi niciodată ceea ce visezi și nu întîlnești niciodată decît ceva ce seamănă doar cu ceea ce cauți ?"

Legănat de sunetul monoton al vocii pe care n-o mai asculta, Mariolle visa încontinuu la tot ceea ce îl încîntase, îl cucerise, îl învinsese, la iubita părăsită. Obsedat de amintirea acesteia, de prezența ei imaginară, de care era vrăjit ca un vizionar de o fantasmă, își spunea : „Sînt oare blestemat să nu mă mai pot elibera niciodată de ea ?"

Începu din nou să facă plimbări îndelungate, să hoinărească prin pajiști cu speranța tulbure că o va pierde undeva, în fundul unei rîpe, după vreo stîncă, în vreun hățiș, la fel ca omul care căutînd să scape de un animal credincios, pe care nu vrea să-l omoare, încearcă să-l facă pierdut ducîndu-l departe.

Într-o zi, după o astfel de plimbare, reveni în Ținutul Fagilor. Era acum o pădure întunecoasă, aproape neagră, cu frunzișul de nepătruns. El păși sub bolta imensă, umedă încă, regretînd aburul verzui, însorit și diafan al micilor frunzulițe de-abia înmugurite. Și cum mergea pe o cărăruie îngustă, se opri uimit în fața a doi arbori înlănțuiți.

Nici o altă imagine mai brutală și mai emoționantă a dragostei sale n-ar fi putut să-i izbească ochii și sufletul : un fag viguros încleșta un stejar subțiratic.

Ca un îndrăgostit disperat, cu trup puternic și contorsionat, fagul se răsucea astfel încît brațele lui — două ramuri puternice — înlănțuiau trunchiul stejarului, ținîndu-l lîngă el. Celălalt, strîns în această îmbrățișare, își îndrepta spre cer, mult deasupra creștetului agresorului său, talia dreaptă, netedă și subțire, părînd să-l disprețuiască. Dar, în ciuda faptului că ființa sa ultragiată căuta să evadeze spre infinit, să fugă spre înălțime, el purta în coapsă două crestături adînci, de multă vreme

cicatrizate, pe care ramurile de neînvins ale fagului le săpaseră în scoarța sa. Uniți pentru totdeauna prin această rană închistată, ei creșteau împreună, contopindu-și seva, astfel încît în venele arborelui siluit curgea și urca pînă în vîrf sîngele arborelui învingător.

Mariolle se așeză ca să-i poată privi îndelung. Acești doi luptători încremeniți, care povesteau eterna istorie a iubirii sale, deveneau pentru sufletul său bolnav, simbolici, înspăimîntători și superbi.

Porni apoi din nou, încă și mai trist, și, deodată, cum mergea agale, cu ochii în pămînt, observă, ascunsă în iarbă, pătată de noroi și de ploile de dinainte, o veche telegramă aruncată sau pierdută de un trecător. Se opri. Oare cîtă mîngîiere sau supărare aduse în inima cuiva acea hîrtie albăstruie ce zăcea acolo la picioarele lui?

Nu se putu împiedica să n-o ridice de pe jos; o desfăcu cu degete curioase și pline de scîrbă. De-abia se mai putea încă citi: „Vino... eu... ora patru". Numele fuseseră șterse de umezeala de pe drum.

Fu năpădit de amintirile, crude sau plăcute, ale tuturor mesajelor pe care le primise de la ea, cînd pentru a-i fixa o întîlnire, cînd pentru a se scuza că nu poate veni. Nimic, niciodată, nu-i făcuse biata lui inimă să se oprească pentru a începe apoi să bată mai cu tărie, decît aceste mesaje înfrigurate sau disperate.

Rămase aproape paralizat de o adîncă mîhnire la gîndul că niciodată nu va mai deschide asemenea telegrame.

Și se întrebă din nou ce se petrecea în sufletul ei de cînd o părăsise. Suferise, îl regretase oare pe prietenul alungat de indiferența ei, sau, cu vanitatea jignită, acceptase această părăsire?

Dorința lui de a ști deveni atît de nestăpînită, îl încătușă atît de tare, încît, deși mai șovăia încă, o idee îndrăzneață și ciudată se născu în el. Se îndreptă spre Fontainebleu. Cînd ajunse în oraș se duse la poștă, cu sufletul frămîntat de ezitări și vibrînd de neliniște. Se simțea parcă împins de o forță căreia nu i se putea opune, o forță izvorîtă din inimă.

Luă deci, cu o mînă tremurătoare, un imprimat de pe masă și scrise, după numele și adresa doamnei de Burne:

„Aş vrea tare mult să ştiu ce gîndeşti despre mine. Eu nu pot uita nimic.

André Mariolle

Montigny"

Apoi ieşi, se urcă într-o trăsură şi ajunse la Montigny, tulburat şi frămîntat de gestul pe care-l făcuse şi pe care îl regreta deja.

Calculase că dacă ea găsea de cuviinţă să-i răspundă, scrisoarea urma să-i parvină peste două zile, dar cuprins de teamă şi sperînd totodată să primească o telegramă de la ea în ziua următoare nu mai plecă deloc de-acasă.

După-masă, cam pe la ora trei, se legăna sub teii ce înconjurau terasa, cînd Elisabeth veni să-l anunţe că o doamnă dorea să-i vorbească.

A fost atît de emoţionat, încît a simţit că i se taie respiraţia şi se îndreptă spre casă clătinîndu-se pe picioare şi cu inima palpitînd. Totuşi, nu spera să fie ea.

Cînd deschise uşa salonului, doamna de Burne, care se aşezase pe o canapea, se sculă şi, surîzătoare, cu un mic zîmbet rezervat, cu o uşoară reţinere în expresie şi atitudine, îi întinse mîna, spunîndu-i :

— Am venit să aflu veşti despre tine, telegrama n-a fost destul de completă.

El păli atît de mult, încît ea avu o sclipire de bucurie în ochi ; şi fu atît de copleşit de emoţie, încît nu putea să vorbească şi îi ţinea doar la buze mîna pe care doamna de Burne i-o întinsese.

— Dumnezeule, cît eşti de bună! zise el în sfîrşit.

— Nu sînt, dar nu-mi uit prietenii şi mă nelinişteşte soarta lor.

Ea îi scruta atent obrazul, cu acea privire dintîi a unei femeie care surprinde totul dintr-o dată, care scormoneşte pînă în adîncul gîndurilor şi descoperă orice prefăcătorie. A fost mulţumită, fără îndoială, căci faţa i se lumină de un surîs.

Reluă :

— E drăguţă sihăstria ta. Eşti fericit să te complaci în ea ?

— Nu, doamnă.

— Cum e posibil? În acest ținut plăcut, în mijlocul acestei păduri frumoase, pe malul acestui rîu fermecător? Dar ar trebui să fii aici liniștit și mulțumit întru totul.

— Nu, doamnă.

— Dar de ce?

— Pentru că aici nu există uitare.

— Și e neapărat necesar să uiți ceva pentru a fi fericit?

— Da, doamnă.

— Despre ce e vorba?

— O știți.

— Și atunci?...

— Sînt foarte nenorocit.

Cu o îngîmfare îngăduitoare, ea îi spuse:

— Am ghicit lucrul acesta din telelgrama ta și de-asta am venit, hotărîtă să plec de îndată în cazul în care m-aș fi înșelat.

Și adăugă după o scurtă tăcere:

— Deoarece nu mă înapoiez imediat aș putea să-ți vizitez domeniul. Iată, mica alee de tei de acolo, mi se pare fermecătoare. Acolo va fi mai răcoare decît în salon.

Au ieșit. Ea arbora o toaletă violet, care se armoniză pe dată, atît de bine, cu verdeața arborilor și cu albastrul cerului, încît lui îi apăru seducătoare și minunată într-un fel neașteptat și nou. Cu silueta ei înaltă și atît de subțire, cu obrazu-i atît de fin și de proaspăt, cu mica vîlvătaie aurie a părului ce ieșea de sub pălăria, de asemenea violetă, cu borduri largi, aureolată ușor de o lungă pană de struț ce se încolăcea deasupra ei, cu brațele delicate ce țineau oblic în jos umbrela închisă, cu mînerul drept, semeț și mîndru, aducea în această grădină țărănească ceva ciudat, neprevăzut, exotic, senzația bizară și plăcută a unei apariții de basm, de vis, dintr-o gravură sau dintr-un tablou de Watteau, făurită de imaginația unui poet sau a unui pictor, făptură care a venit la țară din fantezie, pentru a arăta cît este de frumoasă.

Privind-o, adînc înfiorat de întreaga pasiune renăscută, Mariolle își aminti de cele două femei pe care le observase pe drumul Montigny.

Ea îl întrebă :

— Cine e micuța care mi-a deschis ușa ?

— Menajera mea.

— Nu are aerul unei... servitoare.

— Nu. De fapt e foarte plăcută.

— Unde ai găsit-o ?

— Foarte aproape de aici, într-un han pentru pictori, unde clienții îi amenințau virtutea.

— Pe care tu i-ai salvat-o ?

El se înroși și răspunse :

— Pe care i-am salvat-o.

— Probabil în folosul tău.

— Firește, căci prefer să privesc învîrtindu-se în jurul meu o mutrișoară drăguță decît o urîțenie.

— Asta-i tot ce-ți inspiră ?

— Mi-a inspirat probabil și dorința de nesuportat de a te revedea, căci orice femeie care îmi atrage privirea, chiar numai pentru o clipă, mă face să-mi amintesc de tine.

— Afirmația ta e foarte abilă. E îndrăgostită de salvatorul ei ?

El se înroși și mai tare. Certitudinea că gelozia e bună ca să imboldească inima femeilor îl hotărî, într-o străfulgerare, să nu mintă decît pe jumătate.

Răspunse deci, șovăind :

— Nu știu. Poate. Are multă grijă și e foarte atentă cu mine.

O ciudă imperceptibilă o făcu pe doamna de Burne să-i șoptească :

— Și tu ?

El își aținti asupra ei privirea înflăcărată de dragoste și spuse :

— Nimic nu mă poate îndepărta de tine.

Era din nou o afirmație iscusită, dar ea nu băgă de seamă acest lucru, atît de indiscutabil adevărate păreau cele spuse. Putea oare o femeie ca ea să pună la îndoială o asemenea afirmație ? Satisfăcută, ea nu se mai îndoi de fel și nu se mai ocupă de Elisabeth.

Se așezară pe două scaune de pînză, la umbra teilor, deasupra apei care curgea.

Atunci el o întrebă :

— Ce-ai putut să crezi despre mine ?

— Că erai foarte nefericit.

— Am greşit eu sau tu ?

— Şi apoi ?

— Apoi, simţindu-te foarte ambalat, foarte înflăcărat, m-am gîndit că hotărîrea cea mai înţeleaptă este să te las mai întîi să te calmezi. Şi am aşteptat.

— Ce-ai aşteptat ?

— Un cuvînt de la tine. L-am primit şi iată-mă aici. Vom discuta acum ca doi oameni maturi. Mă mai iubeşti aşadar ?... Nu te întreb asta din cochetărie, ci din prietenie.

— Te iubesc.

— Şi ce-mi ceri ?

— Ştiu şi eu ? Sînt în mîinile tale.

— Ah, ideile mele sînt foarte precise, dar n-am să ţi le spun fără să le cunosc pe ale tale. Vorbeşte-mi de tine, de ceea ce s-a petrecut în sufletul şi în inima ta de cînd ai fugit.

— M-am gîndit la tine, n-am făcut nimic altceva.

— Da, dar cum ? în ce sens ? la ce concluzii ai ajuns ?

El îi relată hotărîrea pe care o luase de a se vindeca de dragostea pentru ea, fuga lui, sosirea în această pădure imensă unde n-o găsise decît pe ea, zilele în care fusese urmărit de amintiri, nopţile măcinate de gelozie ; mărturisi totul cu o încredere totală, cu excepţia iubirii Elisabethei, al cărei nume nu-l pronunţă.

Ea îl asculta, sigură că nu minte, convinsă mai mult de presentimentul că-l domină decît de sinceritatea din vocea lui, încîntată de triumf, de faptul că era din nou al ei, căci totuşi îl iubea mult.

Dezamăgit de această situaţie ce părea că nu se mai sfîrşeşte, exaltîndu-se în timp ce vorbea despre acea dăruire din pricina căreia suferise după ce o visase atît de mult, el îi reproşă din nou, într-un lirism pătimaş, dar fără mînie, fără amărăciune, doar revoltat şi învins de fatalitate, incapacitatea ei de a iubi.

Repeta :

— Unora nu le e dat să placă, ție nu ți-e dat să iubești.

Ea îl întrerupse cu însuflețire, cu bun simț și judecată.

— Mi-e dat, cel puțin, să fiu constantă, spuse ea. Ai fi mai puțin nefericit dacă, după ce te-aș fi adorat timp de vreo zece luni, aș fi acum îndrăgostită de un altul ?

El exclamă :

— Oare e imposibil ca o femeie să iubească numai un singur bărbat ?

Ea îi răspunse cu vioiciune :

— Nu e cu putință să iubești mereu, poți doar să rămîi credincioasă. Chiar crezi că delirul exaltat al simțurilor trebuie să dureze mai mulți ani ? Nu, nu ! Cît despre majoritatea femeilor cu pasiuni și capricii violente, care durează mai mult sau mai puțin, acestea își alcătuiesc pur și simplu o viață de roman. Eroii sînt diferiți, împrejurările și întîmplările neprevăzute și schimbătoare, deznodămîntul variat. Ți-o mărturisesc că e amuzant și distractiv pentru ele, căci emoțiile începutului, continuării și sfîrșitului se reînnoiesc de fiecare dată. Dar cînd s-a sfîrșit... s-a sfîrșit pentru el... înțelegi ?

— Da, e adevărat ce spui. Dar nu văd unde vrei să ajungi.

— La asta : nu există pasiune care să dureze multă vreme, vreau să spun iubire înflăcărată, chinuitoare, ca aceea de care suferi încă. Este o criză, pe care eu am făcut-o să fie foarte neplăcută. O știu, o simt... datorită iubirii mele seci și a neputinței de a fi expansivă. Dar această criză va trece, căci nu poate dura la infinit.

Ea tăcu. Neliniștit, el o întrebă :

— Și apoi ?

— Apoi, cred că pentru o femeie rațională și calmă cum sînt eu poți să devii un amant foarte plăcut căci ai mult tact. Ai fi, din contră, un soț groaznic. Căci nu există, nici nu pot să existe, soți buni.

Surprins, întrucîtva jignit, el întrebă :

— De ce să păstrezi un amant pe care nu-l iubești, sau pe care nu-l mai iubești ?

Ea îi răspunse cu vioiciune :

— Iubesc în felul meu, dragă prietene. Iubesc fără pasiune, dar iubesc.

El reluă resemnat :

— Totuşi, simţi nevoia să fii iubită şi să ţi se arate acest lucru.

Ea răspunse :

— E adevărat. Îmi place nespus. Dar inima mea are nevoie de un tovarăş tainic. Plăcerea vanitoasă a omagiilor publice nu mă împiedică să fiu devotată şi credincioasă şi cred că voi şti să dăruiesc unui bărbat ceva din mine, pe care nimeni altcineva nu l-ar avea : afecţiunea mea loială, ataşamentul sincer al inimii mele, încrederea totală şi secretă a sufletului meu, şi, să primesc în schimb de la el, cu toată gingăşia lui de amant, impresia atît de rară şi de dulce că nu sînt cu desăvîrşire singură. Nu e dragoste aşa cum o înţelegi tu, dar şi asta valorează ceva !

El se aplecă spre ea, tremurînd de emoţie, şi bîigui :

— Vrei să fiu eu bărbatul acela ?

— Da, puţin mai tîrziu, cînd nu vei mai suferi atît. Aşteptînd, resemnează-te să suferi puţin, din cînd în cînd, din cauza mea. Va trece şi asta. Deoarece suferi oricum, va fi mai bine s-o faci lîngă mine decît departe de mine, nu-i aşa ?

Surîsul ei părea să-i spună : „Ai deci puţină încredere" ; şi, cum îl vedea fremătînd de patimă, simţea în toată fiinţa un fel de stare plăcută, de mulţumire, care o făcea fericită în felul ei, aşa cum este fericit uliul cînd se năpusteşte în zbor asupra prăzii ameţite.

— Cînd te înapoiezi ? îl întrebă ea.

El răspunse :

— Chiar... mîine.

— Mîine, fie. Vei cina la mine ?

— Da, doamnă.

— Trebuie să plec în curînd, reluă ea privind ceasul ascuns în mînerul umbrelei.

— Ah ! de ce atît de repede ?

— Pentru ca să iau trenul de ora cinci. Am la cină mai multe persoane : prinţesa de Malten, Bernhaus, Lamarthe, Massival, Maltry şi un nou venit, domnul de

Charlaine, exploratorul Cambodgiei de Nord. Nu se vorbeşte decît de el.

Mariolle avu o scurtă strîngere de inimă. Înşirarea tuturor acestor nume îi făcea rău ca nişte înţepături de viespe. Erau veninoase.

— Atunci, spuse el ,vrei să plecăm acum şi să facem o bucată de drum împreună prin pădure ?

— Cu multă plăcere. Oferă-mi întîi o ceaşcă de ceai şi puţină pîine prăjită.

Cînd a fost nevoie să fie servit ceaiul, Elisabeth fu de negăsit.

— A ieşit după cumpărături, spuse bucătăreasa.

Doamna de Burne nu se nelinişti deloc. La urma urmei ce teamă mai putea să-i inspire slujnica asta?

S-au urcat apoi în landoul oprit în faţa porţii şi Mariolle îi indică birjarului un drum mai lung, dar care trecea pe lîngă Gorgeaux-Loups.

Cînd se aflară sub frunzişul înalt, care răspîndea o umbră odihnitoare, o răcoare ce te învăluia şi cîntece de privighetori, ea spuse, pătrunsă de senzaţia de nedescris prin care atotputernica şi misterioasa frumuseţe lumească ştie să te emoţioneze atunci cînd o priveşti, pînă în adîncul fiinţei.

— Dumnezeule, cît de bine e aici ! Ce frumos, plăcut şi odihnitor.

Ea respira cu încîntarea şi emoţia unui păcătos care se împărtăşeşte ; pătrunsă de moleşeală şi tandreţe, îşi puse mîna pe cea a lui André.

Dar el se gîndi : „Ah, da ! natura, este iar ca la Mont-Saint-Michel" ; căci prin faţa ochilor trecu ca o fantomă un tren care se îndrepta spre Paris.

O condusese pînă la gară.

— Pe mîine, la ora opt.

— Pe mîine la opt, doamnă.

Ea plecă radioasă, iar el se reîntoarse acasă cu landoul, mulţumit şi foarte fericit, deşi frămîntat în continuare, căci chinul încă nu sfîrşise.

Dar de ce să mai lupte ? Nu mai putea. Ea îi plăcea datorită unui farmec pe care nu-l putea înţelege, dar care era mai puternic decît orice. Fuga nu-l elibera, nu-l

despărțea de ea, îl priva doar de prezența ei într-un mod intolerabil, în timp ce dacă ar fi reușit să se resemneze, ar fi avut cel puțin ceea ce îi fusese promis, căci ea nu mințea.

Caii alergau la trap pe sub arbori și el se gîndi că în timpul acestei întrevederi ei nu-i trecuse prin minte, nu dorise să-i ofere măcar buzele. Era mereu aceeași. Nimic nu se va schimba vreodată, și probabil, el va suferi mereu la fel din cauza ei. Amintirea acelor ore atît de rele pe care le trăise deja, a așteptărilor, cu intolerabila certitudine că n-o va putea tulbura vreodată, îi strîngea din nou inima, îl făcea să presimtă și să se teamă de înfruntările viitoare, precum și de suferințele asemănătoare pe care i le va aduce ziua de mîine. Totuși, se resemnase să sufere, decît s-o piardă iar, rezumîndu-se la eterna dorință, devenită în sîngele lui un fel de poftă feroce, niciodată îndestulată, care îi ardea carnea.

Furiile sale, ce reveneau atît de des în timp ce se întorcea singur de la Auteuil, reîncepură deja, înfiorîndu-i trupul în landoul ce fugea pe sub răcoarea uriașilor copaci, cînd deodată gîndul la Elisabeth care-l aștepta proaspătă și ea, tînără și drăguță, cu inima plină de iubire și buzele de sărutări, îi readuse liniștea. În curînd o va ține în brațe, și înșelîndu-se pe sine însuși, așa cum îi înșeli pe alții, confruntînd în beția îmbrățișării pe cea pe care o iubea cu aceea de care era iubit, le va avea pe amîndouă. Desigur, o dorea chiar acum cu acea atracție trupească și sufletească, plină de recunoștință, care, prin tandrețe și plăcere împărtășită, sensibilizează întotdeauna pornirea animalică din om. Copila asta sedusă nu va fi oare pentru dragostea lui stearpă și uscată micul izvor găsit în fapt de seară, speranța de apă proaspătă care îți dă putere cînd traversezi deșertul ?

Dar cînd se întoarse acasă și află că tînăra nu apăruse încă, fu cuprins de neliniște și o întrebă pe cealaltă servitoare :

— Ești sigură că a ieșit ?

— Da, domnule.

Ieși atunci și el, sperînd s-o întîlnească.

După ce făcu cîțiva pași, înainte de a coti pe ulița ce urca în lungul văioagei, văzu în fața lui vechea biserică, largă și scundă, cu o mică clopotniță deasupra, chircită pe o colină, oferind protecție caselor micului sătuc, așa cum face o cloșcă cu puii ei.

O bănuială un presentiment îl îmboldi să intre. Cînd știe ce bizare idolarizări pot apărea în inima unei femei? La ce se gîndise, ce înțelesese? Și dacă umbra adevărului i-ar fi trecut prin fața ochilor, unde ar fi putut să se ascundă dacă nu aici?

În biserică era foarte întuneric, căci se însera. Numai candela mică ce atîrna de un fir revela în altar ideala prezență a Mîntuitorului ceresc. Mariolle înainta de-a lungul băncilor cu pași ușori. Cînd ajunse aproape de locul corului văzu o femeie îngenunchiată, cu fața ascunsă în mîini. Se apropie, o recunoscu și îi atinse umărul. Erau singuri.

Întorcîndu-și capul, ea tresări puternic. Plîngea.

El o întrebă:

— Ce ai?

Ea șopti:

— Am înțeles totul. Ești aici pentru că ea te-a făcut să suferi. A venit să te caute.

El șopti, mișcat de suferința pe care o pricinuia la rîndul său.

— Te înșeli, micuțo. Am să mă întorc într-adevăr la Paris, dar te duc cu mine.

Ea repetă neîncrezătoare:

— Nu-i adevărat, nu-i adevărat.

— Ți-o jur.

— Cînd?

— Mîine.

Începînd din nou să plîngă în hohote, ea gemu: „Doamne, Dumnezeule!“

Atunci el o luă de mijloc, o ridică, o trase după el, o făcu să coboare în bezna nopții, și cînd ajunseră la malul rîului o așeză pe iarbă și se lăsă lîngă ea. Auzea cum îi bate inima și cum răsuflă din greu și, tulburat de remușcări, o strînse la el, vorbindu-i la ureche în cuvinte

mîngîietoare, pe care niciodată nu i le mai spusese. Înduioşat şi arzînd de dorinţă, abia dacă minţea şi, de fapt, n-o înşela. Surprins el însuşi de ceea ce spunea şi de ceea ce simţea, se întrebă cum de putea, înfiorat din cap pînă-n picioare de prezenţa celeilalte — al cărei sclav va fi pentru totdeauna — să vibreze astfel de patimă şi de emoţie, consolînd această suferinţă născută din iubire. Îi făgădui s-o iubească mult — nu spuse simplu „S-o iubească“ — şi să-i ofere aproape de el o locuinţă drăguţă, mobilată foarte plăcut, pe măsura unei doamne, şi o servitoare care s-o slujească.

Ascultîndu-l ea se linişti încetul cu încetul, înţelegînd din timbrul vocii că era sincer.

Convinsă în sfîrşit şi orbită de viziunea de a fi şi ea, la rîndul ei, o doamnă, de acel vis de fetiţă născută în sărăcie, slujnică într-un han, devenită apoi peste zi prietena unui om bogat şi distins, ea fu îmbătată de dorinţă, de recunoştinţă şi de mîndrie, care se amestecau cu dragostea ei pentru André.

Aruncîndu-şi braţele de gîtul lui, îngăimă, acoperindu-i faţa cu sărutări :

— Te iubesc atît de mult ! Nu te port decît pe tine în suflet.

Emoţionat, el îi şopti, îmbrăţişînd-o la rîndul său :

— Scumpă, scumpă mică !

Ea uitase deja, aproape, apariţia acelei străine care îi adusese totuşi atîta amărăciune. Cu toate astea o bănuială inconştientă plutea încă în sufletul ei şi-l întrebă cu vocea-i mîngîietoare :

— O să mă iubeşti într-adevăr ca aici ?

El răspunse sigur de el :

— Te voi iubi ca aici.

POSTFAȚĂ

Nume reprezentativ al naturalismului francez, Guy de Maupassant (1850—1893) a erupt în literatura epocii cu o forță puțin obișnuită. Format sub influența directă a lui Flaubert, care îi urmărește îndeaproape ucenicia literară, scriitorul traversează — în anii 1871—1880 — o lungă perioadă pregătitoare, de căutări, perioadă în care scrie puțin (poeme, cîteva mici piese de teatru) fără ecouri deosebite. În 1880, în volumul colectiv Serile de la Médan *— volum al tinerilor scriitori adunați în jurul lui Zola (Paul Alexis, Henri Céard, Joris-Karl-Huysmann) apare* Bulgăre de seu. *Nuvela, salutată la apariție de Flaubert — care o consideră o capodoperă —, îi aduce lui Maupassant o notorietate rapid consolidată prin aparițiile ulterioare. Urmează un deceniu de fertilă activitate creatoare.*

Publicate în numeroasele cotidiene sau săptămînale ale epocii, și reluate imediat în volume, povestirile și nuvelele se succed într-un ritm neobișnuit, înregistrînd un larg succes de public. Pînă în 1891 Maupassant scrie aproape trei sute de povestiri (adunate în 18 volume), șase romane și trei volume cuprinzînd impresii de călătorie.

Proza scurtă — schiță sau nuvelă —, crochiul realizat din cîteva linii viguroase, cu sobrietate expresivă, zugrăvind o întîmplare semnificativă, un mediu, o dramă, reprezintă fără îndoială modalitatea în care scriitorul excelează.

Mărunți funcționari cu existență meschină, preoți de țară bonomi sau fanatici, țărani șireți și greoi din Normandia, nobili provinciali, închistați în prejudecăți desuete, prostituate, mărginite gospodine burgheze, aristocrate sau slujnice umile — personajele atît de diverse care populează universul operei lui Maupassant sînt surprinse în tot atîtea ipostaze semnificative ale existenței, de la monotonia și plictisul unei vieți cenușii la paroxismul crizei pasionale, de la anecdota inocentă sau picantă la drama care își pune amprenta asupra unui destin. Un mozaic uriaș, de o expresivitate rar întîlnită, în care fiecare componentă reprezintă, așa cum și-a dorit-o autorul, „un simbol și, în același timp, o expresie exactă a realității".

În primele romane — O viață, Bel Ami, Mont Oriol —, mediile și unghiurile de abordare amintesc îndeaproape universul nuvelelor. Aceeași siguranță în conturarea unor tipuri distincte, memorabile, aceeași concizie și expresivitate, aceeași virulență. Capodopera rămîne, fără îndoială, Bel Ami (1885). Avatarurile lui Georges Duroy, arivistul cinic și rapace, calculîndu-și exact loviturile, făcîndu-și loc cu brutalitate în ierarhia socială a vremii sînt tot atîtea incursiuni în lumea coruptă a gazetăriei, a marii finanțe, a politicianismului.

Supletea, rafinamentul, spiritul personajelor lui Balzac și Stendhal au dispărut, înlocuite cu apetitul grosier, cu duritatea lipsită de orice scrupul.

Acuitatea observației de moravuri e remarcabilă și în Mont Oriol — istoria grotescă a înființării unei stațiuni balneare, de fapt o „lovitură", o combinație financiară a întreprinzătorului Andermatt, un obsedat al afacerilor, orb și surd la dramele desfășurate în propria-i familie.

Maupassant și-a definit arareori credo-ul estetic. Cel mai elocvent text în această privință rămîne romanului Pierre și Jean (1888), în care scriitorul se delimitează în raport cu documentarea „fotografică", direct exhibată, a școlii naturaliste, și reafirmă, în fond, unele principii fundamentale ale realismului clasic. „Realistul, dacă e un artist, va căuta nu să dea fotografia vieții, ci o viziune

mai completă, mai pătrunzătoare, mai autentică decît însăși realitatea.

În mod surprinzător însă, romanul prefațat de acest expozeu al esteticii realiste marchează un accent nou în opera scriitorului. E mai curînd o dramă psihologică, drama relațiilor dintre doi frați — medicul Pierre Roland și fratele său Jean — fructul unei iubiri adulterine.

Complexitatea existenței sufletești, motivațiile interioare, dinamica și mutațiile sentimentelor îl fascinează pe scriitor. În ultimele două dintre cele șase romane — cîte numără întreaga creație romanescă a lui Maupassant —, Tare ca moartea *(1899) și, mai ales, în* Inima noastră, *desenul viguros, în cîteva linii tari, lasă loc tușeului delicat, întrețesut, uneori vag, al analizei psihologice.*

Inima noastră *a văzut lumina tiparului în „Revue des Deux Mondes", numerele din mai-iunie 1890.*

Succesul este imediat și total. Cronicarii epocii nu ezită să-l declare cvasiunanim drept o culme a creației lui Maupassant.

„Domnul Maupassant nu s-a dovedit nicicînd mai mare scriitor decît în Inima noastră... *Talentul nu poate merge mai departe, cuvîntul scris nu poate răscoli mai subtil cele mai fine ramificații ale gîndurilor, cuvintele nu pot face mai mult deliciul inteligenței", exclama Augustin Filon în „Revue Bleue".*

„Inima noastră *este, probabil, studiul psihologic cel mai subtil și cel mai elaborat, pe care l-a scris Domnul de Maupassant", proclama Paul Ginisty în „Gil Blas".*

„Nu cred ca domnul de Maupassant să fi creat ceva mai viu și mai omenesc vreodată, ceva mai sfîșietor decît romanul lamentabilei lor aventuri", adăuga André Hallays în „Journal de Débats".

O ușoară moderație la Anatole France, care, în „Le Temps", îi admiră totuși scriitorului „talentul ferm" și „siguranța mîinii".

Trecerea timpului a dat, desigur, o perspectivă întrucîtva diferită asupra operei lui Maupassant. Entuziasmul criticii nu era, însă, în epocă, de circumstanță, și motivațiile sale rămîn, în mare parte, valabile.

Inima noastră *ocupă un loc aparte în ansamblul creației scriitorului. Nu cel mai important, desigur, dar poate cel mai semnificativ pentru o întreagă secțiune a operei sale.*

E romanul unei iubiri chinuitoare, nefericită pentru că nefericită este alcătuirea cuplului care trăiește aventura. Trecut de prima tinerețe, André Mariolle n-a cunoscut văpaia pasiunii. Solitar „mai mult din orgoliu decît din timiditate", s-a mulțumit să se bucure de o existență calmă, să rămînă spectator în viață și amator în artă, degustînd și practicînd, la nivelul unui diletantism agreabil, muzica, versul sau sculptura, evitînd snobismul rivalităților desfășurate în saloanele mondene ale vremii. Evitînd, în fond, cu orgoliul propriu marilor ratați, orice fel de rivalitate, de confruntare capabilă să-i tulbure tihna interioară.

Brusc, echilibrul existenței lui Mariolle e bulversat. Brusc, el întîlnește iubirea: marea, singura iubire a unei vieți. Din nefericire, Michèle de Burne e, sufletește, o infirmă.

O structură sufletească aparte, o experiență conjugală nefericită, o filozofie de viață formată în ambianța frivolă a marilor saloane pariziene au format, însumate, o ființă incapabilă de iubire. Doamna de Burne e o mondenă, are, evident, un salon, „colecționînd" celebrități artistice ale vremii: plasticieni, muzicieni, scriitori, pe care îi apără cu gelozie de tentația saloanelor „rivale". În această trenă de adoratori îi păstrează lui Mariolle un loc deosebit. Ține la el, dar nu-l iubește, pentru că nu-l poate iubi. Ține la el, acceptîndu-i dragostea, uneori obositoare, acceptîndu-l ca pe o oglindă care-i întoarce, aureolată de pasiune, propria imagine de o superbă frivolitate. Iar Mariolle cunoaște chinurile iubirii neîmpărtășite, dureroasele sfîșieri lăuntrice ale celui care dă prea mult din sine, primind în schimb prea puțin.

S-a glosat mult asupra numeroaselor pagini pe care Maupassant le-a dedicat complicatei dialectici a sentimentelor. Cît din el însuși a pus scriitorul în André Mariolle? Cît din existența cochetelor mondene care i-au colorat — și tulburat — biografia în doamna de Burne?

Oricum, romanul l-a preocupat enorm pe creatorul său. Mai mult decît celelalte opere. Paginile manuscrise mărturisesc un travaliu îndelung, cu variante, tăieturi, reveniri, cu numeroase, foarte numeroase ezitări în fața frazei definitive. Maupassant a urmărit îndeaproape, febril, apariția romanului, mai întîi în revistă și imediat, apoi, în volum. A înregistrat succesul și ecourile favorabile ale criticii, neliniștea și bucuria creatorului care trimite în lume o operă deosebit de apropiată sufletului său. Operă care, ilustrînd semnificativ o secțiune a creației lui Maupassant, va suscita, neîndoielnic, interesul meritat din partea publicului românesc.

TRAD.

Redactor : DOINA FLOREA-CIORNEI
Tehnoredactor : MIHAI BUJDEI

Apărut 1984. Format : 54×84/16. Coli tipo : 11.
Bun de tipar la 29.IX.1984.
Editura „Junimea", str. Gheorghi Dimitrov, 1
IAŞI — ROMÂNIA

Tipărit sub cd. 5140/984 la
ÎNTREPRINDEREA POLIGRAFICĂ
BACĂU
Strada Mioriţei nr. 27

Lei 9,75

editura junimea